

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2015

Eva Mezerová

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra hudební výchovy

Bakalářská práce

KLAVÍRNÍ ALBA PRO DĚTI A MLÁDEŽ SE ZAMĚŘENÍM NA TVORBU
R. SCHUMANNA, P. I. ČAJKOVSKÉHO, B. BARTÓKA A S. PROKOFJEVA

PIANO ALBUMS FOR CHILDREN AND YOUTH FOCUSING ON WORKS BY
R. SCHUMANN, P. I. TCHAIKOVSKI, B. BARTÓK, AND S. PROKOFIEV

Vedoucí práce: MgA. Jan Meisl ArtD.

Autor práce: Eva Mezerová

Obor: (HVk)u

2015

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 17. dubna 2015

.....

Chtěla bych poděkovat MgA. Janu Meislovi, ArtD. za odborné vedení bakalářské práce a vstřícnost při jejím vypracování. Dále bych chtěla poděkovat všem respondentům, kteří mi ochotně poskytli informace potřebné k dokončení práce.

Anotace

Cílem této bakalářské práce je analyzovat z metodického hlediska rozmanité skladby různých vývojových období klavírní tvorby, která je určena dětem a mládeži. Dále bych chtěla přiblížit ta alba pro mládež, která nejsou příliš známá, ačkoliv nabízejí velmi vděčný metodický materiál. Součástí práce je rozbor klavírních alb autorů spadajících historicky do dvou století (19. a 20.) a průzkum (formou dotazníku a jeho analýzy) využití těchto skladeb v rámci výuky klavírní hry na ZUŠ a konzervatořích (v rámci předmětu Základy klavírní hry).

Klíčová slova

Schumann, Čajkovskij, Bartók, Prokofjev, Album pro mládež, romantismus, hudba 20. století, tónina, metrum, rytmus, tempo skladby, technika klavírní hry, pedalizace, dynamika skladby, agogika, doporučená etuda k nácvičku, forma skladby.

Abstract

The aim of this bachelor work is to analyse various piano compositions of various periods for children and youth from the methodological point of view. Also, I would like to have a closer look at the albums for youth, which are not well known although they offer appreciative methodological material. The work contains an analysis of piano albums concerning the composers of the 19th and 20th centuries and a questionnaire survey of the albums application in piano instruction at elementary schools of arts and conservatories within the school subject Basics of piano playing.

Key words

Schumann, Tchaikovsky, Bartók, Prokofiev, albums for youth, romanticism, music of the 20th century, key, rhythm, composition tempo, piano playing technique, composition dynamics, agogics, recommended technique of practice, composition form.

Obsah

TEORETICKÁ ČÁST	8
Úvod	8
1 Robert Schumann – Album pro mládež op. 68.....	9
1.1 Robert Schumann (1810 – 1856).....	9
1.2 Album pro mládež op. 68	10
2 Petr Iljič Čajkovskij – Album pro mládež op. 39	38
2.1 Petr Iljič Čajkovskij (1840 – 1893)	38
2.2 Album pro mládež op. 39	39
3 Béla Bartók – Album pro mládež	54
3.1 Béla Bartók (1881 – 1945)	54
3.2 Album pro mládež	56
4 Sergej Sergejevič Prokofjev – Hudba pro mládež op. 65	68
4.1 Sergej Sergejevič Prokofjev (1891 – 1953).....	68
4.2 Hudba pro mládež op. 65.....	70
EMPIRICKÁ ČÁST	78
5 Kvantitativní výzkumné šetření	78
5.1 Použitá výzkumná metoda – dotazník.....	79
5.2 Realizace kvantitativního výzkumu	79
5.3 Vyhodnocení kvantitativního šetření.....	79

5.4	Vyhodnocení získaných výsledků kvantitativního šetření	87
	Závěr	88
	Resumé	89
	Seznam použitých zdrojů.....	90
	Seznam použitých obrázků	92
	Přílohy	93

TEORETICKÁ ČÁST

Úvod

Cílem této bakalářské práce je analyzovat z metodického hlediska rozmanité skladby různých vývojových období klavírní tvorby, která je určena dětem a mládeži. Součástí práce je rozbor čtyř klavírních alb autorů spadajících historicky do dvou století (19. a 20.) a průzkum (formou dotazníku a jeho analýzy) využití těchto skladeb v rámci výuky klavírní hry na ZUŠ a konzervatořích (v rámci předmětu Základy klavírní hry).

Kvantitativním výzkumem realizovaným metodou dotazníkového šetření by měla být potvrzena nebo vyvrácena hypotéza, která říká, že „Pedagogové – klavíristé preferují skladby období romantismu před skladbami autorů 20. století.“ Otázkou v tuto chvíli zůstává, proč tomu tak je. Učitelé často vybírají pro své žáky ty skladby, které se dětem líbí a opomenou při tomto výběru náročnost správného nastudování a provedení. Romantické literatury pro děti je nedostatek. Možná právě proto většina učitelů v ZUŠ čerpá z Alb pro mládež R. Schumanna a P. I. Čajkovského. Skladby obsažené v těchto Albech jsou však náročnější nejen technicky, ale i hudebně. Jsou jistě oblíbené (některé z nich téměř zprofanované, např. Divoký jezdec, Vojenský pochod), o čemž vypovídá jejich hojné zastoupení na koncertech ZUŠ a soutěžních přehlídkách. Pedagogové přistupují z těchto důvodů i na zjednodušení některých obtížnějších částí, což samozřejmě není správné (měly by zaznít v původní podobě). A pak jsou tu Alba 20. století obsahující skladby přehlednější, jednodušší z hlediska vedení hlasů a interpretace. Žáci však vnímají jako velmi problematický tonální průběh, který vybočuje z dur – mollového systému (Bartók) nebo příkrost harmonie (Prokofjev). Vždyť převážná většina českých lidových písní je v dur! Z těchto pochopitelných důvodů se pak jeví Čajkovského Valčík jako jakýsi balzám na neuspokojenou představu vystavěné melodické fráze s romantickými zpěvnými kroky podpořený zajímavou harmonií, která má svůj základ v dur. Takový mimořádně poutavý materiál je velmi blízký dětskému hudebnímu cítění, tudíž z pohledu malého klavíristy nejvhodnější skladbou k nastudování a veřejnému provedení.

1 Robert Schumann – Album pro mládež op. 68

1.1 Robert Schumann (1810 – 1856)

Německý hudební skladatel a kritik, považovaný za významnou skladatelskou osobnost raného romantismu. Narodil se v roce 1810 ve Zwickau v Sasku. Hudební pedagog a později i tchán Friedrich Wieck velmi ovlivnil Schumannův vývoj při studiu práv v Lipsku. Kromě hudebního talentu disponoval Robert Schumann i nadáním literárním. Jeho rodina měla hluboký vztah k literatuře. Dokonce hlubší, než k hudbě.

Význačnou se stala jeho tvorba písňová a klavírní. Schumann nesmírně miloval hudbu a toužil po umělecké dráze profesionálního klavíristy. Osud mu však nedopřál splnění velkého snu a po ochrnutí prstu pravé ruky se jeho zájem musel soustředit na kompozici a hudební kritiku. Klavírní skladby představují jádro jeho díla. Především virtuosita a barevnost klavírního zvuku vytvářejí základní uměleckou hodnotu jeho skladeb. Nad mechanikou musí stát hudebnost, fantazie a srdce. Převažující snívá lyrika korelující s výrazným smyslem pro rytmus jeho hudebních nápadů prolíná celou tvorbou. Schumannovy skladby působí jako hudební básně plné tvůrčí fantazie. Jeho melodie jakoby s sebou přinášely neklid a vzrušení, které vyjadřují krátká témata se stoupající tendencí. Hudební myšlenky jako by nebyly dovysloveny a dávaly prostor pro posluchačovu fantazii. Schumann postupně dozrál k názoru, že není důležité vychovat virtuosa, ale umělce a především člověka. Jeho dílo, typicky romantické, se stalo vzorem další generaci hudebníků, včetně B. Smetany. Zemřel roku 1856 blízko Bonnu. [1] [10] [17] [21] [22] [24]

1.2 Album pro mládež op. 68

„Nepamatuji se, že bych kdy býval v tak dobrém hudebním rozmaru, jako když jsem psal ty kousky.“ (R. Schumann, říjen 1848).

Původně se tato sbírka dětských skladbiček měla jmenovat „Vánoční album“ a měla se stát dárkem pro všechny mladé klavíristy. Nakladateli nepřipadal název dost praktický – a proto: Album pro mládež.

Dokladem toho, že Schumann dosáhl dokonalosti v tvorbě tzv. „malých forem“ je právě Album pro mládež op. 68, které obsahuje 43 skladeb. Forma všech skladeb je velmi přehledná. Jsou rozděleny podle obtížnosti do dvou částí. První třetina alba je určena malým dětem a zbývající část technicky i obsahově náročnějších skladeb starším žákům. Jedná se o první počín tohoto druhu, který se stal inspirací pro další skladatele. Schumann pracoval s velkým zaujetím a velmi rychle. Album vzniklo během necelého měsíce a bylo věnováno Schumannově dceři Marii a mnoha dalším malým klavíristům jako vánoční dárek v roce 1848. Každá skladbička má svůj půvabný název, který evokuje v dítěti vlastní zkušenost a s ní spojenou specifickou odpovídající náladu, která je blízká jeho duši. To považuje Schumann za nezbytný předpoklad pro správné uchopení obsahu skladby a jejího hudebního vyjádření. Dítě se učí vystihnout pomocí dobře zvoleného tempa a správným úhozem obsah, který je naznačený právě nadpisem skladby. Skladbičky jsou doplněny spoustou rad od samotného autora¹. Dítě se musí učit především poslouchat kvalitu zvuku, nejen napodobovat pohyby ruky učitele, který mu skladbu zahraje. Album je vskutku skvostem v dětské literatuře. Každý malý (ale i pokročilejší) muzikant zde může plně rozvíjet své pianistické kompetence. [17] [19]

¹ Domácí a životní pravidla pro nastávající hudebníky. [19]

1. Melodie

Velmi přehledně členěná dvacetitaktová skladbička v C dur, ve 4/4 taktu, připomíná nedělní procházku. Zvolíme klidné tempo s jemně výrazným přednesem *Dolce espressivo*². Hlavní téma postupuje v prvním taktu klesajícími sekundovými kroky a hned ve druhém je oživeno osminovými notami s tendencí stoupající. Přechod z druhého do třetího taktu je pro žáky obtížný vzhledem k čisté oktávě, která se musí připravit pomocí vláčného pohybu ze zápěstí³. Pokusíme se v malém klavíristovi evokovat asociaci smyčcového nástroje: jako by např. cellista chtěl zahrát první tón velmi vřele a s vibratem, které jej příjemně zabarví. Toto klavírista udělat nemůže, ale při dobré představivosti a sluchu může i žák vytvořit znělý kvalitní tón. Důležité bude přirozené frázování, které zde procvičíme. Tato skladba není jednoduchá na provedení, ačkoliv se jeví jako velmi nenápadná, klidná, prostá a srozumitelná. Levá ruka by měla hrát jemně doprovod a zvláštní důraz klademe na nenápadnost sudých osmin, které je třeba hrát jen špičkou palce. K romantickému charakteru této drobnokresby přispívá i několik alterovaných tónů. Vysvětlíme žákovi, proč ve skladbě najdeme tóny, které nepatří do základní tóniny C dur. Zahrajeme skladbičku dvakrát za sebou. Žák poslouchá z větší vzdálenosti. Poprvé hrajeme bez dynamiky, po druhé ukážeme pomocí nepatrných dynamických nuancí, že každý takový tón zvětšuje napětí v rámci plynoucí romantické melodie⁴. Ve čtvrtém taktu dochází k modulaci do G dur. Žák má obtíže zahrát tercii fis – a vzhledem k předcházející plynulé jednohlasé melodii. V těchto skladbách by mělo dítě procvičit vedení fráze v legatu. Hrát vázaně je pro žáky velmi těžkým úkolem. Mají tendenci kývat zápěstím při tvoření každého tónu. Nedokážou propojovat jednotlivé tóny fráze kontinuálně, bez dílčí akcentace. Je třeba neustále připomínat vedení fráze jako celku. Žákům pomáhá přirovnání k plynulé řeči, kdy sdělujeme docela obyčejné věci, pak stejnou větu řekneme s důrazem na každou slabiku jako při rozpočítávaných. Bystrý žák okamžitě pochopí rozdíl. Trvá

² *Dolce* /dolče/ – sladce, jemně, lahodně, měkce. *Espressivo* – výrazně. [23] [25]

³ Pokud zůstane ruka ztuhlá, „skok“ bude pro dítě obtížný, dojde k přehmatu, narušení kontinuity fráze nebo nežádoucímu akcentu na první době.

⁴ Nezapomínejme žákům hrát! S velkou chutí a entuziasmem, neboť dítě je jak „houba“, nasává vše, co mu nabídneme a prostřednictvím našeho názoru si utváří svůj vlastní – zatím nevyzrálý a neuspořádaný, ale opravdový a dětsky čistý.

však velmi dlouho, než dokáže tuto asociaci spojit s praktickým provedením legata. V této skladbě je dalším těžkým úkolem hrát melodii výrazněji než doprovod v osminových notách. Připomeneme žákovi přenesení těžiště těla do lýtky té nohy, která právě hraje melodii. V taktech 5 –7, 13 – 15 jsou naznačené akcenty. Seznámíme žáka s pojmem „akcent“ i v jiném smyslu, než je obvyklý důraz. V této hudební souvislosti se jedná o výrazový akcent ve smyslu *espressivo*, nikoli *marcato*. Uvolněnou paží položíme první tón s pocitem pronikání až do dna klávesy. Jako bychom chtěli vyslovit tříslabičné slovo⁵. Skladbička by měla na posluchače působit vřele, zpěvně, pokojně. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 1. díl (č. 1, č. 2, č. 5), C. Czerny – 24 cvičení op. 777 (č. 15), C. Czerny – 100 cvičení op. 599 (č. 20, č. 28). Forma: a b a' b a'' (8+4+4+4+4).

2. Vojenský pochod

„Vzpomínka na Beethovena“ – tak nějak by mohl znít název podtitulu této skladby, ve které Schumann vtipně pracuje s tématem Beethovenovy sonáty F dur pro klavír a housle „Jarní“ op. 24⁶. Dokonce zachovává i tóninu. Hlavní téma, které se objeví v sonátě v taktu 3/4, se zde objevuje v taktu 2/4, v tempu *Vivo energico*⁷. V tečkovaných rytmech by měl žák cítit krátkou notu k té další. Neměl by takový rytmus řešit v rámci základní hodnoty, kterou členíme na notu s tečkou a notu doplňující (např. osminová nota s tečkou a šestnáctina v rámci čtvrtové noty). Stále připomínáme žákovi důležitost nejvyššího hlasu, který musí „svítit“ v rámci vytvořené harmonie. Skladba by měla působit velmi razantně, suverénně, přesně, přesvědčivě. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 37), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 58). Forma: a a b a' (8+8+/:8+8:/).

⁵ Ve všech případech se jedná o tři čtvrtové noty za sebou a čtvrtovou pauzu.

⁶ V rámci umělecké inspirace zprostředkujeme žákovi poslech této krásné Beethovenovy Sonáty ve špičkovém provedení A. S. Mutter – L. Orkis, D. Oistrach – L. N. Oborin, G. Kremer – M. Argerich.

⁷ *Vivo energico* /eneržiko/ – živě, energicky, rozhodně, pevně. [25]

3. Popěvek

Prostá skladbička v C dur, ve 4/4 taktu je podobná Melodii č. 1. z hlediska své struktury, tóniny, taktu, dynamického plánu, tempa, rozsahu i přednesu. V obou skladbách se tedy vyskytnou podobné problémy. Upozorníme žáka na půlovou notu v 10. taktu, která bývá často zkracována. Vysvětlíme, proč je tatáž nota napsaná dvakrát. Tón d² představuje melodický tón (půlová nota) a zároveň druhý hlas (osminová nota), od kterého postupují další tři nemelodické tóny. V úseku mezi taktem č. 9 – č. 15 se objevuje pro Schumanna typický postup melodie v decimách, tentokrát v G dur, ze které modulujeme v taktu č. 16 zpět do C dur. Je velmi prospěšné cvičit v této části pouze melodii bez sudých osminových not. Předepsané tempo Comodo⁸ je pro žáky téměř neudržitelné z hlediska zachování rozvážnosti a vyrovnanosti zvuku. Cvičíme po částech. Skladbu interpretujeme velmi klidně a prostě. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 1. díl (č. 1, č. 2, č. 5), C. Czerny – 24 cvičení op. 777 (č. 15), C. Czerny – 100 cvičení op. 599 (č. 20, č. 28). Forma: a b a' (8+8+8).

4. Chorál

Tato skladba v dvoupůlovém taktu v G dur je odlišná od ostatních. Žák by se měl před nácvikem seznámit se zvukem varhan a snažit se jej v Chorálu napodobit. Skladba musí působit velmi klidně, široce a dynamicky vyrovnaně. To představuje značně obtížný úkol. Pro žáka je vždy velmi problematické udržet v pomalém tempu dlouhou frázi v legatu, tím spíše, když se jedná o dvojhmaty. Ruce by měly povázat vše, co půjde (i prostřednictvím výměny prstů na jedné klávěse). Je velikým nešvarem spoléhat se na pedál. Nejdřív splň rukama, pak přidej pedál! Na konci každého čtyřtaktí najdeme korunu, což je značka pro prodloužení tónu přibližně o polovinu doby jeho trvání. Využijme akordového materiálu a přimějeme žáka, aby analyzoval jeden akord po druhém a věděl, které akordy hraje a v jakém obratu. Hrajeme při klávesách přesným současným ponořením prstů. Zvuk akordů nesmí být tvrdý a bez barvy. Používáme synkopický pedál. Ten spočívá ve výměnách na nových harmoniích. Výměna pedálu se realizuje puštěním a bezprostředním sešlápnutím pedálu současně s novým akordem. Dáme pozor na

⁸ Comodo /kómodo/ – pohodlně. [23]

sekundové sledy tónů – tam pedál nepoužíváme. Zvuk posledního akordu ukončuje pedál, nikoli ruce. Prsty je tedy nutné zvednout o chvíli dříve⁹. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 28, č. 29). Forma: a b c (/:8:/+8+8).

5. Skladbička

Ideální melodický nápad k procvičení předtaktí – neúplný takt. Všechny fráze jsou vedeny vždy od půlky taktu. Skladba má značně podobnou charakteristiku jako Melodie č. 1 a Popěvek č. 3. Je taktéž ve 4/4 taktu v C dur, tempo Moderato – mírně. Je možné cvičit celou miniaturu v legatissimu. Je to způsob nácvičku legata, které činí žákům potíže. Můžeme např. počítat způsobem prv-ní-dru-há, přičemž na prv-ní držíme první tón, na druhajeme další a první stále leží. Teprve na há- opouštíme první tón. Na tře- hrajeme další tón a na tí- opouštíme předešlý (tedy druhý) tón atd.¹⁰. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 1. díl (č. 1, č. 2, č. 5), C. Czerny – 24 cvičení op. 777 (č. 15), C. Czerny – 100 cvičení op. 599 (č. 20, č. 28). Forma: a a' b a' b a' (4+4+:/:4+4:/).

6. Ubohý sirotek

Jak vyplývá z názvu, skladba je velmi niterná, oduševnělá, romanticky laděná do a moll, napsaná ve 4/8 taktu, se kterým se žáci neseťkávají příliš často. Je první skladbičkou, která je v osminovém taktu. Vysvětlíme žákovi, že základní dobu v taktu představuje osminová nota. Doposud to byla čtvrt'ová. Schumann vypořádává smutnou scénu z rodinného života, pro jejíž vylíčení zvolil a moll tóninu. Základní dynamický plán je situován do nízké hladiny zvuku. Vrcholy frází budou prostřednictvím agogiky exponovanější, než v předešlých skladbách. Skladba je určena dětem s větším rozpětím ruky. Dítě se setkává s tečkou nad nebo pod notou, která nebude znamenat staccato, ale v tomto případě portamento. Je třeba vysvětlit okolnosti, za kterých interpret vyplní

⁹ Pomocí pedálu ukončíme zvuk synchronně – najednou dozní všechny tóny, což je mnohdy obtíž pro prsty, které se mohou zvedat každý zvlášť.

¹⁰ Tato skladba začíná třetí dobou, počítáme tedy tře-tí čtv-tá prv-ní dru-há... a zachováme výše popsaný postup.

zvukem pouze část doby určené příslušné délce noty. Vše závisí na tempu, délce noty, typu skladby atd. V tomto případě vyjádříme pochmurnou náladu skladby delšími pokládanými osminovým notami z uvolněného zápěstí zpevněnými konečky prstů. Poslední dvojhmat pod obloučkem hrajeme jemně ve smyslu odtahu vláčným zápěstím směrem od klaviatury. Žák dává pozor, aby tečkované rytmy nevyzněly „vojensky“, nýbrž velmi zpěvně v korelaci s mollovou tóninou a klidným tempem. Interpretace této skladby vyžaduje velkou pokoru, klid a zamyšlení. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 1. díl (č. 6), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 105). Forma: a b a b a (8+4+8+4+8).

7. Lovecká

Skladba působí velmi kontrastně ve vztahu k předešlé. Je v F dur, v rychlém tempu – Allegro giocoso¹¹, které by mělo působit hravě a přesvědčivě. 6/8 metrum cítíme vzhledem k tempu jen na dvě doby. Od 9. taktu se velmi vtipně střídá dynamika „forte fortissimo“ s „pianem“. Ve většině případů mají žáci tendenci zvedat ramena při tvoření tónu v nízké dynamice. Věnujeme zvýšenou pozornost tomuto rozšířenému nešvaru. Položíme např. ruce na obě ramena žáka, aby si tento problém dobře uvědomil. Zvedat ramena je nepřírozené a velmi to poškozuje kvalitu zvuku, neboť paže jsou zatuhlé, prsty se nemohou ponořit do kláves. Žák začne „nadlehčovat“ a do souvislého proudu hudby se vloudí spousty zvukových kazů v podobě neplnohodnotných tónů. Většina skladeb Schumannova alba začíná předtaktím. Je tomu tak i v tomto případě. S tím souvisí i vedení dynamiky. Ta musí být důsledně dodržovaná právě od šesté doby. Dbáme důsledného zachování vyznačených akcentů. Poprvé v albu se objevuje melodická ozdoba – příraz¹² (v taktech č. 18 a č. 20). Skladbu nejprve nacvičíme bez těchto drobných ozdob, aby žák přesně slyšel melodickou linii. Posléze přidáme mrštně, lehce a bez akcentu ozdobný tón. Dodržování přesného prstokladu je nezbytnou součástí nácvičku celé skladby. Skladba musí působit rázně a slavnostně. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová –

¹¹ Allegro – rychle. Giocoso /džokózo/ – vesele, žertovně, vtipně. [23] [25]

¹² Příraz – melodická ozdoba hlavní noty. Značí se malou osminovou notou s přeškrtnutým praporcem. [25]

Album etud 1. díl (č. 37), H. Lemoine – Dětské etudy op. 37 (č. 9, č. 19). Forma: a b a' c (/:8:/+8+4+8).

8. Divoký jezdec

Skladba v a moll, ve velmi živém tempu – Vivo. Takt je 6/8, ale opět cítíme jen na dvě. Prostřednictvím pregnantního ostrého rytmu v osminových notách a úsečných doprovodných akordů vytvoří hráč dojem „divokého pohybu“. Z původní tóniny a moll, ve které má pravá ruka melodii a levá doprovod, přecházíme od devátého taktu do F dur, kde si ruce vymění svoje role: pravá doprovází levou. Úsek v F dur činí žákovi značnou obtíž. Hrát levou rukou ve velmi rychlém tempu lehce a uvolněně staccato ze zápěstí není pro malého klavíristu vůbec jednoduché. Doporučila bych cvičit se „zastavováním“ po jednotlivých taktech¹³. Důsledně vyžadujeme realizaci akcentů všude tam, kde jsou vyznačeny nad prvními ze dvou odtahových osmin. Klavírista tím posílí rytmickou složku, která je v této skladbě nejdůležitější. V první fázi „čtení zápisu“ věnuje žák zvláštní pozornost první části v F dur. Žáci bývají překvapeni, když v průběhu skladby dochází ke změně klíče. Z tohoto důvodu je potřeba zvýraznit tato místa. Poprvé se setkávají s označením „Da Capo al Fine“ – od začátku skladby až do konce (Fine). Skladba by měla působit velmi vzrušeně, rytmicky precizně¹⁴. Doporučené etudy: H. Lemoine – Dětské etudy op. 37 (č. 9, č. 19), Burgmüller – 25 lehkých etud op. 100 (č. 9). Forma: a b a (8+8+8+8).

9. Lidová písnička

Inspiraci pro vznik této skladby ve 4/4 taktu našel Schumann v lidové písňové tvorbě. Je pravidelně členěna na tři osmitaktí. Základní tóninou je d moll, ve střední části vystřídána tóninou D dur. Se změnou tóniny se mění i rytmické členění a nálada.

¹³ Žák zahraje celý takt a zastaví se na první osminové notě za taktovou čarou. Z této noty vytvoří dlouhý tón. Na něm vědomě a koncentrovaně uvolní zápěstí. Po procvičení celého úseku po taktech spojí 9. a 10. takt a uvolní na první době v taktu č. 11. Pak 10. a 11. takt a uvolní na první době v taktu č. 12. Obdobným způsobem pokračuje v taktech 13 – 16.

¹⁴ Schumannův Divoký jezdec a Veselá jízda z Alba pro mládež Petra Iljiče Čajkovského jsou skladby svojí strukturou velmi podobné.

Z pokojné, prosté, tklivé úvodní melodie se stává hravá a veselá. Tempo obou částí by mělo zůstat stejné. Ne příliš rychlé. V prvních dvou taktech předvětí a závětí prvního dílu vede žák melodii naléhavým způsobem k půlové notě. Arpeggio v levé by mělo být jemné, pomalu vyhrané, vyrovnané a bez pedálu. Ve střední části D dur naopak živější a barevně podpořené pedálem. Dáme pozor na přírazy v taktech č. 3 a č. 7. Nebudou hrány jako v klasicismu, krátce před hlavní notou, nýbrž velmi zpěvně, procítěně, jako by měly podpořit fp na první době. Lidová písnička je první skladbou v albu, ve které se dítě setkává s označením prima volta, sekunda volta¹⁵ – první závěr, druhý závěr a též s arpeggiem¹⁶ – hrajeme tón po tónu, rozloženě. Dále se žák setkává s dvaatřicetinovou notou, která je součástí tzv. tečkovaného rytmu. Tečku za předešlou notou nahrazuje dvaatřicetinová pauza. První šestnáctinu z doby odlehčíme pohybem ze zápěstí, čímž vzniká přirozeně hravý charakter, žádoucí pro tuto část skladby. V posledním dílu přebírá melodii levá ruka, pravá ji doprovází. Nepřehlízíme značku fp, která slouží k vyjádření jakési naléhavosti první doby a okamžitému stažení do piana. V závěru můžeme nepatrně zvolnit a ukončit skladbu v pianu na tónice d moll s korunou. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 1. díl (č. 11), S. Heller – 24 rytmických a výrazových etud op. 125 (č. 10). Forma: a b a' (8+8+8).

10. Veselý rolník při návratu z práce

Skladba je v F dur, takt 4/4 v tempu Vivo – živě, které budeme cítit na dvě doby. Většina žáků je zvyklá hrát melodii pravou rukou. Tato skladbička je mimořádně obtížná vzhledem k tomu, že melodie v jednohlasu v levé by měla výrazně plynout ve forte legatu nad doprovodnými akordy v pevném, ale jemném staccatu pravé ruky. Po druhé repetici se dokonce přidává i pravá k melodii v decimách. Velmi obtížným úkolem je uchování lehkosti i přesnosti akordů v pravé (vzhledem k osminovým pauzám). Akord by měl přijít včas a bez akcentu, nikoli od klávesy, ale ze zápěstí shora. Pedalizace v této skladbě bude

¹⁵ Důsledně dbáme na to, aby dítě nezpomalovalo ve dvanáctém, ale až ve třináctém taktu. V prima voltě nikdy nezpomalovat!

¹⁶ Arpeggio /arpedžo/ – rozložené hraní akordů harfovým způsobem. [23]

náročná, a proto lze pedál úplně vynechat¹⁷. Návrat hlavního tématu lze zvýraznit nepatrným zvolněním na konci taktů č. 7 a č. 13. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 37). Forma: a m a' m a' (8+2+4+2+4).

11. Siciliana

Další ze skladeb, která začíná předtaktím. „Zdvih“¹⁸ by měl být zřetelný, zpěvně zahraný, avšak bez akcentu. Žáci často spojují mollové tóniny s pomalým tempem. Zde se nabízí pěkný příklad velmi rychlého tempa v a moll Scherzando¹⁹. Od 26. taktu dochází ke změně původního 6/8 na 2/4 takt. Pro plynulý přechod bych doporučila vnímat první díl tzv. na dvě. Nebudeme členit takty na šest dob, nýbrž významově spojíme 3 + 3. Tím nám vzniknou dva celky. Při přechodu do druhého dílu B ponecháme tuto pulsaci, jen namísto tří not budou čtyři. Korunu na konci dílu B využijeme k představě pohybu z první části skladby. Siciliana je první skladbou v Albu, ve které se dítě setká s označením „Da capo sin' al fine senza repetizione“, což znamená, že hrajeme od začátku až po označení Fine. Zde skladba končí. Koruna je sice známá značka, ale zde se nachází na neobvyklém místě. Vysvětlíme žákovi, že i koruna na taktové čáře má svoji funkci – zvýší napětí mezi přechodem z 2/4 taktu zpět na 6/8. Siciliana by měla být přednesena žertovně, jak je patrné z označení Scherzando. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 3. díl (č. 7, č. 18), C. Czerny – Etudy op. 261 (č. 56), S. Heller – 24 rytmických a výrazových etud op. 125 (č. 1). Forma: A (a a b b' a 8+8+8+8+8) B (c d c 4+4+4) A' (a b' a 8+8+8).

12. Hřmotný chlapík

Skladba je v rychlém tempu, 2/4 taktu a začíná v a moll. Od 25. taktu přichází tónina F dur a následuje „Da capo al Fine“, opět v a moll a bez repetice. Inspirací k napsání této skladby se staly pro Schumanna staré předvánoční zvyky v Německu. Hřmotný

¹⁷ Důvodem vynechání pedálu je rychlé tempo, velké množství pauz, sekundové postupy ve střední poloze nástroje a odlišná artikulace v pravé a levé ruce.

¹⁸ V praxi se často setkáme s označením „zdvih“ namísto „předtaktí“.

¹⁹ Scherzando /skercando/ – žertovně, dovádě. [23]

chlapík představuje lidovou postavu svérázného zemitého pomocníka svatého Mikuláše, kterému pomáhá nést pytel s nadílkou pro děti. Skladba patří svým tematickým zaměřením mezi scény ze života rodiny dítěte. V dílu A bude velkým problémem hrát všechny plochy v unisonu vyrovnaně a synchronně. Procvičujeme ve velmi pomalém tempu např. v tečkovaných rytmech²⁰. Dbáme na ostré akcenty na prvních osminových notách v odtazích, které umocníme pedálem na první osmině. Při postupu osmin crescendujeme, ačkoliv v zápisu tento pokyn není. Je to v romantismu běžný způsob zvýšení napětí. V tomto případě navíc hudba směřuje k dominantnímu kvintakordu. Šestnáctinové noty v dílu B jsou psány v mnohem menší dynamice, než je tomu v úvodní části. Jako by děti v tajemném očekávání a napětí vyhlížely Mikuláše a jeho osobitého pomocníka. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 5. díl (č. 4), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 41), E. Kraus – 40 etud pro začátečníky op. 77 (č. 15). Forma: A (a b a' b a' 8+/:8+8:/) B (c d c' 8+8+8) A' (a b a' 8+8+8).

13. Přijde jaro, přijde

Téma skladby představuje Schumannovu vzpomínku na oblíbené roční období. Tato nesnadná romantická skladba je v E dur tónině, středním tempu, 4/4 taktu a najdeme v ní pestrou artikulační škálu od vázaných tónů přes odtahy, portamenta až ke staccatu. Je určena žákům velmi vnímavým a citlivým, které jsou schopné vyrovnaného muzikálního projevu. Melodie se vynořuje nad nenápadným doprovodem. Melodické ozdoby (přirazy a skupinky²¹) je třeba hrát jemně, poeticky, aby přispěly k celkovému hudebnímu obrazu, který nesmí narušit. Vzhledem ke členité struktuře skladby je vhodné použít pedalizace jen velmi opatrně, aby nedocházelo k překrývání harmonií. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 3. díl (č. 22), E. Kraus – 40 etud pro začátečníky op. 77 (č. 29). Forma: a a' b a''c b a''c' (10+10+/:4+8+4:/).

²⁰ Pokud ve skladbě plynou stejně dlouhé drobné hodnoty, např. šestnáctiny v rámci delší plochy, je pro nácvik takového místa vhodný tzv. „tečkovaný rytmus“. Dvě šestnáctiny vedle sebe upravíme tak, že k první přidáme tečku a z druhé vytvoříme dvaatřicetinu.

²¹ Skupinka – melodická ozdoba, která sestává z několika tónů před hlavním tónem melodie. [23]

14. Malá studie

Poměrně nelehká skladba v G dur, 6/8 taktu a středním tempu – Moderato by měla působit velmi vyrovnaně. Ze šesti osmin v každém taktu je jen čtvrtá melodická, zbývajících pět tvoří harmonický podklad. Melodické tóny jsou označeny krátkou čárkou nad nebo pod notou. Hrajeme je výrazněji, nápadněji, tvoříme melodii. Zpočátku je výhodné a poučné hrát rozložené akordy najednou, aby si žák uvědomil složení akordu a jeho druh a nemusel ve výsledku hrát tón po tónu.²² Žáci mívají problém s plynulým přechodem z třetí osminy do čtvrté, neboli napojením zvuku stejné kategorie z levé ruky do pravé. Zpočátku můžeme cvičit se zastavováním na čtvrté osmině. Skladba má intimní náladu, dynamická škála je zde poměrně úzká, nejvyšší dynamikou je mezzoforte (mf). Od 19. taktu nepatrně zrychlujeme (Poco accelerando). Stoupající napětí je umocněno opakujícím se tónem d na první době, tím spíše, že se jedná o tón dominantní v rámci základní tóniny G dur. Původní tempo (Tempo I) se vrací po nepatrném zvolnění od 35 taktu. Poslední čtyři takty zklidníme úplně do ztracena. Pedalizujeme synkopicky, výměny podle harmonií. Notové osnovy pod basovou linií v taktech č. 27, č. 29 a č. 49 nabízejí další možnost interpretace²³. Skladba by měla působit prostě, plynule a jemným zdůrazněním melodických tónů označených čárkou. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 1. díl (č. 26), E. Kraus – 40 etud pro začátečníky op. 77 (č. 28). Forma: a a' b a'' b a'' (16+16+/:16+16:/).

15 Jarní

Skladba v E dur, v 6/8 taktu, avšak přednes cítíme velmi prostě a zpěvně – Espresso semplice spíše na dvě doby, aby nedocházelo k rozpadu plynulé espressivní melodie v legatu. Zde autor zavzpomíná na roční doby. K naplnění této představy přispěje žák decentními agogickými poryvy a dynamikou, která se dostává až do polohy

²² Jedná se o jakési „vypsané arpeggio“.

²³ Zpravidla se takové místo označuje termínem „ossia“ (nebo také) a znamená snazší verzi provedení určitého obtížného místa ve skladbě. Zde je tomu naopak, autor nabízí těžší variantu, pro dítě s větším rozpětím ruky.

pianissima. V této skladbě Schumann doporučuje i una corda²⁴, čímž je dosaženo ještě mysterióznější barvy. V taktech č. 9, č. 25 a č. 35 najdeme značku „fp“, což prakticky znamená velmi zpěvně rozložit arpeggio se zvýrazněním nejvyššího melodického tónu a dalších pět osminových not zahrát v decrescendu. Svojí strukturou působí skladba jako sborová kompozice, kterou by měl žák přednášet s pokorným klidem. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 28), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 105). Forma: a a b a' b k^{ab} (/:8:/8+8+8+2+4).

16. První ztráta

Jak vyplývá z názvu, nálada skladby má být pochmurná, ponurá, smutná. Pro její vylíčení Schumann zvolil 2/4 takt ve středním tempu – Moderato semplice v tónině e moll. Téma začíná předtaktím, což představuje téměř vždy zvukový problém. Často dochází k vyrazení zdvihových not, což je v charakteru této melodie nepřipustné, protože jakýkoli nepatřičný akcent rozbíjí legato. Žáci se často ptají, proč je v předtaktí naznačeno „fp“ (forte a hned za ním piano). Jak vlastně hrát bezprostředně za sebou dvě diametrálně odlišné dynamiky? Vnímavější žáci vědí, že takový kontrast dokáže vytvořit hráč na smyčcový nebo dechový nástroj a ptají se, jak to uděláme na klavíru. Ukážeme, jakým způsobem je třeba utvořit první tón – maximálním ponořením do klaviatury celou paží uvolněnou v rameni. Zároveň se na něm nepatrně zdržíme, nechvátáme do první doby. Je třeba dbát přísného svázání prvních dvou tónů a současně dáme pozor na poslední tóny v obloučcích – nesmí být vyražené! Vymyslíme slova nebo věty se stejným počtem slabik, kolik je tónů v melodii a jednoduše demonstrujeme nesmyslnost až komičnost takové věty, ve které vyakcentujeme poslední slabiku. Tak je třeba hrát – jako bychom docela obyčejně mluvili. Vázaná hra s vyzvednutím melodických tónů ve dvojhmatech bude celkově náročná. Procvičíme se žákem přednes pouze melodických tónů s patřičným dynamickým odstíněním.

²⁴ Una corda – pokyn, aby klavírista při hře použil levý pedál. Tím se dosáhne úderu kladívek pouze na jednu nebo dvě struny. K jeho opuštění je vyzván výrazem due corde aj. [4] [25]

Dbáme na důsledné vedení fráze. Poté přidáváme jemně další nemelodické tóny. Pro zvýšení představitosti nabídneme malému klavíristovi představu dvou hudebníků, z nichž jeden hraje první melodický hlas a další hudebník pouze dovytváří barvu pomocí druhého hlasu. Ten je třeba hrát velmi jemně, jinak se vytrácí plasticita hudební myšlenky. Pedál je možné používat synkopicky většinou po osminkách, neboť melodie postupuje často v sekundových krocích. Ve střední poloze nástroje není možné v tomto tempu hrát sekundové kroky na jednom pedálu. Pokud hledáme hudební materiál pro soutěžní vystoupení, je tato skladba vhodná pro dívky, neboť je nesmírně náročná na tónotvorbu a jemnost přednesu. Ze cvičných důvodů, z hlediska pouze nácviku obtížného přednesu, můžeme zadat tuto drobnokresbu i citlivějším chlapcům. V taktech č. 23 (se zdvihem) a č. 24 najdeme nejvyšší dynamiku celé skladby. Takový dynamický zvrát je vzhledem k charakteru skladby velmi překvapivý. Nesmí působit násilně, nelogicky, nýbrž přirozeně. Měl by vyplynout z předchozí agogické přípravy v podobě malého tempového zaváhání, filozofického zamyšlení. Následné prudké „forte“ jakoby symbolicky přineslo razantní odhodlání završit zbytečné nařikání a smutek. Toto „forte“ nesmí být tvrdé, osminové noty nejsou ve staccatu, ale tenuto. Oba akordy separujeme, pedál vyměníme na každou osminu a s napětím dodržíme osminovou pauzu. Poetické názvy většiny Schumannových skladeb mají evokovat v duši dítěte ještě před samotným hraním náladu a vlastní prožitek, který žák svoji hrou oživuje. Skladba patří mezi ty, které vykreslují scénu ze života rodiny, ve které se dítě setkává se situacemi, které jsou smutné, někdy i tragické a přesto k životu patří. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 28), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 105). Forma: a a' b a' (8+8+8+8).

17. Veselý malý poutník

Skladba je napsána v A dur, ve 2/4 taktu a rychlém tempu – Vivo ed energico. Jako celá řada dalších začíná předtaktím, které pomocí tečkovaného rytmu a dynamiky ve forte uvede posluchače velmi přesvědčivým, razantním způsobem do charakteru hudby. Tenutované akordy je třeba hrát s velkým uvolněním paží tzv. do kláves. Zvuk musí být kompaktní a nejvrchnější tóny zvýrazněné. Žák se zde setkává s triolami v rámci osminové noty. Vysvětlíme, že jednotlivé noty v triole mají vždycky takovou hodnotu, jako by měly noty dvě při pravidelném dělení. Ne vždy je tedy triola rozdělením jedné doby na tři stejně dlouhé díly. V tomto případě dělíme pouze půl doby, tedy osminovou notu. I v tomto

rychlém tempu dbáme na neuspěchanost triol. Rytmus skladby je ostrý, svěží. Dvaatřicetinové noty v tečkovaných rytmech vedeme až k následující notě, dvojhmatu nebo akordu, jinak bude rytmus nepřesný, spíše do triol. V posledních deseti taktech ubývá dynamiky – diminuendo sempre a závěr je v pianu, jako by se nám poutník ztrácel z dohledu. Žák interpretuje skladbu velmi energicky, v živém tempu. Doporučené etudy: H. Lemoine – Dětské etudy op. 37 (č. 38), S. Heller – 24 rytmických a výrazových etud op. 125 (č. 23). Forma: a b a' b a' k (8+/:4+8:/:+9).

18. Píseň ženců

Pro napsání této živé skladby posloužila autorovi vděčná inspirace – lidová píseň. Tónina C dur, tempo Allegro non troppo – ne příliš rychle, 6/8 takt, který budeme vnímat jen na dvě. Všimáme si akcentů na čtvrt'ových notách s tečkou v polovině některých taktů. Jsou obzvláště důležité, neboť jimi vytvoříme příjemný synkopický prvek a vyhneme se fádnosti při interpretaci. V taktech č. 6, č. 8, č. 26 a č. 28 nápadněji vyneseme pohyb v levé ruce. V rámci dynamického plánu nacházíme ve skladbě jediné místo ve forte od 13. taktu se zdvihem, jinak je dynamika vedena maximálně do mezzoforte (mf). Od stejného taktu zaměříme pozornost na důsledný synchron v unisonech. Je přínosné cvičit takové místo jednou rukou legato a druhou staccato, potom naopak. Upozorníme žáka na korunu v taktu č. 20. V tomto místě se koruna nachází na taktové čáře a má nezanedbatelný význam z hlediska napětí, neboť po ní následuje zkrácený úvodní díl skladby, tentokrát v F dur. Doporučené etudy: Lemoine – Dětské etudy op. 37 (č. 8, č. 9, č. 19), S. Heller – 24 rytmických a výrazových etud op. 125 (č. 13). Forma: a a b b a c c a' a'' d k (/:4:/:4:/:+4+4+4+4+4+4+4).

19. Malá romance

Skladba v a moll, ve 4/4 taktu, tempo Andantino – rychleji než Andante²⁵. Nejdůležitějším a zároveň nejtěžším úkolem bude odlišit melodii v unisonu od akordové výplně. Dvojzvuky v pravé i levé ruce musí být zvukově velmi jemné a měkké. Melodie tvoří jakousi konturu skladby (omalovánky), kterou pomocí akordů harmonicky

²⁵ Andante – zvolna, krokem. [23]

vybarvujeme (pastelky). Poslední tóny na konci obloučků nesmí být silné, zdůrazněné. Tenutované akordy ve forte je nutné hrát z ramene ponořením do kláves, bez hrubostí a „bouchání“ shora. Konečky prstů jsou precizně zpevněny a citlivě vnímají umístění na klaviatuře v souvislosti s kombinací bílých a černých kláves v akordu. Dynamicky se jedná o zvukově nejvyšší a nejvzrušenější plochu celé skladby. Pedál měníme po harmoniích. Skladba by měla být interpretována velmi citlivě, oduševněle, láskyplně, měla by být naprosto zřetelná kontura melodické linie. V závěru můžeme zeslabit a zpomalit adekvátně ke zvolenému tempu²⁶. Vždy myslíme na to, že dítě má svůj svět plný fantazie, barev a neuvěřitelných příběhů. Dáme mu pomocí metafor, alegorií a personifikace možnost, aby pochopilo skladbičku v kontextu svého dětského světa. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 15), E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 5. díl (č. 12), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 43). Forma: a a b a' b a' (/:4:/+/:2+4:/).

20. Venkovská píseň

Další ze skladeb, které se zrodily z inspirace lidovou písní. Tónina A dur, 2/4 takt v mírném tempu – Moderato. Dbáme na zvýraznění nejvyšších hlasů v akordech. Právě tam je melodie, kterou žáci často nevnímají. Pokud se na tento problém svědomitě nezaměříme, vznikne zvuková koule, shluk tónů v A dur, ale melodii si můžeme jen domýšlet. Vybízíme žáka, aby přenášel váhu ruky na malík. Tím pomůže zvýraznění důležitého melodického tónu. Ve střední části, od taktu č. 17 dáváme pozor, aby levá ruka zvukově nepřekryla melodii v pravé. Je zajímavé, že se v průběhu celé skladby vyskytuje nejvyšší dynamika pouze mezzoforte (mf), což je vzhledem ke struktuře a charakteru skladby neočekávané. Žák se setkává s nátrylem²⁷. Nejprve cvičí tyto ozdobené úseky bez nátrylu, aby nebyla narušena melodická kontinuita vedení fráze. Pak nátryl jemně přidá. Dáváme pozor, aby byl vždy zřetelně vysloven, aby jednotlivé jeho tóny nebyly uchvátané

²⁶ Žák už ví, co znamená první a druhý závěr. V závěru skladby nacházíme takt prvního závěru „Prima volta“, který je naprosto shodný s taktem druhého závěru označeným „Sekunda volta“. To není příliš vhodné. Stačila by prostá repetice. Neměli bychom vytvářet otázníky a zmatky v těžce získaných informacích, se kterými musí dítě dál pracovat a utvrzovat se v jejich pravdivosti.

²⁷ Nátryl – druh ozdoby, trylku, jenž spočívá v jednorázové výměně mezi hlavní notou a horní velkou (malou) sekundou. [25]

a posléze zvukově nečitelné. Tato píseň by měla být přednesena s uvolněnou náladou, optimisticky, avšak jakoby ze zdálky, pedál používáme rytmický, převážně s propouštěním na druhé době, aby vznikl charakter lidové písně. Doporučené etudy: C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 77), H. Lemoine – Dětské etudy op. 37 (č. 35). Forma: a a' b a'' a''' b a'' a''' (8+8+/:8+8+8:/).

21. Andante espressivo

Schumann napsal tuto půvabnou drobnost v C dur, ve 4/4 taktu a pomalém tempu – Andante zvolna, krokem. Melodie by měla výrazně obkreslovat harmonii. Navodíme žákovi atmosféru hudebního zážitku, kdy houslista přednáší krásnou zpěvnou píseň a několik dalších hráčů ho doprovází. Pedalizujeme citlivě podle melodie tak, aby se nepřekrývaly tóny, které k sobě harmonicky nepatří. Žák musí velmi dobře poslouchat kvalitu tvořeného tónu. Tato skladba má podobnou atmosféru jako Malá romance (č. 19). Liší se však především v doprovodu strukturou, která je zde je komplikovanější a to především v místech, kde jedna ruka hraje melodii i doprovod. Celou něžnou drobnost Schumann ponořil do nízké dynamiky piana až pianissima, avšak od 14. taktu náhle crescendujeme. Dynamika vyústí ve forte, které se objeví na krátkou chvíli v předposledním taktu a bezprostředně mizí v piana v závěru skladby. V předposledním taktu se nachází vypsany obal. Ukážeme žákovi, jak vypadá běžná značka, která se pro tuto melodickou ozdobu používá a se kterou se zanedlouho v Albu setká. Přednášíme s citem a noblesou. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 15), E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 3. díl (č. 9), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 51). Forma: a b a' b a' (8+/:4+6:/).

22. Pějme píseň dokola

I v této skladbě v A dur, 6/8 taktu a mírném tempu – Moderato stimulovala Schumannovu tvůrčí invenci jeho oblíbená lidová píseň. Skladba má hravý rytmický spád a v taktech č. 6, č. 23 a č. 39 je ozvláštněna dynamikou fp, což je v kontextu základní dynamiky piano (výjimečně mezzoforte) velmi zajímavé a posluchačsky působivé. Melodii v osminových notách hrajeme v co nejdůslednějším zvukově vyrovnaném zpěvném legatu

a ostatní delší hodnoty not respektujeme a dáváme pozor na dodržení jejich doby trvání²⁸. Před návratem dílu a' může žák nepatrně zpomalit – Poco meno. Důležité a interpretačně nezbytné je uchopit poté okamžitě původní tempo. Skladba by měla vyznít bezprostředně, lehce. Doporučené etudy: Lemoine – Dětské etudy op. 37 (č. 8), S. Heller – 24 rytmických a výrazových etud op. 125 (č. 13). Forma: a a b a' b a' (/:8:/+8+8+8+8).

23. Severská píseň

Tuto skladbu napsal Schumann do 4/4 taktu, zvolil tóninu d moll s modulací do F dur. Skladba má plynout velmi klidně v duchu prosté lidové písně (Semplice). Důležité budou nejvyšší hlasy v akordech. Žák přenáší váhu na malík pravé ruky. Akordy pokládáme tenuto, nespolehneme na vázání pomocí pedálu. Dáváme pozor na přesnou výměnu pedálu (synkopický), neboť každá doba přináší novou harmonii. V taktu č. 10 nacházíme čtyřtónovou ozdobu. Je vhodné cvičit skladbu nejdříve bez ní, aby žák cítil základní melodické tóny v předepsané čtyřdobé pulsaci. V další části nácvičku přidáme ozdobu v podobě čtyř dvaatřicetinových not na druhou osminu druhé doby²⁹. V 19. taktu najdeme na druhé době decimu, kterou dítě nezahraje harmonicky. Můžeme ji rozdělit na dvě osminové noty D – fis, přičemž D zahraje na začátek druhé doby a fis na druhou osminu druhé doby. Ve skladbě najdeme jedinou dynamiku ve forte od taktu č. 9. Zbývající velká část skladby je v nízké dynamice piano a pianissimo. Tím autor podpořil atmosféru a podněbí severských zemí, kde bývá málo tepla a světla. S touto dávkou melancholie by měla být skladba interpretována. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 5. díl (č. 16), I. Hurník – Etudy (č. 7). Forma: a b a' b a' (8+/:8+4:/).

²⁸ Především čtvrté noty s tečkami a ligaturami.

²⁹ Než získá žák svoji vlastní cennou zkušenost, měl by hrát veškeré ozdoby hlavních melodií v rámci určité části doby. Pro názornost můžeme namalovat do notové osnovy rytmické rozvržení dané ozdoby. Dítě si lépe uvědomí její provedení.

24. Jezdecká

Skladbu v d moll cítíme na dvě doby v taktu, ačkoliv je zapsána v 6/8. Věnujeme pozornost okamžitému uchopení tempa od prvních dvou šestnáctin. Začátek hraje v pianu (p) a při opakování volíme dynamiku mezzoforte (mf), charakter tónotvorby je však stále Ben ritmico – správně a přesvědčivě rytmicky. Evokujeme v žákovi představu přibližujícího se jezdce. Velmi ostrý rytmus podpoří charakter skladby. Rytmická složka skladby je podstatná, staccata je třeba hrát velmi krátce. Z hlediska interpretace by měla skladba působit zpočátku velmi lehce, razantně ve střední části a pak hravě až do konce. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 4. díl (č. 35, č. 36, č. 37), E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 5. díl (č. 16), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 68), S. Heller – 24 rytmických a výrazových etud op. 125 (č. 10, č. 23). Forma: a a b b a b' m c d (/:8:/+/:8:/+8+8+5+8+9).

25. Když nastanou žně

Schumann miloval přírodu a snad právě proto najdeme v Albu několik skladbiček, které jsou jí inspirovány. Tvůrčí vnuknutí napsat tuto hravou skladbičku přinesly vzpomínky na roční období. Skladba je veselá, odlehčená, v tónině A dur. Opět začíná předtaktím a 6/8 takt budeme vnímat na dvě doby Giocoso³⁰ – hravě, žertovně. Pohupující se charakter připomíná rytmický pohyb kosy žence. Střední část působí velmi bezstarostně. V taktu č. 12 nacházíme fp, jinak je celá skladba vyjma závěrečných čtyř taktů rozprostřena v nízké dynamice p – mf. Při přednesu respektujeme všechny akcenty, které dodají skladbě zřetelné rozčlenění a jistou rafinovanost v rámci nevelké dynamiky. Pozor – nesmí být tvrdé, zvukově syrové, nýbrž pouze zpěvně vnořené do kláves. Dále si všímáme zřetelného provedení melodických ozdob (příráz, nátryl). Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 3. díl (č. 15, č. 16), E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 4. díl (č. 26), H. Lemoine – Dětské etudy op. 37 (č. 21), S. Heller – 24 rytmických a výrazových etud op. 125 (č. 23), I. Hurník – Etudy (č. 15). Forma: a a b m a' b m a' (/:8:/+/:8+2+8:/).

³⁰ Giocoso /džokózo/ – veselé, žertovně, vtipně. [25]

26. Dozvuky z divadla

Skladba začíná oblíbeným Schumannovým zdvihem, je v a moll, ve 2/4 taktu a poněkud vzrušeném tempu – Poco agitato³¹. Pečlivě dodržujeme tečkované rytmy, které bezpochyby dodávají specifický charakter skladby. Dvaatřicetinové noty je potřeba vést k následujícímu tónu, jinak bude rytmus nepřesný. Tečkovaný rytmus nikdy neřešíme v rámci noty, ve které je utvořen. Vznikla by tím nepatrná nežádoucí césura před další notou a deformace tempa. Skladba patří mezi ty, které vykreslují scénu z rodinného zázemí dítěte. Je žádoucí přednést skladbu brilantně, velmi dramaticky s ostrým akcentováním prvních dob a dalších vyznačených. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 5. díl 2. část (č. 17), C. Czerny – 160 osmitaktových cvičení op. 821 (č. 88, č. 89), H. Lemoine – Dětské etudy op. 37 (č. 36), I. Hurník – Etudy (č. 7). Forma: a a b b' a' b b' a' (:8:/+/:8+7+8:/).

27. Moderato espressivo

Již z názvu této drobné skladbičky vyplývá, že nejdůležitější její složkou bude výraz. V tomto případě zasněný vřelý výraz, který lze zpestřit drobným agogickým zvlněním. Působí velmi kontrastně ve vztahu ke skladbě předešlé. Je v tónině F dur, 4/4 taktu, opět s předtaktím a tempo bude mírné – Moderato. Pozoruhodně řeší Schumann dynamickou koncepci skladbičky. Kromě čtyř taktů, ve kterých najdeme značku *fp*, je základní dynamikou *piano*. Žák důsledně dodržuje vázanou hru *legato* a to nejen v jednohlase, ale i v místech, kde se přidávají dvojhmaty pro doplnění harmonie. Cantabilní melodie by se měla neustále vynořovat nad rozmanitou harmonií. Pozor na vyrazení jednotlivých tónů melodie a kývání zápěstím na každý tón zvlášť. Tím se *legato* rozbije a posluchač vnímá každý tón zvukově separovaně. Dítě přednáší skladbu prostě, klidně, s vnímavým přístupem, poslouchá melodii a koriguje zvukovou vyváženost tónů melodických v poměru k tónům, které vytvářejí harmonické výplně. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 1. díl (č. 28), E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 15), E. Kleinová, A. Fišerová,

³¹ Agitato /adžitáto/ – bouřlivě, vzrušeně, prudce. [25]

E. Müllerová – Album etud 3. díl (č. 9), E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 5. díl (č. 12), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 43, č. 51). Forma: a a b a' b a' (/:8:/+/:4+10:/).

28. Kánonická píseň

Tato skladba patří k těm obtížnějším, proto je určena zdatnějším klavíristům. Vždycky je velice těžké hrát kánon. Doslovně opakovat hudební myšlenku, která zazněla v některém z hlasů v hlase jiném, není jednoduchý úkol. Je zapotřebí velké hráčské zkušenosti, aby se žák naučil takovou skladbu z paměti. Kánonická píseň je v a moll, 2/4 taktu a mírném tempu, které v sobě zahrnuje i výrazný přednes v mírném tempu – Moderato e molto espressivo. Od 17. taktu začíná odlišná plocha v A dur, která by měla působit kontrastně, až šibalsky. Po nepatrném zvolnění v taktu č. 28 přichází Tempo I a hudba, kterou posluchač důvěrně zná. Pedalizujeme velmi citlivě vzhledem k sekundovým postupům. Z interpretačního hlediska je důležité respektovat nízkou dynamiku skladby s tendencí crescenda, pokud melodie stoupá. Ve skladbě se často vyskytuje pokyn fp. Žák má velice opatrně, vkusně zvýraznit takto označený akord nebo dvojmat, aby tím jemně zpestřil intimní náladu skladby. Doporučené etudy: C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 105). Forma: a a' b a'' c (8+8+12+8+10).

29. Vzpomínka

Vzpomínka na zesnulého romantického skladatele, kterým nebyl nikdo jiný než Felix Mendelssohn – Bartholdy. Tónina A dur, 2/4 takt začínající zdvihem melodické osminy, nepřiliš rychlé tempo. Pečlivě vedeme zpěvnou frázi, která má být přednášena široce, vřele, velmi zpěvně – Molto cantabile. Žák hraje pouze melodické tóny s patřičným dynamickým odstíněním a s příslušným prstokladem! Pokud melodie stoupá, vedeme jednotlivé tóny intenzívně s pocitem crescenda k vrcholu fráze. Tyto vrcholy zvýrazníme hlubokým ponorem do kláves. Pokud je skladba takto procvičena, přidáváme jemně další nemelodické tóny. Pozor na akcenty, které sem nepatří. Bereme ohled na fakt, že levá ruka jen doprovází a usilujeme o co nejmenší dynamiku. Takovou skladbu může hrát muzikální žák se širokou paletou zvukových barev a schopností přesvědčivě odlišit melodii a doprovod. Doporučené etudy: C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 105),

Lemoine – Dětské etudy op. 37 (č. 47), E. Kraus – 40 etud pro začátečníky op. 77 (č. 27).
Forma: a a b a' b a' (/:10:/:+/:4+8:/).

30. Cizí muž

Skladba ve 2/4 taktu, velmi energická – Energico. Z d moll tóniny přejdeme v taktu č. 35 do B dur a v taktu č. 60 zpět do d moll. Od 91. taktu přichází Coda, se kterou se zde dítě setkává v Albu poprvé. V taktech č. 101 – 104 doporučíme výměnu prstů na opakujících se tónech³². Oktávy v levé ruce vyžadují důslednou přípravu tohoto technického problému. Upozorníme žáka na důležitost tzv. „pedálového tónu“, který hraje malík levé ruky. To je významný bas, který spolu s hlasem nejvyšším tvoří „konturu“ harmonie. Pozor na jeho vynechávání, neozývání! Pokud jsou basy přibližně zahrané, skladba ztrácí svoji plasticitu. Pedalizujeme s ohledem na pauzy a konce obloučků, tam pedál pouštíme. Skladba musí být interpretována velmi energicky a z větší části v dynamice forte. Piano najdeme od 35. taktu a v první části Coda. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 5. díl (č. 17), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 33, č. 75), C. Czerny – 160 osmitaktových cvičení op. 821 (č. 56, č. 72, č. 89), I. Hurník – Etudy (č. 7). Forma: A (a a b a' b a'' /:12:/:+8+12+8+11) B (c c d c' d c' /:8:/:+/:8+ 8:/) A (a b a'' 12+8+12) k^c (6+4+7).

31. Andante

Tato skladba je napsána v F dur, 4/4 taktu, opět s předtaktím, tempo Andante – zvolna, krokem. Žádná z dob by neměla působit jako vedlejší. Tomuto záměru přizpůsobíme tempo. Doby nejsou do počtu, jinak poškodí melodický průběh. Melodie může snadno působit primitivně, příliš jednoduše, jako pochod. V této souvislosti dáme pozor na tečkované rytmy, které mají ve skladbě melodický, nikoli rytmický charakter. Svědomitě dodržujeme půlové noty nad pohybem osminových. Pomůžeme tím celkové plasticitě hudebního materiálu. Pedál vyměňujeme po harmoniích, pozor na sekundové postupy! Od zdvihu k devátému taktu můžeme použít levý pedál – una corda, čímž

³² Opakující tón vyžaduje téměř vždy výměnu prstů, která přináší jistotu, že se všechny tóny spolehlivě ozvou. Pokud bychom chtěli hrát stále jedním prstem, je velmi pravděpodobné, že se některý tón neozve. Prst neopustí klávesu úplně, tudíž ji nemůže znovu stisknout.

pozměníme barvu zvuku³³. V taktech s označením *tre corde* levý pedál pustíme. V taktech č. 23 a č. 39 dítě poznává další melodickou ozdobu – *obal*³⁴. Vzhledem k postupující melodii bude vhodné hrát jej od základního tónu g^1 jako kvintolu. Doporučené etudy: C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 105). Forma: a a b a' b a' (8+8+8+8+8+8).

32. Válečná

Skladba je v D dur, v 6/8 taktu, který opět cítíme pouze na dvě doby s patřičným odhodláním a silou ve výrazu – *Con forza*. Je určena pro žáky s větším rozpětím ruky, kteří mají zvládnutou techniku oktáv. Pedál by neměl žák používat při pohybu osminových not spojených trémcem, ale pouze na delších oktávách a akordech, které patřičně zesílí a zabarví. Při správné interpretaci této skladby by si posluchač měl představit středověký souboj válečných vojsk. Bylo by zajímavé dozvědět se, jaká pohnutka vedla jemného, introvertního, melancholického Schumanna k napsání této skladby. Dokonce ani nechtěl zjmenit původní dynamiku ve forte. V tomto vydání jsou naznačeny dynamické změny z důvodu zpestření přednesu a zřejmě i proto, aby se předešlo stereotypu výrazu. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 5. díl 2. část (č. 17), C. Czerny – 160 osmitaktových cvičení op. 821 (č. 71, č. 118, č. 119), I. Hurník – Etudy (č. 7). Forma: a b a' c a'' c' k (8+8+8+9+8+8+6).

33. Šeherezáda

Skladba v a moll, ve 4/4 taktu, která působí jako velký kontrast ve vztahu ke skladbě předešlé. Hrajeme s něhou – *Con tenerezza*. Autor zde pracuje velmi rozmanitě s dynamikou. Velkou inspirací byly pro Schumanna nejen výjevy z rodinného života, lidové tvorby a přírody, ale také postavy z pohádek. Šeherezáda je jednou z nich. Největším technickým problémem je v této kouzelné skladbě hra rozložených akordů (*arpeggií*). Je zde náročná o to víc, že posledním tónem *arpeggia* je melodický tón. Měl by zaznít v jiné barvě vzhledem k tónům ostatním. Žák připraví přesně všechny hrající prsty

³³ *Una corda* sešlápneme a nevyměňujeme jako pravý pedál. Držíme jej po celou dobu, kdy je žádoucí zastřenější barva zvuku.

³⁴ *Obal* – druh ozdoby, v níž je hlavní nota „obalena“ vrchní a spodní sekundou. [25]

a vláčným pohybem ruky od palce k malíčku utvoří arpeggio. Nabídneme mu představu, že maluje štětcem spodní oblouček.³⁵ Barvu arpeggií podpoří správná pedalizace po harmoniích. Velmi rozšířeným nešvarem většiny malých klavíristů je nedodržování dob trvání jednotlivých not. Od samého nácvičku skladby dbáme na to, aby žák pečlivě dodržoval délky melodických tónů, jinak se vytratí melodická linka a vznikne těžko identifikovatelný nepřehledný zvukový útvar. Samozřejmě, že nejde tento záměr realizovat beze zbytku všude. Problémem jsou opakující se tóny ve „výplních“³⁶ a také ty, které z technického důvodu dodržet nelze, neboť je potřeba posunout ruku do jiné polohy atd. Osminové noty pod melodickým tónem hrajeme v legatu, jemně. Interpretace této skladby by se měla nápadně podobat reminiscenci na krásné, nekonečné pohádkové vyprávění. Hrajeme klidně, bez výrazných vzruchů. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 5. díl (č. 9), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 49, č. 57, č. 105), S. Heller – 24 rytmických a výrazových etud op. 125 (č. 10). Forma: a a b c b c (/:8:/+8+11+8+11).

34. Ať žije vinobraní!

Skladba je v A dur, ve 2/4 taktu a živém tempu – Vivo. Prolíná se tu několik druhů techniky. Místa s akordovou technikou v tečkovaných rytmech jsou vystřídány takty s drobnou prstovou technikou šestnáctinových not v legatu nebo staccatu. V těchto taktech crescendujeme k nejvyššímu tónu a decrescendujeme při pohybu zpět. Najdeme zde i trioly v rámci čtvrt'ových not. Žák by měl mít zvládnutou i techniku hry trylků, kterých tu najdeme několik v pravé ruce. Pedál používáme v místech, kde nejsou drobné pasáže šestnáctinových not. Měníme po harmoniích. Schumann opět vzpomíná na roční období. Jedná se o velmi bravurní skladbu, kterou je nutné hrát s velkým nasazením a temperamentem. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 37), E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 4. díl (č. 2, č. 8), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 1, č. 2, č. 3), H. Lemoine – Dětské etudy

³⁵ Týká se zápěstí, nikoli prstů. Při držení štětce nebo tužky jsou prsty u sebe. Zde však musí být uvolněné (zároveň i zpevněné) a pružně připravovat rozpětí ruky na akord.

³⁶ Tóny, ze kterých sestává akord a které tvoří harmonickou složku hudby.

op. 37 (č. 4), I. Hurník – Etudy (č. 5). Forma: a a' a a' b m c b m c' d d' k^a (/:8+8:/+8+4+8+8+4+7+8+8+6).

35. Téma

Skladba v C dur, ve 4/8 taktu, ve volném tempu – Andante espressivo. Z označení tempa je zřejmá důležitost výrazného pokládání rozmanitých harmonií. Schumann umocňuje sledy mimotonálních akordů tečkovanými rytmy, které se snažíme hrát velmi melodicky, nikoli fanfárovitě nebo pochodově. V prvním dvoutaktí a v taktech č. 5 a č. 6 vedeme dynamiku ke terckvartakordu zmenšeného septakordu. Žák se snaží dodržet legato melodických tónů všude tam, kde mu to umožní jeho ruka. Jinde může pomoci pravý pedál, který podpoří legato, pokud rozpětí ruky neumožní svázat dva příliš vzdálené tóny. Každý tón této skladby necht' žák vnímá jako vzácnou perlu, kterou pokládá na drahocenný brokát. To vše v základní dynamice piano. Žádný tón tu není navíc, každý má svoji důležitou roli ve vedení fráze přinášející posluchači vhléd do intimních pocitů a nálad oduševnělého člověka. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 1. díl (č. 19, č. 31), E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 18), E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 5. díl (č. 14), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 94, č. 115), H. Lemoine – Dětské etudy op. 37 (č. 40), E. Kraus – 40 etud pro začátečníky op. 77 (č. 10), I. Hurník – Etudy (č. 4). Forma: a b a' b a'' (8+/:8+4:/).

36. Mignon

Něžná skladbička v tónině Es dur, 4/4 taktu a klidném tempu – Andantino con tenerezza³⁷. Pohádkové postavy se staly pro Schumanna vděčnou inspirací i pro tuto skladbu. Měla by plynout v duchu klidného vyprávění. Každou čtvrtou dobu zahrajeme naléhavěji (fp), čímž se zpestří pokojný tok osminových not a skladbu tím jemně ozvláštníme. Žák důsledně aplikuje zažité legato. Všechny osminové noty pod obloučkem cítíme na jeden pohyb ze zápěstí a dbáme, aby nebyly jednotlivě akcentovány. Pedál vyměňujeme synkopicky většinou na první a na čtvrté době (pokud ji představuje čtvrt'ová

³⁷ Con tenerezza – něžně.

nota). Takty č. 17 a č. 18 hrajeme bez pedálu. V posledním taktu opouští klaviaturu nejdříve ruce po docítění koruny a pak kulatě ukončíme skladbu pomalým zvednutím nohy z pedálu na druhé době. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 15), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 34, č. 105). Forma: a a b c b c' (/:12:/+/:6+12:/+1).

37. Píseň italských námořníků

Po dvoutaktové předešle ve volném tempu a s dynamickým kontrastem nastupuje v terciích hlavní téma v g moll v rychlém tempu – Allegro. Takt je 6/8, ale budeme ho cítit na dvě doby. Stálo by za uvážení, zda by nebylo zajímavé hrát tuto skladbu spolu s následující (Druhá námořnická). Obě skladby jsou velmi kontrastní, což by ve spojení bylo velmi působivé pro posluchače. V této skladbě, která je určena pro zdatnější žáky, se objevuje typický houpavý lehký doprovod, připomínající mandoliny. Technickým problémem budou tercie v pravé ruce. Oba tóny musí zaznít současně. Pozor na změny klíčů, které se zde často vyskytují. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 1, (č. 6, č. 22), C. Czerny – 24 cvičení op. 777 (č. 23), C. Czerny – 160 osmitaktových cvičení op. 821 (č. 19, č. 55). Forma: i a a b m a' b m a' i k (2+/:8:/+8+2+8+8+2+8+2+2).

38. Druhá námořnická

Oproti předešlé námořnické písni se liší zemitou konkrétností. Schumann zvolil opět g moll tóninu. Tempo je střední – Molto moderato a takt 4/4. Skladba je určena vyspělejšími žákům, kteří mají osvojené některé technické problémy klavírní hry. Především hru dvojhmatů, hru legato, tečkovaný rytmus, melodické ozdoby (příraz, nátryl). V tečkovaných rytmech se žák zaměří na opakovaný tón, který následuje po šestnáctinové notě. Při nácviku se na daném tónu nebo dvojhmatu po šestnáctině zastaví a uvolní paže. Toto cvičení několikrát zopakuje. Při hře akordů označených sforzato (sf) dbáme, aby zazněly všechny tóny současně. Dynamická škála této skladby je pestřejší, než v některých dalších skladbách Alba, pohybujeme se od piana až po forte. Pedalizujeme po harmoniích. Žák interpretuje skladbu s konkrétním nasazením a odvážným výrazem. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 37), E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 3. díl (č. 15, č. 16), E. Kleinová,

A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 4. díl (č. 26), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 77), S. Heller – 24 rytmických a výrazových etud op. 125 (č. 23), I. Hurník – Etudy (č. 15). Forma: a b b a' c a'' b' k (8+8+8+8+8+8+8+4).

39. Tak bývá v zimě I

Spolu s další skladbou patří tato romantická drobnost k nejkrásnějším z celého alba. Inspiraci k jejímu vzniku našel autor v melancholických vzpomínkách na léto, které nás opustilo. Je v pomalém tempu – Adagio, v c moll, ve 4/4 taktu s předtaktím. Žák pečlivě dodržuje svázání co možná největšího počtu tónů v legatu. Zbývající, např. opakující se tóny pomůže svázat pedál, který podpoří legato všude tam, kde ruka nestačí. Měníme pedál po jednotlivých harmoniích a na konci obloučků a v pauzách jej pustíme. Ačkoliv je skladbička poměrně krátká, najdeme v 7. taktu dynamický vrchol ve forte, po kterém ustupuje dynamika během jednoho taktu opět do piana. Interpretací této drobnokresby by měl procházet prvek určité vnitřní nostalgie, proto zadáváme dětem introvertnějším, se smyslem pro barvu klavírního tónu. Doporučené etudy: C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 105), C. Czerny – 160 osmitaktových cvičení op. 821 (č. 21, č. 53, č. 72). Forma: a a b a' b a' (/:4:/+/:4+4:/).

40. Tak bývá v zimě II

Skladba sestává ze tří částí. První Quasi andante je v c moll, druhá Poco a poco più vivo začíná v g moll a směřuje opět k c moll, třetí část Tempo I – zde se střídá c moll s F dur i C dur, ve které skladba končí. Takt se v průběhu nemění. Ze zimní nálady začátku skladby se postupně dostáváme prostřednictvím vyrovnaného pohybu osminových not k rozverně náladě střední části, jejíž strukturu tvoří noty šestnáctinové. Závěrečný díl se pak rozjasní do C dur. Zkušený pedagog, který rád prozkoumává skladbičky, než je žákovi zadá, jistě zaregistruje od taktu č. 60 hlavní rytmický motiv známé české lidové písně „Když jsem já chodíval přes ty lesy“. Ještě zkušenější a hloubavější pedagog si ale dá do souvislosti všechny skutečnosti a správně rozpozná citaci triolového motivu ze závěru poslední části Schumannova cyklu půvabných skladeb pro sólový klavír Papillons op. 2 (Motýli). Toto dílo je inspirováno masopustním veselím a má být vnímáno jako vzpomínka na radostné předjarní zvyky. Doporučené etudy: C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 1, č. 2, č. 48, č. 105), C. Czerny – 160 osmitaktových cvičení op. 821 (č. 21,

č. 53, č. 72), H. Lemoine – Dětské etudy op. 37 (č. 12). Forma: a a' b c c d d a'' e f a'''
k (8+8+8+/:8:/+:8:/+8+8+7+9).

41. Malá fuga

Tato skladba je jakousi průpravou pro Bachovy invence. Skládá se ze dvou částí – Preludio (Allegretto) a Fuga (Vivo ma non troppo). Obě části jsou v A dur, Preludio je ve 2/4 a Fuga v 6/8 taktu, který budeme cítit (vzhledem k rychlému tempu) jen na dvě. Téma začíná zdvihem, který pokaždé hrajeme výrazně. Ve druhé části respektujeme předepsané akcenty, které nenajdeme vždy na stejných dobách. Ačkoliv je polyfonní kompoziční technika ne příliš typickou pro romantickou hudbu, Schumann ji v této skladbě použil. Dětská představitivost nebývá ve většině případů dostatečně vyzrálá pro vnímání vedení více hlasů. Žák má přirozenou tendenci vnímat jednu melodii a příslušný doprovod k ní. Pro dosažení potřebné plasticity je nutné precizní nastudování jednotlivých hlasů zvlášť. Při nácvičku oběma rukama dohromady rozčleníme skladbu na menší celky, které očíslováme. Žák cvičí „na přeskáčku“ podle vytvořených celků označených čísly. Každá část by měla být logicky uzavřena. Takto je posilována paměť, která často selhává právě ve skladbách tohoto typu. Skladba je z formálního hlediska velmi přehledná a jejím nastudováním získává žák mnoho cenného pro svůj další hudební rozvoj. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 5. díl (č. 1, č. 2, č. 5, č. 15, D. Zipoli – Fugato), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 1, č. 2, č. 48, č. 100), C. Czerny – 160 osmitaktových cvičení op. 821 (č. 109). H. Lemoine – Dětské etudy op. 37 (č. 9). Forma: A (a b a' b a' /:8+6:/) B (c – expozice, d e f – provedení, f – repríza 12+11+10+7+12).

42. Figurovaný chorál

Chorál... cosi čistého, nadpozemského. Skladba je napsaná v F dur, ve 2/4 taktu a v tempu Maestoso – majestátně. Vyžaduje kromě velkého rozpětí ruky i hráčskou zkušenost, filozofický nadhled a vnitřní invenci. Technicky obtížné je zadržování půlových not spolu s pohybem osminových v legatu. Zpočátku hraje žák pouze melodické tóny (většinou v oktávách) a snaží se vést frázi a poslouchat se. Pak přidá osminové noty v pohybu. Žák udržuje dynamiku pod hladinou mezzoforte (mf) a slavnostně, s pokorou ji

přednáší. Doporučené etudy: C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 49, č. 105), I. Hurník – Etudy (č. 7). Forma: a b c (8+8+12).

43. Na ukončenou – Zpěv silvestrovské noci

Skladba je ve 4/4 taktu a začíná předtaktím. Tónina A dur a mírné tempo – Moderato. Je další Schumannovou skladbou inspirovanou vzpomínkami na roční období. Ačkoliv je pro většinu z nás naprosto jednoznačně spojena představa Silvestra s náladou příjemného, bezstarostného veselí a uvolnění, Schumann zřejmě vnímal poslední den v roce jako myšlenkový prostor k vážnému filozofickému zamyšlení. Pedál je třeba citlivě měnit po harmoniích. Pro většinu žáků je těžké vést akordy kompaktně a vázat rukama (nikoli pedálem) vše, co se svázat dá. Žák interpretuje skladbu s velkým zaujetím a optimistickým předsevzetím do nového roku. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 4. díl (č. 35, 37), S. Heller – 24 rytmických a výrazových etud op. 125 (č. 10). Forma: a a b c b c (5+5+/:4+6:/).

2 Petr Iljič Čajkovskij – Album pro mládež op. 39

2.1 Petr Iljič Čajkovskij (1840 – 1893)

Petr Iljič Čajkovskij se narodil 7. května 1840 v Rusku. Jeho dětství bylo složité, měl sklony k psychickým problémům a špatně snášel cestování. Útěkem z reality a velkou radostí se pro něj stala hudba. Již jako čtyřletý začal hrát na klavír. Jeho rodiče ho podporovali pouze na amatérské úrovni. V deseti letech byl poslán do Petrohradu na internátní právnickou školu. Odloučení od rodiny opět zhoršilo jeho už tak podlomené zdraví. Navíc mu v roce 1854 zemřela matka. Při studiích práv se hudbě věnoval velmi málo, po ukončení školy dokonce pracoval na ministerstvu jako úředník. V roce 1855 začal Čajkovskij konečně navštěvovat lekce klavíru a následně se přihlásil na petrohradskou konzervatoř. Zde byl žákem A. Rubinsteina. Věnoval se hudbě naplno, jeho hlavní inspirací při komponování byla příroda a z části také francouzská a italská hudba. Roku 1865 se rozhodl z Petrohradu odstěhovat do Moskvy, kde dostal nabídku přednášet hudební teorii při Ruské hudební společnosti. Následně se stal profesorem nově otevřené konzervatoře. Pedagogické činnosti se věnoval až do roku 1877, kdy si začal korespondovat s mecenáškou Naděždou von Meck, se kterou se osobně nikdy nesetkal. Jeho tvorba ji tak oslnila, že se mohl Čajkovskij za její finanční podpory plně věnovat jen kompozici. Každé životní zklamání Čajkovského velmi poznamenalo, často upadal do depresí. To se pochopitelně odráželo v jeho tvorbě. Dvakrát navštívil Prahu, kde se setkal s A. Dvořákem. Získal různá ocenění – čestný doktorát v Cambridge, čestné členství v pařížské Akademii umění.

Čajkovskij tvořil v oblasti symfonické, operní, koncertantní, vokální i komorní. Jen stěží bychom našli někoho, kdo nezná alespoň jeden z jeho jedinečných baletů, operu, či symfonii. V jeho tvorbě se prolínají prvky ruské lidové hudby s hudbou klasickou a romantickou. Inspirace národní hudbou je nepochybná. Ve své tvorbě často doslova cituje lidové písně. Kromě tří znamenitých klavírních koncertů nacházíme v klavírní tvorbě celou řadu drobných náladových skladbiček, ve kterých P. I. Čajkovskij žije dodnes. Byl prvním ruským světově uznávaným skladatelem. Zemřel 6. listopadu 1893 v Petrohradě.

[1] [10] [17] [21] [22] [24] [26]

2.2 Album pro mládež op. 39

Album pro mládež obsahuje 24 skladeb, které jsou zaměřeny na nejrůznější technické problémy žáků. P. I. Čajkovskij vycházel ze Schumannova Alba pro mládež op. 68. Čajkovskij Schumanna velmi obdivoval, především pro jeho protesty proti formalismu v hudbě a lacinému předvádění techniky. Ve svých skladbách používal často tečkovaných rytmů podobně jako Schumann a v obou Albech můžeme najít jisté paralely ve volbě námětů skladeb (např. Italská píseň – Siciliana, Veselá jízda – Divoký jezdec)³⁸. Oba autoři myslí na podstatný faktor, aby byly rozloženy technické problémy skladby rovnoměrně pro obě ruce klavíristy. Čajkovskij nepoužíval na větších hudebních plochách sledu drobných hodnot not jako pasáží ve smyslu techniky, nýbrž jako výrazového prostředku. Nechává se inspirovat ruskou lidovou hudbou a z ní pocházející písňovou formou. Základním stavebním prvkem je klasická perioda 4 + 4 takty. V tomto duchu komponuje Čajkovskij své Album pro mládež op. 39, v němž jsou obsažené znamenité skladby představující obrovskou hodnotu nejen z hlediska metodického, ale též uměleckého. [9] [22] [26]

³⁸ Z dopisu Naděždě von Meck: „Již dlouho uvažuji o napsání cyklu po vzoru Schumanna, neboť je klavírní literatura pro mládež velmi chudá.“ (NIKOLAJEV, A. A. Klavírní skladby P. I. Čajkovského. Moskva: 1949, 102 s.).

1. Ranní modlitba

Jednodílná skladbička v 3/4 taktu v G dur. Je rozšířená o Codu, která zahrnuje posledních osm taktů. Tempo skladby je velmi klidné – Andantino³⁹, dynamika se pohybuje v rozmezí piana (p) do mezzoforte (mf) a směřuje k jedinému vrcholu ve 12. taktu, ve kterém je umocněn harmonický průběh sextakordem Fis dur. Přes sledy mimotonálních dominant se dostáváme ke Codě. Ostinátní tón G v basu nás v průběhu šesti taktů dovede k závěrečnému G dur akordu v pianissimu. Motlitba má působit velmi jednoduše, prostě. Největším problémem pro žáka bude zvýraznění nejvyššího hlasu, ve kterém plyne melodie. Zpočátku žák hraje dohromady jen melodii a bas. Lépe si uvědomí a vnitřním sluchem zkoriguje melodickou náplň skladby. Doporučené etudy: S. Heller – 24 rytmických a výrazových etud op. 125 (č. 18), I. Hurník – Etudy (č. 3), F. Burgmüller – 25 lehkých etud op. 100 (č. 19). Forma: a a' b (8+8+8).

2. Zimní jitro

Skladba v tónině h moll, tempo rychlé – Allegro, takt 2/4. Je určena pokročilejším žákům. Vyskytují se zde paralelně dva problémy – tečkovaný rytmus a opakující se tón. Téměř polovina taktů obsahuje rytmický model v podobě osminové noty s tečkou a šestnáctiny, za kterou přichází tón stejné výšky a bude tudíž nutná výměna prstů. Všechny odtahy je žádoucí hrát velmi jemně a přesně, zápěstí je uvolněné, aby bylo možné přenést ruku bez obtíží na další akord. Pedalizace bude v průběhu skladby odlišná. V částech a, a', a'' použije žák pedál rytmický – na první dobu stiskne a na druhou pustí. Ve zbývajících částech lze použít i pedál synkopický – s výměnou harmonie pedál pustí a hned sešlápne. V celé skladbě nenajdeme žádnou dynamiku ve forte. Zajímavá je absence jakékoli vyšší zvukové hladiny. Dynamická škála zůstává (možná záměrně) nevyužita a veškerá atmosféra a charakter skladby jako by se odehrávaly v bohaté harmonii a rychlém tempu. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 37), C. Czerny – 160 osmitaktových cvičení op. 821 (č. 21, č. 72, č. 119). Forma: a a' b b' b'' a a'' (8+8+8+8+8+8+8).

³⁹ Andante – zvolna, krokem. Andantino – rychleji než andante. [23]

3. Veselá jízda

Skladba v D dur, takt 3/8 a velmi rychlé tempo – Vivace⁴⁰. Programní náplň je hudebně vyjádřena ostinátním osminovým pohybem čtyřhlasých akordů rozdělených po dvou hlasech do obou rukou. Předepsané živé tempo můžeme chápat více výrazově než rychlostně. I předepsaná dynamika (crescendo a decrescendo v rozmezí od *piano* do *mezzoforte*, v závěru *subito pianissimo*) pomůže dětem navodit pocit lehkosti, který je důležitý při správném uvolnění zápěstí. Dbáme také na koordinaci pohybu prstů a zápěstí. Cvičně můžeme nejdříve hrát pouze zápěstím, pak pouze prsty pohybem z dlaňových kloubů a na závěr oba pohyby kombinovat. Skladba je formálně přehledně členěna do osmitaktových period, které jsou vzájemně kontrastní především harmonickou strukturou. Je ukotvena v tónině D dur (díly a, b, e, f) střední část (díly c, d) jsou stavěny sekvenčně harmonicky s využitím sledu mimotonálních dominantních septakordů (Fis7 – h – H7 – e – E7 – a – A7 – D). Na mnoha místech se objevují nónové a undecimové akordy, dále alterované tóny vytvářející disonantní souzvuky plné harmonického napětí. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 37), C. Czerny – 24 cvičení op. 777 (č. 23), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 18), F. Burgmüller – 25 lehkých etud op. 100 (č. 23). Forma: a b b c d a b e f (8+8+8+8+8+8+8+8).

4. Maminka

Něžná skladbička v G dur, 3/4 taktu a středním tempu – Moderato. Podle výrazových poznámek skladatele, které jsou navíc rozdílné pro obě ruce je zřejmé, jaký druh techniky musí žák zvládnout, aby docílil očekávaného zvukového obrazu. Melodie pravé ruky plyne v pravidelných čtvrt'ových notách, které jsou místy barevně doplněny o druhý hlas, a je hrána s představou hlubokého ponoru do kláves. Levá ruka je rozdělena do dvou linií: melodická basová linka v kontrapunktu 1:1 vůči sopránové melodii vyžaduje maximální legatové propojení. Střední hlas s pravidelným osminovým pohybem a četným využitím palce levé ruky naopak odlehčenější charakter. Nejdříve by měl žák nacvičit

⁴⁰ Vivace /viváče/ – živě, čile, bujaře. [23]

sopránovou melodii s basovou linkou, poté doplnit o druhý hlas pravé ruky nebo osminový pohyb ruky levé a teprve na závěr všechny hlasy společně. Poměrně krátká skladba ve středním tempu má jednoduchý formální průběh v podobě dvou dvojperiod se zkráceným druhým závěťím druhé dvojperiody. Závěr je doplněn o šestitaktovou kódu. Díly a jsou v tónině G dur, díl b moduluje do tóniny h moll a sledem mimotonálních dominantních septakordů se dostává zpět do tóniny hlavní, díl c má obdobný průběh jako díl b, pouze dominantní septakordy jsou nahrazeny sledem mimotonálních septakordů sedmého stupně (zmenšeně zmenšené septakordy), koda se opět vrací do hlavní tóniny G dur. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 5. díl (č. 12), C. Czerny – 24 cvičení op. 777 (č. 19, č. 20), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 34, č. 59), E. Kraus – 40 etud pro začátečníky op. 77 (č. 17), Burgmüller – 25 lehkých etud op. 100 (č. 13). Forma: a b a c k (8+8+8+6+6).

5. Pochod dřevěných vojáčků

Skladba v D dur, 2/4 taktu, opět v mírném tempu – Moderato. Hra staccato v poměrně nízké dynamice (piano nebo pianissimo) v kombinaci s legatovým i oddělovaným tečkovaným rytmem vyžaduje od dětí velkou koncentraci a prstovou hbitost na relativně malé pohybové ploše. Nejdříve dětem usnadníme úlohu tak, že hrají tečkovaný rytmus celou skladbu buď odděleně, nebo naopak legato a poté se vrátíme k originálu. Také fanfárový rytmus, který se objevuje vždy na závěr period dílů a, a' v levé ruce vyžaduje speciální nácvik repetovaného tónu. Nabídneme dětem několik variant prstokladu a po vycvičení jednotlivých kombinací vybereme individuálně tu výrazově a zvukově nejpřesvědčivější. I když by v konečném výsledku měla skladba vyznít spíše subtilním dojmem, doporučuji hrát nejdříve na vyšším dynamickém stupni a až po jistém technickém zvládnutí se přiblížit předepsané dynamické škále. Mírné tempo (Moderato) a pravidelné formální členění (tři dvojperiody) jsou ve skladbě podtrženy jasnou harmonickou strukturou. První perioda dílu a v D dur končí dominantou, druhá moduluje do tóniny A dur, obdobně tak i dvojperioda středního dílu. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 4. díl (č. 32), C. Czerny – 100 cvičení op. 599 (č. 51), I. Hurník – Etudy (č. 4). Forma: a a' b b' a'' (8+8+8+8+8).

6. Nemocná panenka

Skladba ve 2/4 taktu, opět v mírném tempu – Moderato je ukotvena do tóniny g moll, která výrazně evokuje velmi pochmurnou náladu. Ta je podpořena využitím zejména základních harmonických funkcí (až v dílu a' se objevují mimotonální dominantanta k subdominantě a mimotonální alterovaná dominantanta k dominantě). Skladba je jednou z nejjednodušších z celého Alba a velmi se hodí k nácvičku pedálové techniky – a to její synkopické varianty. Nejdříve si žák osvojí pedálový rytmus ve spojení s tou rukou, která hraje rozloženou akordickou sazbu (pravá ruka v taktech č. 9 – 16, levá ruka ostatní takty) a až po úspěšném zvládnutí prvního kroku připojí druhou ruku, která pravidelně nastupuje na druhou čtvrtovou dobu. Kvůli správnému slyšení všech melodických linií je vhodný samostatný nácviček jednotlivých hlasů v legatu bez pomlk. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 29b), I. Hurník – Etudy (č. 2). Forma: a b a' a'' c (/:8+8:/+8+6+12).

7. Pohřeb panenky

Tematicky a obsahově je Pohřeb panenky svázán s předchozí skladbou Alba Nemocnou panenkou. O tom svědčí jak stejné taktové označení (2/4), tak tonální spřízněnost (předchozí g moll – nyní c moll). Z hlediska formálního členění je naopak podobná šesté skladbě (Pochod dřevěných vojáků – tři dvojperiody). Harmonický průběh je obdobně jako u předchozí skladby nekomplikovaný a jeho hlavním principem je kontrast jednotlivých závěrů (T – D – T – T, D – D – D – T, T – D – T – T) s využitím molové dominanty (takt č. 28) a několika mimotonálních a alterovaných akordů (takty č. 7, č. 29 a č. 39). Pomalejší tempo – Andante je vhodné k správnému nácvičku tečkovaného rytmu a repetovaného tónu. Ten můžeme hrát stejným prstem nebo můžeme využít různých kombinací prstokladů. Jednodušší variantou je pro žáky hra nejdříve dvou osminových not, po jejímž zvládnutí přistoupí ke hře v originálním znění. Složitější naopak hra dvou dvaatřicetinových not místo noty šestnáctinové. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 4. díl (č. 32), E. E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 5. díl (č. 14), C. Czerny – 100 cvičení op. 599 (č. 51), I. Hurník – Etudy (č. 4). Forma: a a' b b' a'' (8+8+8+8+8).

8. Valčík

Jednou z technicky i výrazově náročnějších skladeb Alba je Valčík. Byť je autorem předepsáno tempo Allegro moderato – mírně rychle, snese skladba i svižnější tempo blížící se spíše Allegru. Tónina Es dur, takt pochopitelně 3/4. Přehlednou formu sestávající z pěti šestnáctitaktových dvojperiod doplňují dva takty introdukce a dva takty spojovacího dílu před návratem reprízy. Harmonické závěry jednotlivých dílů mají netradiční řešení (Es dur: T – T – T – III, D – D – D – T, c moll (takt č. 35 se zdvihem): T – T – T – T, Es dur (takt č. 54 se zdvihem): T – T – T – III, D – D – D – T). Skladatel využívá v melodii pravé ruky typických rytmických figur, které jsou často synkopické vůči ostinátnímu příznávkovému doprovodu levé ruky. Nejprve je tedy vhodné, aby žáci samostatně nacvičili jednotlivé melodicko – rytmické motivy, které se v pravé ruce vyskytují a až potom je začlenili do doprovodu levé ruky. K správnému přednesu valčíku navíc patří i poněkud rubatovější příznávkový doprovod, kterého se docílí mírně předsazenou druhou dobou (třetí doba je poté cítěna poněkud opožděně). Doporučené etudy: C. Czerny – 100 cvičení op. 599 (č. 29, č. 38, č. 47), H. Lemoine – Dětské etudy op. 37 (č. 25, č. 34), F. Burgmüller – 25 lehkých etud op. 100 (č. 14). Forma: i a a' b b' c c' a a' b b' (2+8+8+8+8+8+8+2+8+8+8+8).

9. Nová panenka

Devátá skladba v tónině B dur, 3/8 taktu a rychlém tempu – Allegro tematicky a obsahově navazuje na předchozí dvě části Nemocná panenka a Pohřeb panenky. Jejich souvislost je dána především volbou tónin (g moll – c moll – B dur), která výrazně podtrhuje i mimohudební obsah (z pochmurné tóniny g moll do ještě pochmurnější c moll a poté rozjasněné B dur). Toho lze samozřejmě využít a vytvořit tak malý třívětý cyklus, na kterém si žáci vyzkouší práci s výrazovými kontrasty v rámci vícevětého celku. Při nácviku se soustředíme především na uvolněnost levé ruky hrající doprovodný dvojhlas vyžadující výrazný pohybový impuls zápěstí na každou první osminu v taktu. Kantiléna pravé ruky naopak vychází s vláčného pohybu dlaňových kloubů. Tempo skladby – Allegro by mělo odpovídat zvolenému mimohudebnímu obsahu a spíše je vhodnější volit mírnější variantu Allegro moderato. Formálně je skladba vystavěna přehledně periodicky. Díl a využívá prostoru čisté diatoniky (B dur), díl b je výrazně chromatizován s rychlým

harmonickým pohybem v rámci modulace do vzdálenějších tónin (As dur – c moll – D dur – c moll – B dur), díl b' je již zakotven v hlavní tónině B dur s využitím mollové subdominanty. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 1, č. 2, č. 3), C. Czerny – 100 cvičení op. 599 (č. 27, č. 44, č. 53), H. Lemoine – Dětské etudy op. 37 (č. 29), E. Kraus – 40 etud pro začátečníky op. 77 (č. 15). Forma: i a a b b' a a b'' (1+8+8+8+8+8+8+12).

10. Mazurka

Skladba v d moll, takt 3/4, tempo střední – Allegro moderato. Taneční stylizace polského národního tance představuje repertoárově velmi často skladbu, kterou pedagogové zařazují jako předstupeň mistrovských Chopinových Mazurek. Pro mladší žáky je složitá především z rytmického hlediska. Autor využívá typických melodicko – rytmických motivů (tečkovaný rytmus, osminový pohyb, osminové trioly) v různých kombinacích, což vyžaduje důkladnou rytmickou průpravu. Především kombinace tečkovaného rytmu a osminové trioly působí žákům značné potíže. Vhodné je zařadit krátká rytmická cvičení, na kterých si malí muzikanti osvojí jednotlivé rytmické modely, které pak ve skladbě bez problémů kombinují. Skladba je vhodná k nácvičce výrazné agogiky s využitím acceleranda, ritardanda, korun a rubat. Melancholický charakter podtrhuje volba tónin (díly a a' – d moll, díly b, b' – F dur, C dur, A dur), pro Čajkovského typických alterovaných akordů a chromatických průtahů, ale i předepsané tempo – Allegro moderato, které se může spíše blížit klidnějšímu Moderatu. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 1. díl (č. 34), E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 20), E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 4. díl (č. 32), E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 5. díl (č. 14), H. Lemoine – Dětské etudy op. 37 (č. 11), C. Czerny – 100 cvičení op. 599 (č. 51), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 58), I. Hurník – Etudy (č. 4). Forma: a a' b b' a a' k (8+8+8+10+8+8+2).

11. Ruská píseň

Skladbička v tónině F dur, ve 2/4 taktu a v rychlém tempu – Allegro. První z národních písní, které autor do Alba zařadil, je veselá jadrně rustikální Ruská píseň. Pro žáky je náročná především v pochopení nepravidelné formální výstavby, či méně

tradičního harmonického plánu vycházejícího ze stylizace ruského folklórního materiálu. Předvěti i závěti každé periody je totiž rozšířeno o opakování jejich třetího a čtvrtého taktu ovšem s jinou harmonickou podporou. Navíc začínají vždy na dominantě a končí na jiných harmonických funkcích (D – T6, D6/5 – VI, D – S6, D2 – VI, II6/4 – D7 – T). Přednes skladby může být výrazově obohacen o akcenty na opakujících se čtvrt'ových notách (takty č. 1, č. 4, č. 6 atd.), takty s osminovým pohybem by měly být naopak hrány odlehčeněji. Děti se tak učí práci s jemnými artikulačními kontrasty v rámci nepravidelné periodické výstavby. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 1. díl (č. 3, č. 4), E. Kraus – 40 etud pro začátečníky op. 77 (č. 15), F. Burgmüller – 25 lehkých etud op. 100 (č. 19). Forma: a a' k (6+6+6+6+6).

12. Mužik s harmonikou

Zvukomalebna skladba napodobující zvuk diatonické harmoniky využívá typické hry tohoto v lidových vrstvách rozšířeného nástroje, který měl omezené možnosti harmonického doprovodu. To skladatel podtrhl až „minimalistickým“ způsobem, kdy prakticky kombinuje pouze základní harmonické funkce (především dominantní septakord – F7 a tóniku B dur vyjádřenou pouze durovou tercií). Skladba je ve 2/4 taktu, v pomalejším tempu – Andantino. Bohatá až osmihlasá akordická úprava vyžaduje uvolněnost rukou při akordické hře a přitom je nutné zachovat zpěvnost melodické linie. To bývá problematické především u mladších žáků. K plynulosti hudebního proudu pomůže výrazně hra s pedálem, který je možné využít i jako zvukový akcent (fp) vždy na osmihlasý dominantní septakord. Zdůrazní to rustikální charakter skladby, výrazná agogika pak může napodobit typickou akordeonovou hru, kterou žákům přiblížíme nápodobou hry na foukací harmoniku (tónika – výdech, dominantní septakord – nádech). Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 13, č. 25, č. 30), E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 3. díl (č. 7, č. 18), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 18, č. 69, č. 101), H. Lemoine – Dětské etudy op. 37 (č. 28, č. 29, č. 36), S. Heller – 24 rytmických a výrazových etud op. 125 (č. 10). Forma: a a' a'' k (6+6+6+4).

13. Kamarinskaja

Další skladbou stylizující předlohu z oblasti ruského folklóru je Čajkovským velmi oblíbený lidový tanec Kamarinskaja, pro nějž je typické rychlé tempo – Allegro, 2/4 takt, durová tónina – D dur a akordický „nepřiznávkový“ doprovod. Periodická výstavba je opět netradiční (díly a, a', a'', a''' vždy 6+6 taktů), harmonický doprovod využívá především základních funkcí v rámci čistě diatonického terénu, který je v úvodním dílu obohacen o chromatickou sestupnou linii (je označena marcato) ve vrchním hlase levé ruky (ve výsledku jsou zde dva mimotonální dominantní septakordy D7, E2 a dominantní septakord A7 na tónické prodlevě). Skladba je vhodná především pro nácvik staccata (jak prstového tak zápěstím), v bohatém dynamickém odstínění (v rozmezí od piano do fortissima – crescendo v rámci dynamiky forte). V dílu c je důležité, aby žáci správně vedli melodickou linii sopránu, která se většinou v akordické hře obou rukou ztrácí. Z formálního hlediska jde o krátké variace a skladba je tak pro žáky tím nejvhodnější úvodem do studia této formy. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 4, č. 17, č. 18, č. 25, č. 30), E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 3. díl (č. 7, č. 18), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 5, č. 18, č. 69, č. 101), H. Lemoine – Dětské etudy op. 37 (č. 28, č. 29, č. 36), E. Kraus – 40 etud pro začátečníky op. 77 (č. 11, č. 14). Forma: a a' a'' a''' (12+12+12+13).

14. Polka

Neměnnou ostinátní rytmikou se liší další taneční stylizace (tentokrát české polky) od předešlé Mazurky č. 10. Skladba je v B dur, ve 2/4 taktu a polkovém tempu. Díly a, a' jsou obohaceny o přírazy, díly b, c jsou tvořeny jednodušší rytmickou variantou. To samozřejmě výrazně zjednodušuje nároky na dětského interpreta, který se může soustředit na správnou akcentovanost a odlehčenost přiznávkového doprovodu (skladatel předepisuje staccato, ale je třeba děti vést k lehkému prodloužení lichých osmin a naopak ke kratším sudým osminám). Melodická linie využívá často střídavých tónů (většinou malé sekundy) a napětí přinášejících kvintových skoků (zmenšené kvinty). Tím je výrazně obohacený harmonický terén, který se jinak ve své kostře pohybuje především v rámci tóniky (B dur), dominanty (F7) a mimotonální dominanty k dominantě (C7) s užitím mimotonálních septakordů sedmého stupně (cis zm7, gis zm7, e zm7). Doporučené etudy: E. Kleinová,

A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 3. díl (č. 32), C. Czerny – 100 cvičení op. 599 (č. 82, č. 83), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 37, č. 104), C. Czerny – 160 osmitaktových cvičení op. 821 (č. 13, č. 45, č. 50, č. 62), I. Hurník – Etudy (č. 15).
Forma: a a b c a' (8+8+8+6+8).

15. Italská píseň

Skladba v D dur, ve 3/8 taktu a středním tempu – Moderato. Valčíkový příznávkový doprovod pohybující se jen v rámci základních harmonických funkcí spolu s výrazně synkopovanou melodií vytváří obraz bezstarostné pohody slunné Itálie. Tak jako v předchozí Polce je třeba vést žáky ke správné interpretaci doprovodu levé ruky s lehkým opožděním a odlehčením poslední osminy každého taktu a lehkým zdůrazněním basové linie. Melodie pravé ruky podtrhuje akcenty synkopické uspořádání a je třeba dodržet přesnou artikulaci předepsanou autorem. To činí v kontrastu s pravidelností levé ruky potíže (například ve druhém taktu v pravé ruce důraz na druhou dobu, v levé na první). Melodii hrajeme nejdříve legato bez akcentů, poté připojíme akcenty a nakonec artikulujeme podle originálního zápisu. Doporučené etudy: C. Czerny – 24 cvičení op. 777 (č. 18, č. 22), C. Czerny – 100 cvičení op. 599 (č. 29, č. 38, č. 47), Lemoine – Dětské etudy op. 37 (č. 25), F. Burgmüller – 25 lehkých etud op. 100 (č. 14). Forma: a a' b c b c' (8+8+8+8+8+9).

16. Stará francouzská píseň

Další skladbou, která se harmonicky pohybuje pouze v rámci základních harmonických funkcí (a tím je pro žáky i jednou z nejsnadnějších skladeb Alba), je Stará francouzská píseň. Skladatel využívá v dílech a, a', a'' dlouhých basových prodlev, díl b je naopak v basové linii velmi pohyblivý a připomíná orchestrální pizzicato violoncell a kontrabasů (vhodné je dětem demonstrovat obdobný úsek některé z orchestrálních skladeb využívající tento instrumentační princip). Melodii pravé ruky i druhý hlas vytvářející vrchní linie levé ruky je nutné vést výrazným zpěvným legatem s nepatrným dynamickým odlišením vedoucího sopránů. Cvičně lze s žáky hrát tyto dvě linky v různé dynamice a upozornit je na vůdčí úlohu hlasu, který je interpretován ve větší dynamické intenzitě. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 3, č. 5), C. Czerny – 100 cvičení op. 599 (č. 71). Forma: a a' b a'' (8+8+8+8).

17. Německá píseň

Rytmicky i artikulačně velmi náročnou skladbou je Německá píseň. Je napsána ve 3/4 taktu v Es dur. Jde o pomalejší valčík v mírném tempu – Moderato assai, u kterého na rozdíl od Italské písně či Mazurky může být zdůrazněn rustikální charakter s až karikaturními interpretačními prvky (žáci si mohou představit například silnější nemotornou nebo naopak velmi vyzáblou osobu tančící valčík). Harmonicky je skladba zúžena pouze na tóniku (Es dur), dominantní kvintsextakord a septakord (B6/5, B7), výrazná melodie využívající i velkých intervalů (septimy, sexty) se pohybuje v čisté diatonice. K obtížným místům patří především díl b, kde se připojuje v paralelních terciích druhý hlas vyúsťující na konci závěti do kvint lesních rohů. Důležitý je nácvik nejdříve prvního, poté druhého hlasu a až pak jejich spojení do dvojhlasu. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 1. díl (č. 6, č. 31), E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 18), E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 4. díl (č. 32), E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 5. díl (č. 14), C. Czerny – 100 cvičení op. 599 (č. 51, č. 55), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 22), H. Lemoine – Dětské etudy op. 37 (č. 25), I. Hurník – Etudy (č. 3, č. 4). Forma: a b b a (8+8+8+8).

18. Neapolská píseň

Do malého dvouvětého mini – cyklu bychom spolu s Italskou písní mohli spojit (a společně například i veřejně provést) Neapolskou píseň. I přes metro – rytmičnou různost 3/4 a 2/4 takt jsou tematicky velmi spřízněny (srovnej takty č. 26, č. 27, č. 42 a č. 43 Italské písně s takty č. 2, č. 4, č. 22 a č. 24 Neapolské písně). Společné pro obě skladby je i časté užití synkop zdůrazněných v některých částech navíc akcenty. Podstatným rozdílem je ovšem náročnost. Neapolská píseň je určena už pro vyspělejšího interpreta. Především jde o rytmičnou i polohově složitější doprovod levé ruky nebo techniku repetovaných tónů v rychlejším tempu druhého dílu – Moderato. Současný nácvik obou skladeb rozhodně není vhodný. Skladby zařadíme do učebního plánu postupně, dle hráčské vyspělosti. (po zvládnutí Neapolské písně si žák zopakuje již dříve naučenou Italskou píseň a společně je může hrát koncertně). Harmonicky se skladba (tónika Es dur) opět pohybuje v prostoru základních harmonických funkcí (díly b c c' navíc nezvykle začínají

subdominantou As dur), počtem taktů neobvyklá je i formální periodická výstavba. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 3. díl (č. 5, č. 18), C. Czerny – 100 cvičení op. 599 (č. 64, č. 89, č. 90), I. Hurník – Etudy (č. 14). Forma: a a b b c c' (10+10+8+8+8+10).

19. Chůvina pohádka

Příbuznou skladbou toccatové Veselé jízdy je poněkud klidnější Chůvina pohádka ve středním tempu – Moderato. Skladba je ukotvená do tóniny C dur, takt je 2/4. Také využívá čtyřhlasých akordů staccato rozdělených po dvou do obou rukou, ale pro žáka je interpretačně jednodušší tím, že se častěji objevují pomlky, které lze využít k uvolnění zápěstí i ostatních svalových skupin. Kontrastní střední díl navíc přináší zcela odlišnou fakturu, která je složitější spíše pro levou ruku (paralelní tercie) a pravá ruka (s repetovaným tónem c¹) se tak může uvolnit a připravit na reprízu dílu a. Z formálního hlediska je skladba velmi přehledná (tvoří ji tři osmitaktové dvojperiody), zato harmonická stránka vykazuje bohatou chromaticizaci s častým využitím mimotonálních septakordů sedmého stupně či mollové subdominanty. Chůvina pohádka by měla být zařazena v učebním plánu před Veselou jízdou. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 37), C. Czerny – 24 cvičení op. 777 (č. 23), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 18), F. Burgmüller – 25 lehkých etud op. 100 (č. 23). Forma: a a' b' a a' (8+8+8+8+8).

20. Ježibaba

Italskou inspirací je i v 6/8 metru tarantely „letící“ skladba Ježibaba ve velmi rychlém tempu – Presto⁴¹. Žákům můžeme opět přiblížit mimohudební obsah představou ježibaby letící na různě rychlých koštětech – dle rychlosti hry dítěte. Je jednou z nejnáročnějších skladeb Alba a to především komplementární rytmikou (střídáním osminového pohybu v pravé a levé ruce) obohacenou o tříhlasé či čtyřhlasé akordy. Navíc je užito repetovaných tónů, které činí žákům v rychlejším tempu a v závislosti na technické kvalitě mechaniky klavíru nemalé potíže. Skladba je určena technicky vyspělejšími hráčům,

⁴¹ Presto – rychle, tempo rychlejší než allegro. [25]

případně ji lze cvičně zařadit i jako skladbu etudového charakteru. Pocit tonální neukotvenosti první poloviny (tónina e moll) vyvolává časté užití alterovaných akordů, průtahů (vytváří ve výsledku až kvartové akordy), sekundakordů a tritonových spojů (F dur – H dur), druhá část je již harmonicky průhlednější s většinovým využitím základních harmonických funkcí. Doporučené etudy: C. Czerny – 100 cvičení op. 599 (č. 70), H. Lemoine – Dětské etudy op. 37 (č. 8, č. 9, č. 19), Kraus – 40 etud pro začátečníky op. 77 (č. 20, č. 32), S. Heller – 24 rytmických a výrazových etud op. 125 (č. 3, č. 13), I. Hurník – Etudy (č. 17), F. Burgmüller – 25 lehkých etud op. 100 (č. 20). Forma: a b b' a' c k (8+8+8+7+8+6).

21. V sladkém snění

Asi nejznámější a nejhranější skladbou Alba je kantilénové V sladkém snění, charakteristické „vzdechem“ tečkovaného rytmu vždy na první dobu sudého taktu. Tempo je střední – Moderato, tónina C dur, takt 3/4. Interpretace textu levé ruky je pro žáky obtížná tím, že vyžaduje zpěvnou kantilénu basové linky (v dialogu se sopránovou melodií) a jemný akordický doprovod vždy na sudé osminy. Ve středním dílu si ruce úlohy nejprve vymění a poté dokonce hrají v přísné kanonické imitaci chromaticizované melodie. Tento úsek skladby je vhodné nejprve hrát bez doplňujících akordů a až poté, co hráč zvládne naslouchat oběma kanonickým hlasům současně, akordy připojit. Skladba je přehledně periodicky vystavěna (tři dvojperiody), harmonicky obohacena o mimotonální dominantní septakordy či modulace pomocí mollových subdominantních septakordů. (díly: C dur – G dur – C dur). Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 5. díl (č. 12), C. Czerny – 24 cvičení op. 777 (č. 19), C. Czerny – 100 cvičení op. 599 (č. 55), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 34). Forma: a a' b b' a a' (8+8+8+8+8+8).

22. Zpěv skřivánka

Nejvíce popisně – zvukomalebnou skladbou Alba je určitě Zpěv skřivánka. V tónině G dur hrajeme ve 3/4 taktu Moderato. Skladba je vhodná k procvičení melodických ozdob v pravé ruce (nátryl a příraz). Po technickém zvládnutí velmi bohatě rytmicky členěné melodie je třeba vést žáky k vnímání delších ploch, které vytváří levá ruka. Nesmí docházet k akcentaci každé čtvrté doby, ale naopak, žák se snaží cítit fráze

po dvoutaktích. Příraz hraje ve skladbě výraznou dramatickou roli a jeho užití by mělo být podtrženo mimohudebním obsahem, který si malý muzikant může za pomoci příběhového navedení učitele představit. Tomu také napomáhá volba tónin (G dur – e moll – G dur) i nepravidelné formální členění (rozšířené závětí dílu b či koda). Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 3. díl (č. 32), E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 4. díl (č. 26, č. 27), C. Czerny – 100 cvičení op. 599 (č. 82, č. 83), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 37), H. Lemoine – Dětské etudy op. 37 (č. 34, č. 48, č. 50), I. Hurník – Etudy (č. 15). Forma: a b a' k (8+11+8+5).

23. Kolovrátkář

Spolu se skladbami Muž s harmonikou, Německá píseň či Ježibaba spadá následující skladba Kolovrátkář do skladeb, které lze označit jako hudební karikatury. Touto podstatou jsou pro žáky velmi vhodné především v rovině své výrazové mnohotvárnosti. Dají se interpretovat seriózně, tedy jako kdyby karikaturami nebyly, nebo naopak můžeme dovést karikaturní „zakřivení“ originálu až na hranici absurdnosti. Nejinak tomu může být i ve skladbě Kolovrátkář, kterou lze hrát jako půvabný lyrický valčík ve 3/4 taktu, středním tempu – Moderato a v tónině G dur. Žák si však může naopak výrazně pohrát se změnami agogiky, tempa a rubata. Poslouží k tomu opět mimohudební představy, týkající se například porouchané kliky od flašinetu nebo únavy či spánku hráče a podobně. Z technického hlediska je pro žáky nelehká především druhá dvojperioda s příznávkovým doprovodem nezvykle v pravé ruce. Je vhodné nejdříve nacvičit doprovodné části bez melodie (tedy levá ruka plus příznávky pravé ruky) a až po plynulém zvládnutí teprve přidat melodii hranou výrazně marcato. Kontrastně velmi zajímavě je zpracována harmonická stránka skladby, kdy první perioda je výrazně chromatičtější (mimotonální dominantní septakordy a septakordy sedmého stupně, časté průtahy) a druhá perioda naopak na tónické basové prodlevě (G dur) pouze v prostoru čisté diatoniky. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 3. díl (č. 9), E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 5. díl (č. 12), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 34). H. Lemoine – Dětské etudy op. 37 (č. 25), Forma: a a' b b' (8+8+8+8).

24. Starý ruský kostel

Závěrečná skladba je napsaná v e moll, 2/4 taktu a poněkud hybnějším tempu – Andantino. Bylo by zajímavé vědět, jestli volba titulu poslední skladby Alba má nějaký skrytý podtext či poselství, které chtěl autor dětem sdělit. Každopádně tónina e moll ani ostinátní figura v závěru nepřináší obrazy katarze či smíření, spíše vnímáme až beethovenovskou osudovost a pochmurnost, jinak pro Čajkovského velmi typickou. Technicky náročné je melodické vedení frází v akordické faktuře. Je přínosné procvičit nejprve zpěvnost sopránového hlasu a k němu postupně přidávat hlasy další (v pořadí bas, alt nebo tenor) samozřejmě se zachováním zpěvnosti, kterou si žák osvojil v nácvičku jednohlasu. Navíc můžeme v první části skladby cítit melodii výrazně rubatověji a vést žáky k individuálnímu přístupu v rámci metro – rytmické struktury. Z hlediska formálního členění je skladba velmi zajímavá: jednotlivé fráze prvního dílu mají totiž dva, tři, tři a čtyři takty. Díly b, c, c' jsou pravidelné (4+4 takty) a využívají chromatických postupů mimotonálních dominantních septakordů a septakordů sedmého stupně. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 30), I. Hurník – Etudy (č. 3), F. Burgmüller – 25 lehkých etud op. 100 (č. 19). Forma: a a ' b c c' (12+12+8+8+12).

3 Béla Bartók – Album pro mládež

3.1 Béla Bartók (1881 – 1945)

Světově proslulý maďarský hudební skladatel 20. století, pedagog, folklorista, klavírista a uznávaný hudební vědec Béla Bartók patří spolu s Leošem Janáčkem a Zoltánem Kodályem ke skladatelům, pro které byla lidová hudba výrazným zdrojem inspirace. Bartók se narodil 25. března 1881 v Maďarsku do rodiny hudebních nadšenců. V sedmi letech mu zemřel otec, takže se o něj a jeho sestru starala pouze matka. Již v dětství je projevovalo Bartókovo nadání pro hudbu, hrál na klavír a brzy začal skládat. V Pressburgu, kam se rodina přestěhovala, našel také Bartók učitele klavíru a harmonie L. Erkela. V roce 1898 získal stipendium na vídeňskou konzervatoř, ale rozhodl se pro studium na hudební akademii v Budapešti, kterou dokončil v roce 1903. Již od roku 1904 začal se Zoltánem Kodályem sbírat maďarskou lidovou hudbu. Jeho láska k folklorismu ho provázela po celý život. Později začal sbírat i další písně (8000 maďarských, 3500 rumunských, 2000 slovenských a mnoho dalších, např. tureckých, arabských, ukrajinských i valašských). Pro písně cestoval až do Afriky. Folklor ho inspiroval v mnoha jeho skladbách. Skládal, koncertoval a vyučoval od roku 1907 klavírní hře na hudební akademii v Budapešti. Jako pedagog byl Béla Bartók velmi činný. Přes polovinu svých skladeb věnoval právě dětem a mládeži. Jeho drobné klavírní kompozice jsou používány v klavírní literatuře. Více než deset let pracoval na škole hry na klavír pro svého syna. Toto dílo nese název Mikrokosmos a bylo dokončeno v roce 1939. Dalším pedagogicky zaměřeným dílem je sbírka Pro děti z roku 1909. Malý klavírista se seznamuje s moderní hudbou prostřednictvím známých melodií.

Bartók vynikal svou originalitou, propojil hudbu folklórní s umělou a lze obdivovat i jeho osobité rytmické a zvukové novátorství. Měl vlastní hudební styl, separoval se od běžně zavedených konvenčních harmonických postupů. Rytmická složka jeho hudby je velmi úderná, vzhledem k využití klavíru jako bicího nástroje. Jeho odkaz je v klavírní, orchestrální, ale i komorní tvorbě. Originálně pracuje s nástrojovými barvami v Sonátě pro dva klavíry a bicí. Jevištní díla jsou plná výbušnosti a expresionismu. Vynikal také kompozicemi v netradiční kombinaci nástrojů (Hudba pro strunné nástroje, bicí a celestu

z roku 1939). Je odmítán publikem, nepochopen, posluchač má pocit, že Bartók necituje lidové nápěvy. Bartók zažívá velké zklamání, izoluje se od lidí.

V roce 1920 začal Bartók podnikat zahraniční turné, na nichž interpretoval především své skladby. Do roku 1940 působil ve své vlasti s občasnými výjezdy, ale poté se odstěhoval do Spojených států amerických, kde mu byl udělen Čestný doktorát Kolumbijské univerzity. Důvodem odchodu byl jeho odpor k fašismu. Koncem života se vrací ke klasickému pojetí způsobu tvorby. Měl v úmyslu se vrátit z USA do Maďarska, ovšem podlehl těžké nemoci a 26. září 1945 zemřel v New Yorku. Bartók bývá právem řazen k nejvýznamnějším skladatelům moderní doby. [10] [16] [17] [21] [22] [24]

3.2 Album pro mládež

Sbírka obsahuje z větší části skladby folklórního charakteru. Je jich celkem 21. Bartók byl uvědomělým Maďarem, ale měl v úctě i kulturu ostatních národů, což se promítá do jeho Alba. Nacházíme zde skladby inspirované maďarskou, ale i slovenskou lidovou písní. Lidovému charakteru se vymykají skladby: Valčík, A přece to zní pěkně!, Písnička v mlze, Akordy, Unisono a Perpetuum mobile. Je zde však spousta dalších skladeb, které z lidové tvorby vychází, neboť inspiračním zdrojem tvorby byla pro Bartóka zejména lidová píseň a tanec. V Bartókově Albu je zároveň i mnoho skladeb, které slouží k pochopení malých forem. Je důležité, aby žáci a studenti nejenom dokázali zahrát na svůj hudební nástroj nějakou skladbu většího či menšího rozměru, ale také aby věděli, čím je skladba inspirovaná a v jaké tónině a formě napsaná. Sám Bartók věděl, že „převýchova“ starší generace ve smyslu přijmout něco nového, neotřelého, se úplně nedaří. Pedagogové – klavíristé mohou právě na těchto rozmanitých skladbách přiblížit žákům lidovou tvorbu jako takovou i se svými tóninovými zvláštnostmi. Zároveň je velmi výhodné zařadit takovou perličku místo nudné etudy, neboť jednotlivé skladby vychází většinou z jednoho technického problému. Cesta k Bartókově hudbě není snadná a snad právě proto by ji měl člověk začít prozkoumávat co možná nejdříve. [2] [21] [22]

1. Čerešne

Skladba sestává ze tří částí odlišného charakteru, které jsou propojeny attacca⁴². Allegro v F dur, Andante v B dur a Allegretto v F dur. Všechny části jsou ve 2/4 taktu. V úvodním Allegru najdeme krátký lidový popěvek. Z hlediska rytmického schématu je velmi důležité dodržování předepsaných akcentů. Spolu s modulací z F dur do B dur ve druhé části se mění struktura skladby i tempo. Melodie je vedena levou rukou, což může působit značné obtíže. Žáci mají obecně problém s odlišením výrazné melodie od doprovodu, obzvláště pokud hraje melodii levá a doprovází pravá. Levou rukou je zde třeba hrát výrazněji, pravá má příznávkový doprovod. Celá část je dynamicky velmi jemná, v pianu až pianissimu. Třetí část představuje návrat k původní tónině a rychlejšímu tempu s žertovným nábojem. Melodii opět přebírá pravá ruka. Levá ruka bude mít problém nastupovat po osminové pauze včas a bez důrazu. Závěr skladby je zvýrazněn překvapivým dynamickým kontrastem „piana“ a „forte“. Akordy ve staccatu by měly být ostré. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 1. díl (č. 2, č. 3, č. 4), Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 2, č. 5), C. Czerny – 100 cvičení op. 599 (č. 20), I. Hurník – Etudy (č. 2), F. Burgmüller – 25 lehkých etud op. 100 (č. 10). Forma: a a' a'' b b' c d c' d'' (10+10+10+16+16+8+6+4+6+4).

2. Valčík

Tato čtyřřádková, nepřiliš technicky náročná skladbička působí svojí strukturou jako velmi subtilní valčíková miniatura. Začíná osminovým zdvihem, je ve 3/4 taktu, v tónině h moll, ze které v 9. taktu modulujeme do e moll. Zde přechází melodie do levé ruky, pravá pokračuje v doprovodu příznávkami. V posledních čtyřech taktech se opět vracíme do h moll. V taneční struktuře Valčíku bude mít žák problém s jemnými příznávkami, zvláště proto, že klasická valčíková doprovodná figura v levé ruce je zde ozvláštěna staccatem na třetí době⁴³. Za přítomnosti dlouhých prodlev se závěr vytrácí do diminuenda. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud

⁴² Attacca – hrát dále bez přerušení napětí, bezprostřední návaznost další části skladby.

⁴³ Pozor – staccato by nemělo být příliš ostré.

2. díl (č. 3), C. Czerny – 100 cvičení op. 599 (č. 47), H. Lemoine – Dětské etudy op. 37 (č. 25), Forma: a b k (8+8+4).

3. Tulipán

Skladba je inspirována maďarskou lidovou písní. Je ve 2/4 taktu, v razantním rychlém tempu. Žáci mají rádi efektní skladby v živějším tempu, které mají přehlednou fakturu. Zde mívají malí muzikanti problém s uvolněním levé ruky v zápěstí. Ostinátní figura ve staccatu je velmi náročná. Repetované dvojhmaty v levé je třeba hrát uvolněným zápěstím zpevněnými posledními články prstů, zvláště pokud je předepsané rychlé tempo – Allegro. Staccato shora by mělo být lehké a vyrovnané. Vstup do skladby by měl být zvukově suverénní a přesvědčivý. První čtyři takty hraje jen levá, v pátém taktu se přidává pravá ruka s melodií opět ve staccatu. K přerušení pohybu v levé ruce dojde až po 28 taktech. Melodická linka je jednoduchá, pohybuje se kolem tóniky v rozsahu sekundy až tercie. Pro přehlednost by bylo lepší uvést v úvodu předznamení (1bé – d moll). Důležité je poslouchat melodii v pravé ruce a dbát na kultivovanost osminových not v odtazích. Pohyb v levé svádí k nediferencované dynamice a akcentaci všech not melodie. Zajímavý je dynamický plán. Skladba začíná ve forte a končí v pianu pianissimu (ppp). Před ligaturovaným d¹ najdeme dokonce synkopická sforzata. Od taktu č. 29 se pohybujeme už jen v pianu a nižší dynamice. Žák může použít asociaci bzučícího hmyzu, který obletuje květ tulipánu a v závěru mizí v dálce. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 1. díl (č. 4, č. 8), E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 7), E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 3. díl (č. 10), E. Kraus – 40 etud pro začátečníky op. 77 (č. 12, č. 14), I. Hurník – Etudy (č. 14). Forma: i a m a m a' m a' k (4+8+4+8+4+8+4+8+9).

4. Tulácká

Krátká čtyřřádková skladbička ve volném tempu – Andante, 4/4 taktu, v tónině a moll připomíná kolébavou chůzi unaveného tuláka. Je třeba se zaměřit na vyklení fráze, která je stavěna po čtyřtaktích. V prvních šesti taktech se objevuje pravidelný rytmus v levé ruce. Střídají se dvojhmaty v půlových notách. Rytmus se mění až v 7. taktu a od 9. taktu začíná levá ruka hrát na druhou dobu. Melodický motiv je mírně variován. Závěr skladby je v pianu a ritardandu. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová,

E. Müllerová – Album etud 1. díl (č. 2, č. 11), E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 28), I. Hurník – Etudy (č. 2). Forma: a b a' b' (4+4+4+4).

5. Posmívání

Tato skladbička je značně náročná jak rytmicky, tak melodicky, i když je poměrně krátká. Zdrženlivě tempo – Sostenuto najdeme jen v prvních čtyřech taktech, v jakési předešle. Tonální centrum – v E. Skladba je napsána bez předznamenání. Časté jsou chromatické postupy a zahuštěné akordy. Melodickou linku vede levá ruka od 5. taktu. V 17. taktu pak přechází na pravou a od 29. vede opět levá. Skladba je předepsána v rychlém tempu – Allegro vivace, což zvyšuje její technickou úroveň. Příznávkový doprovod melodie má působit lehce. Dbáme na přesné rytmické provedení zvláště u doprovodné ostinátní figury. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 25, č. 30), E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 3. díl (č. 7, č. 18), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 18, č. 69, č. 101), H. Lemoine – Dětské etudy op. 37 (č. 28, č. 29, č. 36), E. Kraus – 40 etud pro začátečníky op. 77 (č. 14), S. Heller – 24 rytmických a výrazových etud op. 125 (č. 10). Forma: i a a' a'' (4+12+12+12).

6. Tři růžičky

Tato skladba, na motivy slovenských lidových písní je volným propojením tří částí Lento⁴⁴, Poco andante, Allegro. Jednotlivé části navazují attacca. První je zpěvná, velmi pomalá – Lento, ve 3/4 taktu. Melodii v levé ruce pak jakoby ozvěnou opakuje pravá. Princip echa (ozvěny) nalezneme také v dynamickém plánu. První část hrajeme ve forte, druhou v pianu. Forma i a a' k (2+8+1+8+2). Druhá píseň je založena na lineárním melodickém postupu obou rukou. Poco andante nabízí pomalejší tempo. Náročná bude pro žáka změna v 6. taktu z 2/4 na 3/4 a zpět v taktu č. 10. Devátý takt je funkční pauzou, ve které má hráč potřebný čas k uvědomění metrické změny. Forma: a a' (8+1+8). Třetí píseň je rychlá – Allegro, ve 2/4 taktu a formálně uplatňuje model a a' (12+8). Melodie

⁴⁴ Lento – pomalu, zvolna, zdlouha [23]

dvakrát zaznívá v pravé ruce, skladbička končí zpomalením, které vytvoříme velmi decentně na posledních třech závěrečných dvojhmatech. Skladba by měla působit přesvědčivě ve smyslu jasné představy temp a nálad. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 1. díl (č. 2, č. 11, č. 19, č. 23), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 49, č. 105). Forma u jednotlivých písní.

7. Akordy

Skladba má tonální centrum G, které je průběžně neustále utvrzováno kvintakordem G dur, kterým také končí. Autor zvolil 6/8 tak v mírném tempu – Moderato. Kvintakordy v levé a od taktu č. 19 i v pravé ruce můžeme označit jako třídobé ostinátní figury. Jsou klesající, stoupající nebo se v nich střídají dva sousední akordy (směrem nahoru nebo dolů). Jedná se o paralelní kvintakordy durové, mollové nebo zmenšené. Pravá ruka je zapsána v tónině g moll dórské, levá ruka je v celé skladbě zapsána v G mixolydické. Vzniká tak náznak bitonality⁴⁵ (příčnost h – bé). Velmi jednoduchá melodie zní nejprve v pravé, od taktu č. 20 v levé ruce a v každém jejím zaznění se objeví čistá kvarta. V průběhu celé skladby znějí dvě odlišné vrstvy hudby: postupy v kvintakordech a zpěvná melodie. Žákovi bude činit problém zpěvně vést melodii v pravé ruce a jemně doprovázet poměrně hutnými akordy ve velké oktávě, které mají být hrány lehce a kompaktně. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 17), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 77), H. Lemoine – Dětské etudy op. 37 (č. 35). Forma: i a a' m a'' a''' k (2+8+8+2+8+8+3).

8. A přece to zní pěkně!

Skladba je ve 3/4 taktu, v pomalém tempu – Adagio. Nabízí se otázka, proč autor napsal part pro pravou ruku v jiném předznamenání, než pro levou. Jde o bitonální princip, kdy pravá ruka hraje v H dur a levá ruka v D (je vyjádřeno pouze kvintou a sekundou s kvartou – tóny d, e, g, a). V melodii i doprovodu jsou patrné disonance, ale název této skladby potvrzuje, že i takto nezvykle zapsaná melodie může být z posluchačského

⁴⁵ Bitonalita – dvojí tonalita. Vzniká současným zazníváním dvou samostatných harmonických pásem rovnocenné tonální platnosti (např. C dur, Ges dur). [25]

hlediska zajímavá. Objevuje se zde princip ozvěny dvojhmatů v levé ruce a jakási inverze melodie v pravé – 10 takt. V tomto taktu si ruce vymění úlohy. Celá skladba je situována do malé oktávy a notována v basovém klíči. Melodie od doprovodu je dynamicky odlišena (forte, piano) a závěrečných šest taktů je v piano. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 28, č. 29), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 14), I. Hurník – Etudy (č. 18). Forma: a b k (9+9+6).

9. Svatební

Změny klíčů a změny taktů činí dětem většinou problém. Tato místa pečlivě označíme hned v začátku nácvičku. Skladba je inspirovaná maďarskou lidovou písní, je ve 3/4 taktu, v C dur, tempo rychlé – Allegro ironico. Střídá se oslavný motiv s motivem jakéhosi varování. První je ve 3/4 taktu, což naznačuje valčíkový rytmus, druhý pak ve 2/4 opakován rasantní figurou ve staccatu. Střídání taktů a dynamické kontrasty procházejí celou skladbou. Závěrečných pět taktů tvoří fanfárový sled akordů v sopránové poloze společně s varovnou figurou v basu. V interpretaci by měla skladba vyznít výrazně ironicky. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 25, č. 30), E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 3. díl (č. 7, č. 18), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 18, č. 69, č. 101), S. Heller – 24 rytmických a výrazových etud op. 125 (č. 10). Forma: a m a' m' a'' k (8+4+8+4+8+5).

10. Vesnický tanec

Tato skladba ve 2/4 taktu a mírném tempu – Moderato působí trochu těžkopádně a zemitě. Hned v úvodu najdeme označení *f pesante* – těžce, s váhou. Je zasazena do prostoru tonálního centra G s proměnou modů (mixolydická, harmonická moll, aiolská, frygická atd.). Ostinátní rytmus a doprovod v levé ruce se mění v taktu č. 19. Ve 27. taktu dochází ke změně z 2/4 na 3/4 a od dalšího se ihned vracíme k původnímu 2/4. Následuje poněkud hybnější část, kde si ruce předávají melodickou figurku a v závěru tohoto úseku části, v taktu č. 45 opět dochází ke změně taktu na 3/4. Po krátké pětitaktové mezihře následuje technicky náročnější třetí část, která začíná v klidnějším tempu – *Meno mosso*⁴⁶,

⁴⁶ *Meno mosso* – méně hybně. [23]

postupně však narůstá tempo i dynamika. Melodie probíhá v šestnáctinových notách, tudíž vyžaduje určitou technickou přípravu. Doporučené etudy: C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 1, č. 2), E. Kraus – 40 etud pro začátečníky op. 77 (č. 14), I. Hurník – Etudy (č. 15). Forma: i a b c d e m a' k (4+8+8+7+8+11+4+10+6).

11. Blátivá cestička

Skladba má lidový charakter, je ve 2/4 taktu, v pomalém tempu – Andante, molto rubato⁴⁷. Toto tempo jako by naznačovalo cestu blátivým prostředím. Skladbička je zapsána v g moll cikánské (zvětšená kvarta) střídající se s aiolskou (mollová subdominanta). Jasným tonálním centrem je zde G. Pravá ruka vede melodii se sestupnou tendencí. Na začátku skladbičky zazní v levé ruce zmenšeně malý septakord e – g – bé – d¹, s jehož tóny pracuje autor i dále. Doprovod v levé ruce plyne v charakteru dlouhých prodlev, které spolu s tempem umocní náladu skladby. V závěru se překvapivě objeví dynamika ve forte, která se během dvou taktů uklidní do piana. Pedál můžeme použít a měnit po harmoniích. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 1. díl (č. 2, č. 11), C. Czerny – 100 cvičení op. 599 (č. 11, č. 12, č. 13). Forma: i a m a' (1+12+2+13).

12. Písnička v mlze

Tempo skladby je Tranquillo⁴⁸, takt 3/4, harmonicky je zasazena do tonálního centra G (vyjádřeno akordem g a c d, melodie využívá tónů tóniny G dur, mixolydického a frygického modu). Písnička je melodicky velmi náročná. Zpočátku má jednohlas tendenci sestupnou, pak vzestupnou, posléze přichází unisono naopak: poprvé vzestupně, pak sestupně. Ve dvou posledních vstupech najdeme jen dva takty z původních čtyř. V posledním jednohlase skladby příjemně překvapí použití sníženého sedmého stupně, který představuje charakteristický interval mixolydické G. Problémem je hrát všechny tóny akordů současně v pianu. Bartók využívá souzvuků, které připomínají sekundové klastry

⁴⁷ Rubato = s měnící se rychlostí, s neklidným vzrušením.

⁴⁸ Tranquillo – klidně, pokojně.

a mají zde funkci zajímavého barevného kontrastu vůči prosté melodii, která je jakoby zahalena v mlze. Dynamické řešení tohoto dialogu je velmi důmyslné. Vzhledem k názvu mají zřejmě klastry hrané v piano představovat mlhu, (což činí žákům značnou obtíž), v kontrastu s melodií ve forte. Mezi jednotlivými tóny „klastřů“ je patrný půltónový diatonický, či chromatický postup. Navazují na melodii a naopak. Je vhodné naučit se klastry rovnou z paměti a co nejdříve zautomatizovat polohu prstů na klávesnici. Jinak nebude možné skladbu zahrát v plynulém tempu. V závěru bude velmi efektní nechat znít jen poslední G a g¹. V posledním taktu stiskne žák neslyšně obě klávesy a pak pustí pedál. Může jej však také držet až do doznění nástroje spolu s posledním akordem. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 1. díl (č. 20), Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 5. díl 2. díl (č. 8). Forma: a a' b (15+16+ 13).

13. Žertovná. Slovenská lidová

Poměrně krátká čtyřřádková skladbička na motivy lidové písně, v poněkud rychlejším tempu – Allegretto a 3/8 taktu, tonálně ukotvena v C. Odlehčený skotačivý charakter naznačuje non legato v melodii pravé ruky. Naopak levá hraje vázaně, časté jsou přesahy do dalšího taktu. Toto je technicky náročné na souhru obou rukou. Na konci většiny čtyřtaktí se objevuje čtvrt'ová nota s tečkou, kterou se uklidní scherzový pohyb tří předešlých taktů. V druhé části se mění doprovod na ostinátní frázi s přesahem do dalšího taktu. Vzhledem k předepsanému 3/8 taktu vyznívá figurka valčíkově. Toto schéma je dodrženo až do konce skladby. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 1. díl (č. 8, č. 12), C. Czerny – 100 cvičení op. 599 (č. 138), H. Lemoine – Dětské etudy op. 37 (č. 34). Forma: a b m a' b' k (8+8+4+8+8+4).

14. Další žertovná. Slovenská lidová

Skladba je napsaná ve 4/4 taktu, tempo rychlé – Allegro ve forte, v tónině A dur, či mixolydické (příčinnost d – dis). V melodii pravé ruky je patrný chromatický postup, který s sebou vždycky nese prvek napětí a dychtivosti ve vedení fráze. V tomto případě podpoří crescendo do třetího taktu spolu s nepatrným tempovým zaváháním na konci druhého taktu (poco rit.). Od 3. taktu okamžitě uchopíme původní tempo. Dbáme, aby žák nepřehlížel v pohybu osmin ty noty, které jsou vyznačeny jako čtvrt'ové a tudíž musí být dodrženy a hrány výrazněji, než ostatní. V celé skladbě se střídá vedoucí pozice pravé a levé ruky

ve vedení melodické linky v osminách. Stavba je velmi nesourodá a rozkolísaná. Fráze v osminových notách jsou v taktu č. 18 a č. 21 vystřídány akordy v pravé i levé ruce. V závěru autor mění takt na 3/2. Vzhledem k rychlému tempu můžeme pedalizovat po půl taktech. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 1. díl (č. 23), E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 36), E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 4. díl (č. 1), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 106), I. Hurník – Etudy (č. 10). Forma: i a m a' m a'' k (2+4+2+4+5+6+2).

15. Vzdálená milá. Tři maďarské lidové

Skladba se zrodila z nápadu propojit tři maďarské lidové písně ve 2/4 taktu. Společná je jim tónina g moll, druhá a třetí píseň končí tónickou kvintou vytvářející alikvotními tóny durový závěr. První část skladby Allegretto, druhá Poco vivace a třetí Allegretto energico navazují attacca. V první části nastupuje melodie v pravé i doprovod v levé ve dvojhmatech. Skladba má tklivý charakter, zápis je přehledný. V doprovodné figurě levé ruky se objevují velké intervalové vzdálenosti, někdy přes 2 oktávy. Druhá část probíhá poměrně živěji – Poco vivace – přispívá k tomu i staccatový melodický motiv v pravé ruce. Pravidelné 2/4 metrum je ve dvou místech přerušeno 3/4 taktem. Levá ruka opět doprovází ve skocích s velkým rozsahem. Třetí částí skladba graduje, nabývá čardášového charakteru. Zostřuje se koncizní staccatový rytmus v levé i pravé ruce, střídají se tempové nuance. Zesiluje dynamika, celá část probíhá jen s malými změnami ve forte. Závěr je vystavěn pomocí dvojhmatů pravé i levé ruky ve fortissimu. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 7, č. 37), S. Heller – 24 rytmických a výrazových etud op. 125 (č. 23), I. Hurník – Etudy (č. 3, č. 19). Forma: a a' b' c' c' k (16+14+13+13+16+16+6).

16. Unisono

Jak z názvu skladby vyplývá, obě ruce budou hrát totéž v intervalu oktávy. Tempo je mírné – Moderato, takt 2/4, tóniny fis moll aiolská (kolísá tercie ais – a), Fis dur, h moll a opět fis moll aiolská. Žáci mají vždycky problém s hrou unisono, často dochází k narušení synchronu. Abychom tomu předešli, je důležité mít důsledně připravené prsty na klávesách. Nevýhodou hry unisono je velká pravděpodobnost, že interpretace sebekrásnější melodie se stane banální až fádňí a jednoduchý způsob hry v unisonu

posluchače brzy unaví. Bartók proto důvtipně zpestřuje hudební materiál skladby hybností a střídavým metrem. Prvních 12 taktů je pravidelně členěno po třech, přičemž v každém třetím se nachází zajímavá změna z 2/4 na 3/4 spojena se zvolněním tempa (*poco rit.*). Po tomto tempovém poryvu je velice důležité ihned nastoupit v původním tempu (*a tempo*). Pedál používáme v místech, kde je nutné zvukově spojit poslední dobu v taktu s první dobou následujícího. Jedná se o široký interval. Od taktu č. 13 se melodie přesune do basového klíče. Druhá část je hybnější a opět se zde střídá 2/4 a 3/4 takt. Skladba graduje od 50. taktu až dokonce prostřednictvím osminových not za spoluúčasti *crescenda* a *acceleranda*, které celý pohyb dovedou do závěrečného „*forte*“. Doporučené etudy: C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 16), S. Heller – 24 rytmických a výrazových etud op. 125 (č. 21), I. Hurník – Etudy (č. 17). Forma: a a' m b b' m' a'' a''' k (6+6+4+8+10+4+6+6+14).

17. Variace na lidový popěvek

Tím inspirujícím lidovým popěvkem, který dal vzniknout rozkošným variacím v C dur ve 2/4 taktu je známá lidová píseň Běžela ovečka. Bartók zpracovává úvodní téma technikou kánonu. Umístí jej do melodie probíhající v sextách levé ruky od 10. taktu. Velmi významně pracuje i s dynamikou. Často se opakují změny *crescendo* a *decrescendo*. Ve variacích najdeme i osmitaktovou plochu od 32. taktu, kterou tvoří polyfonní čtyřhlas s prodlevami v levé i pravé ruce. Závěrečná živá část – *Vivace* nastupuje vítězoslavně, ve *forte*, melodické postupy v sextách jsou rytmicky obměněny. Úvodní tempové označení *Allegro, ben ritmato* prozrazuje, jakým způsobem pojmout interpretaci Variací. Rytmická složka je velmi důležitá, ale přitom by měla skladba působit lehce, nenásilně. Pedál zde vynecháme. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 1. díl (č. 18, č. 27), E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 7), E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 3. díl (č. 10), E. Kraus – 40 etud pro začátečníky op. 77 (č. 14). Forma: a a' a'' a''' b m a'''' a''''' (8+8+8+7+8+5+8+8).

18. Mateník

Forma této skladby koresponduje s názvem. Rytmicky je velmi náročná. V první části skladby mění autor metrum téměř v každém taktu. To bývá pro dětskou představivost značně komplikované. Tento metrický problém je navíc umocněn poměrně rychlým

tempem – Allegro pesante. Naproti tomu je skladba jednoduchá svou strukturou, většinou hraje současně levá i pravá ruka, ať jde o jakýkoliv rytmický model. Od 20. taktu je sjednocené metrum na 5/8 takt a takto pulsuje s výjimkou 32. taktu až do konce. Poslední čtyři takty probíhají v oktávách ve fortissimu. Hrajeme bez pedálu, vyjma posledních čtyř taktů. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 37), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 18), I. Hurník – Etudy (č. 7). Forma: a a' b c k (8+8+8+7+4).

19. Za hvězdné noci. Dvě maďarské lidové

Vznik této skladby inspirovaly dvě maďarské lidové písně, které jsou zde propojeny attacca. Tato pomalá tklivá skladba ve zdrženlivém tempu – Andante sostenuto a ve druhé části Andante bude interpretačně problematická po stránce rytmické i melodické, a proto ji zadáváme vyspělejším hráčům. Melodie začíná protipohybem v šestnáctinových notách non legato. Skladba je bez předznamenání, ale cítíme tonální centrum v aiolské f moll obohacené o frygickou variantu. Pravá ruka stále vede melodii, levá doprovází dvojhmatovými skoky nebo zahuštěnými akordy. V druhé části se doprovod levé ruky ještě markantněji vzdaluje, je veden ve skocích přes jednu oktávu a tvoří opakující se figuru prostřednictvím daleko odskakujících tónů. V závěru je melodie stále subtilnější, tišší a končí tvrdě velkým septakordem (des f as c). Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 1. díl (č. 8), C. Czerny – 24 cvičení op. 777 (č. 16), C. Czerny – 160 osmitaktových cvičení op. 821 (č. 62), S. Heller – 24 rytmických a výrazových etud op. 125 (č. 23), I. Hurník – Etudy (č. 4, č. 19). Forma: a m a' k^a i b m b' k (12+1+11+5+2+10+2+10+7).

20. Flétnová. Původní lidová melodie

Skladba je tonálně ukotvena v G, je ve velmi rychlém tempu – Allegro vivace a velmi nízké dynamice (p – ppp) jako by měla evokovat představu sólové hry oblíbeného dřevěného dechového nástroje – flétny. To je důvodem situování ostře řezaného profilu témat melodie v pravé ruce do vysoké polohy nástroje. Levá ruka naopak hraje ostinátní dudáckou kvintu v synkopickém charakteru a ve velkém odstupu několika oktáv od pravé. Ve střední části se doprovod mění na příznávkové akordy, pak rozložené. V této části melodie graduje ve fortissimu. Barva melodie v této části se stává velmi křiklavou. Ke

zklidnění dochází ve třetí části, kde struktura skladby řídne a končí dudáckými kvintami v levé ruce do ztracena (pppp). Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 3. díl (č. 27), E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 4. díl (č. 28a), C. Czerny – 160 osmitaktových cvičení op. 821 (č. 35), H. Lemoine – Dětské etudy op. 37 (č. 27), E. Kraus – 40 etud pro začátečníky op. 77 (č. 29). Forma: i a b b' m c a' m c' a'' m b' b'' c'' a''' k (6+12+8+8+1+8+8+1+8+8+4+8+8+8+8+10).

21. Perpetuum mobile

Skladba svou strukturou opravdu připomíná perpetuum mobile. Probíhá v osminových hodnotách ve 4/4 taktu, v rychlém tempu – Allegro molto. Až do 7. taktu hrají obě ruce unisono o oktávu. V taktu č. 9 a dále od 16. taktu až do konce přerušují osminové pauzy v levé ruce nepřetržitý proud hudby. I tato část vychází z úvodního doprovodu. Přesvědčivý rytmus bude základem úspěchu. Pedál zde nebudeme používat. Skladba končí předpisem repet. ad infinitum – tedy donekonečna. Opakujeme tedy tolikrát, kolikrát uznáme za vhodné. Těžko říci, co vedlo autora k tomu, aby v některých taktech použil trámec osminových not, který přesahuje přes taktovou čáru. Zřejmě chtěl docílit toho, aby byly pod společným trámcem zapsány trojice souzvuků, z nichž krajní jsou stejné a prostřední jiný, což usnadňuje hráči orientaci v zahuštěné sazbě. Skladba je založena na opakujícím se utvrzování vztahu sousedních tónů k tónům diatonických souzvuků. Z hlediska interpretace by měla působit rytmicky velmi přesvědčivě. Doporučené etudy: Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 5. díl 2. část (č. 8), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 123). Forma: a b c a b c (8+7+5+/:8+7+5:/).

4 Sergej Sergejevič Prokofjev – Hudba pro mládež op. 65

4.1 Sergej Sergejevič Prokofjev (1891 – 1953)

Ruský hudební skladatel, klavírista a dirigent Sergej Prokofjev, představitel neoklasicismu, byl jednou ze zakladatelských osobností světové moderní hudby 20. století, která měla významný vliv na další vývoj. Prokofjev se narodil 23. dubna 1891 v Rusku. Záhy se projevilo jeho neobyčejné nadání, vyznačující se bezprostřední invencí. Díky svému talentu a vitalitě dokázal neustále zdokonalovat svůj kompoziční způsob, který se vyvíjí od drsných hudebních obrazů přes poetičnost a grandióznost středního období až k přehlednému klasickému stylu konce tvorby. V klavírní tvorbě dosáhl velkých úspěchů, jeho klavírní dílo je neobyčejně rozsáhlé a má obrovský význam pro vývoj klavírní techniky.

Pocházel z hudební rodiny, matka byla klavíristka. Byl ovlivněn nejen Beethovenem, Chopinem a Lisztem, ale též P. I. Čajkovským. První učitelkou mu byla matka, dále studoval u R. M. Glièra. Byl vynikajícím improvizátorem, od 6 let zapisoval svoje nápady, měl absolutní sluch a vynikající paměť. V roce 1904 začal studovat na petrohradské konzervatoři. V 18 letech absolvoval kompozici u Nikolaje Andrejeviče Rimského – Korsakova a Anatolije Ljadova. V roce 1911 vyhrál 1. cenu konzervatoře (hrál svůj Klavírní koncert č. 1 Des dur).

V letech 1909 – 1914 byl učitelem S. Prokofjeva Nikolaj Nikolajevič Čerepnin (1873 – 1945), který mu přiblížil krásu klasické hudby, neboť Prokofjev inklinoval dosud jen k hudbě moderní. V cizině se přátelil s Igorem Stravinským a se Sergejem Ďagilevem. Psal pro jeho baletní soubor, který inspiroval vznik celé řady skladeb tzv. „moderní hudby“. V roce 1918 odchází do Ameriky a ani zde nestagnuje jeho potřeba uměleckého vyjádření. Od roku 1923 působil v Paříži. Zde se věnoval tvorbě pro Ruský balet Sergeje Ďagileva. V roce 1932 se definitivně vrátil do SSSR, kde se snažil, aby jeho tvorba byla srozumitelnější, aniž by se podbízel, o čemž svědčí mimo jiné i skladby pro děti. Tonální myšlení bylo v této době dominantním. Po válce byl jmenován národním umělcem RSFSR. Krátce poté byl kritizován za formalismus ve své tvorbě. Ke skutečnému ocenění jeho uměleckého génia a jedinečných kompozic došlo až po jeho smrti.

Byl velmi vnímavým pozorovatelem života a jeho problémů. Ačkoliv žil v nedemokratické socialistické diktatuře, ve které jednoznačně dominovala snaha vytvořit z umění nástroj politické agitace, významně ovlivnil hudební řeč své doby. V tehdejším Sovětském svazu, v době tzv. socialistického realismu byly značně omezeny možnosti spontánní tvorby. V uměleckém chaosu doby konfrontoval umělecké hodnoty minulých etap se současnými možnostmi hudby. Jeho hudba byla přirozeně živelná, jako kdyby ji autor nechtěl svazovat ověřenými zažitými postupy. Typická je pro něj práce s radikálním zvukem. Miluje kontrasty. Jeho výraznou fantazii představuje jakási bipolární škála zahrnující bohatou paletu výrazových prostředků od lyrické invence po prudké temperamentní bouře. Po formální stránce jsou jeho skladby až klasicky přehledné. Měl úžasný smysl pro formu. Jeho melodické nápady jsou velmi živé a rytmické. Používá odvážné harmonie a disonantní akordy. Moderní zvukovost projevující se v originální instrumentaci představuje jakýsi vývojový umělecký přesah doby. Prokofjev tvořil zpočátku záměrně protiromanticky podobně jako Bartók, v průběhu své tvorby nalézá nový přístup k odkazu romantismu. Je právem nazýván klasikem 20. století.

Prokofjevovo umělecké spektrum bylo velmi široké. Komponoval v oblasti klavírní, komorní, operní i orchestrální. Byl umělec intuitivním, temperamentním, nesentimentálním. Jeho tvorba byla z poloviny odmítána a z poloviny nadšeně přijímána. Zemřel 5. března 1953, tedy ve stejný den jako J. V. Stalin. [10] [21] [22] [24]

4.2 Hudba pro mládež op. 65

Prokofjevova Hudba pro mládež op. 65 představuje album, které obsahuje 12 drobných skladeb pro klavír, prostřednictvím kterých skladatel rozprostřel celou škálu nálad dětského dne, od úvodního Jitra až po večerní idylu Měsíc pluje nad lukami. Dvanáct skladbiček cyklu nás provází dětským dnem od rána do večera. Skladby se liší svou obtížností, výběr z nich je třeba přizpůsobit úrovni, které konkrétní žák dosáhl. Střídají se obrázky přírody s tanci a dětskými hrami. Skladatel dokončil tento cyklus v roce 1935 a poprvé ho provedl 11. dubna 1936 v Moskvě. Později se k tomuto dílu znovu vrátil a z jeho sedmi částí (Jitro, Hra na babu, Valčík, Lítost, Pochod, Večer, Měsíc pluje nad lukami) vytvořil suitu pro malý orchestr pod názvem Letní den. Skladby v klavírní verzi jsou poměrně náročné, mají hluboký a bohatý hudební obsah. Přímou nabídkou srovnání s Dětskými scénami Roberta Schumanna. I tento cyklus obsahuje obrazy inspirované dětským světem a přitom patří k velmi frekventovaným dílům v repertoáru světově proslulých pianistů.

Prokofjevova kompoziční technika se vyznačuje specifickou harmonií, která je mnohdy velmi smělá až drsná. Používá ostře disonantních akordů. Působivá je i jeho lyrická poloha. Právě pro tyto složky jsou jeho velká hudební díla tak známá a právě proto je Album tak cenným materiálem pro malé klavíristy. I zde je totiž patrný skladatelův rukopis, vyznačující se bohatým rejstříkem výrazových prostředků. Prokofjevova tvorba tvoří jen minimální část žakovského repertoáru⁴⁹. [18] [22]

⁴⁹ Cyklus, který pravděpodobně bude dětem nejdříve přístupný, je Dětská hudba op. 65, i když i ten vyžaduje určitou technickou úroveň.

1. Jitro

Skladba v C dur plyne ve 4/4 taktu po celou dobu. Tempo je klidné – Andante tranquillo. Technickým problémem budou oktávvé skoky v levé ruce v legatu a přenášení ruky na akordy do jiné oktávy a zpět. Oproti tomu pravá se vypořádává s akordy a vláčným nanášením osminových not v odtazích. Akordy C dur v levé i pravé ruce by měly znít měkce, v basu vyposloucháváme spodní tón, v pravé ruce soprán. Dále je vedoucím melodickým hlasem alt, který je označen tenutovými znaménky. V 5. taktu může levá ruka vypomoci pravé a hrát na třetí době spolu s tónem g ještě e¹. Střední část přináší nový prvek. Melodie v basu, označená gravemente⁵⁰ tvoří jedinou frázi, kterou je potřeba zahrát plynule. Pozor, aby žák nezdůrazňoval čtvrté noty s tečkou. Nad melodií se pohupují osminové noty doprovodu. Skoky z tónu na akord a zpět je třeba poctivě vycvičit, jinak zůstává v provedení skladby spousta nečistot. Cvičíme se zastavováním a uvolněním paže na tónu po širokém intervalu. Od 18. taktu si ruce své úlohy vymění. Melodii v pravé ruce obohatil skladatel akordy a dvojhmaty, kterými toto místo z hlediska interpretace zkomplikoval. Doprovod v levé ruce se přesunul do hluboké polohy. Závěrečných šest taktů je reminiscencí variované úvodní části. Žákova interpretace by měla evokovat v posluchači představu vln na řece – pomalý plynulý houpavý pohyb. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 5. díl (č. 16, J. Kirnberger – Allegretto) 2. část (č. 8), E. Kraus – 40 etud pro začátečníky op. 77 (č. 15), I. Hurník – Etudy (č. 10). Forma: a m b c a' (8+1+8+6+6).

2. Procházka

Skladba v C dur, 3/4 taktu a středním tempu – Allegretto, založena na dvoutaktovém členění. Je to věru procházka a při té střídáme pravou a levou nohu! To může být pro žáka inspirující asociací. První dobu ve všech taktech zvýrazníme. Triola by měla být svázaná s následující čtvrtovou notou a tím zdůrazníme odlišnost mezi party obou rukou. V druhé části se objevuje doprovod v intervalech sekundy a tercie. Melodii hrajeme v legatu, dlouze a velmi zpěvně. Od taktu č. 37 se v pravé ruce objevuje dvojhlas,

⁵⁰ Gravemente – vážně, těžce.

ve kterém dává žák pozor na zvýraznění vyššího hlasu. Toto místo patří k těm technicky náročnějším. V předposledním taktu pomůže pravá ruka zahrát druhou a třetí dobu (e, g). Skladba je opět zakončena vzpomínkou na úvodní část. Žák interpretuje skladbu s velkým uvolněním, klidně a plynule. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 1. díl (č. 1, č. 6, č. 20), E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 3), C. Czerny – 100 cvičení op. 599 (č. 42), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 54), I. Hurník – Etudy (č. 3). Forma: i a a' b b' c d a'' (4+8+8+16+16+8).

3. Malá pohádka

Tato tajemná skladba ve 3/4 taktu, v pomalém tempu – Adagio má díky stále stejnému doprovodu smutný, tklivý charakter, čemuž napomáhá i tónina a moll. Melodii v dlouhých notách (espressivo) je potřeba důsledně vázat. Ostinátní figuru v levé ruce je možné zahrát legato i non legato. První způsob je pro dítě lehčí, druhý lépe zní. Od 15. taktu přichází zvukově příjemně barevné místo, ve kterém dochází ke křížení rukou (levá hraje přes pravou) a mění se takt na 2/4. Od 22. taktu se opět vrací 3/4 metrum a i když melodická linka graduje, pohybujeme se stále v základní dynamice – piano, kterou skladba končí dvěma závěrečnými souzvuky. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 1. díl (č. 11), E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 3. díl (č. 18), C. Czerny – 100 cvičení op. 599 (č. 72). Forma: i a a' a'' b c a'' k (2+4+4+4+4+4+4+3).

4. Tarantella

Skladbička je předepsána v rychlém tempu – Allegro, ve 6/8 taktu v d moll, která v průběhu skladby směřuje do stejnojmenné tóniny D dur a touto tóninou končí. Hráč by měl přesně dodržovat předepsané akcenty, skladba tím získá švih a satirickou břitkost. Je třeba se vyvarovat rytmických nepřesností, jinak hrozí nebezpečí, že se fráze rozdrobí a skladba ztratí svůj náboj. Od 9. taktu pečlivě realizujeme přesný nástup osminových not po pauzách. Ten představuje pro žáky ve většině případů značné potíže. Od taktu č. 33 volí autor stejnojmennou tóninu D dur. I v této části, která působí poněkud klidněji, dbáme na udržení stejného tempa. Po tomto krátkém intermezzu se opět vrací první část v původní tónině s malou obměnou. Slavnostním závěrem je Poco meno mosso opět v D dur. Při interpretaci by měla skladba působit velmi živě a energicky. Doporučené

etudy: C. Czerny – 100 cvičení op. 599 (č. 70), H. Lemoine – Dětské etudy op. 37 (č. 8, č. 9, č. 19), Kraus – 40 etud pro začátečníky op. 77 (č. 20, č. 32), S. Heller – 24 rytmických a výrazových etud op. 125 (č. 3, č. 13), I. Hurník – Etudy (č. 17), F. Burgmüller – 25 lehkých etud op. 100 (č. 20). Forma: A (a b a' b') B (c c') A' (a'' b'' a''' b''') k (8+8+8+8+ 8+8 +8+8+8+8 +4).

5. Lítost

Skladba v mírném tempu – Moderato a ve 4/4 taktu je obtížná jak výrazově, tak technicky. Má vnitřní hloubku, určitý filozofický rozměr. To vše umocňuje d moll tónina. Žák se zde setkává se situací, kdy první tón f mají hrát obě ruce současně. Tento počáteční tón tématu je tónem melodickým v pravé, ale zároveň i harmonickým v levé, tudíž má zcela jinou funkci v pravé i levé. V takovém případě není vhodné přidršet jej levou a přidat se pravou na tón g. Napojení prvních dvou tónů nebude v jedné barvě. Z hlediska vyrovnanosti a kvality zvuku je lepší zahrát celý motivek jednou rukou. Pokud žák zahraje tento tón oběma rukama, je velmi pravděpodobné, že bude silný, což není vzhledem k začínající frázi zvukově vkusné a ani působivé. Je vhodné zahrát první tón druhým prstem pravé ruky a neslyšně vyměnit za druhý prst levé. Ta drží tón až do konce první doby. Dále podložíme palec pravé a pokračujeme ve frázi. Od 9. taktu melodie nastupuje v oktávovém zdvojení ve vzdálenosti dvou oktáv. Je velmi důležité, aby levá nebyla silnější. Snažíme se o co nejzpevnější tón v melodii pravé ruky. Od 17. taktu postupují dlouhé tóny v levé ruce vzestupně po sekundách. Při vedení půlových not nepatrně zvýrazníme tón „Cis“ a upozadíme následné „D“. V dalším čtyřtakti pak zvýrazníme tóny „Fis“ a „As“ a zjemníme „G“ a „A“. Pravá ruka hraje melodii v osminových notách o několik oktáv výše, což jistě stěžuje orientaci hráče na klávesnici. Závěr skladby vnímáme jako jisté usmíření v pianissimu. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 3), C. Czerny – 100 cvičení op. 599 (č. 36, č. 39, č. 71, č. 76), I. Hurník – Etudy (č. 10). Forma a a' b a'' a''' c (8+8+8+8+4+8).

6. Valčík

Skladba patří k oblíbeným. Je v A dur, 3/4 taktu a ve valčíkovém tempu Allegretto grazioso⁵¹, které může být zpestřeno decentním rubatem. Působí jako kontrast k předchozí skladbičce. Levá ruka začíná typickou valčíkovou figurou – položeným basem a lehčími příznávkami. Vzdálenost se postupně zvětšuje na dvouoktávové skoky. Melodii v pravé ruce přednášíme v legatu. Od taktu č. 25 doprovází levá ruka pomocí převážně tercií se změnami polohy. Z důvodu hry ve vyšší poloze na nástroji by mělo dítě celkově přenést těžiště na pravou nohu. Obě ruce tak zůstanou uvolněné. Pozor na změnu klíče. V taktech, kde opět hrajeme levou rukou nad pravou, musíme přesně vědět, zdali levá bude hrát nad hřbetem pravé tuky nebo pod ním. Od taktu č. 41 s předtaktím přebírá hlavní téma levá ruka. Dochází zde k drobným variačním změnám. Celá skladba je velmi subtilní, dynamika roste maximálně do mezzoforte (mf) a závěr se vytrácí v pianissimu. Ve většině taktů skladby pouštíme pedál na třetí době. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 3), H. Lemoine – Dětské etudy op. 37 (č. 25), C. Czerny – 100 cvičení op. 599 (č. 22, č. 82, č. 83). Forma: i a a' b b' a'' a''' (2+14+8+8+8+14+8).

7. Chorovod cvrčků

Tato skladba je v B dur, ve 2/4 taktu a rychlém tempu – Allegro. Úvodní a závěrečná část skladby připomínají rychlý pochod, střední část Poco meno mosso se jeví spíše jako slavnostní průvod. Závěrečná část Tempo I má podobný charakter jako začátek skladby, je však dynamicky kontrastní. Nejsilnější dynamiku „forte“ najdeme pouze ve velmi razantním úvodu skladby. První část je složena z čtyřtaktových frází, které se snažíme dovést k dlouhému tónu. Získáme tím zajímavý rytmický spád. Rytmus je v tomto typu skladeb velmi důležitým faktorem. Zajímavé je přenesení hlavního motivu do hluboké polohy. V taktu č. 29 najdeme modulaci z B dur do H dur. Od 42. taktu se pohybujeme opět v B dur. Postup obou rukou v unisonu se mění na protipohyb. Pedál v krajních částech skladby používáme na dlouhých tónech, ve střední části v H dur vyměňujeme na každý

⁵¹ Grazioso /graciózo/ = půvabně.

bas. Skladba by měla působit odlehčeně, vtipně. Doporučené etudy: C. Czerny – 100 cvičení op. 599 (č. 70), H. Lemoine – Dětské etudy op. 37 (č. 8, č. 9), Kraus – 40 etud pro začátečníky op. 77 (č. 32), S. Heller – 24 rytmických a výrazových etud op. 125 (č. 13), I. Hurník – Etudy (č. 17), F. Burgmüller – 25 lehkých etud op. 100 (č. 20). Forma: a a' b b' b'' b''' a'' a''' k (8+8+8+8+9+8+8+8).

8. Déšť a duha

I Prokofjev oceňoval krásy přírody. Možná proto napsal tuto půvabnou zvukomalebnou skladbu ve 4/4 taktu, volném tempu – Andante a tónině C dur. Prvních osm taktů připomíná kapky deště. Nejprve repetovanými tóny v pravé ruce, pak v levé, ale také širšími intervaly a tenutovanými souzvuky. Od 9. taktu sestupuje melodie od g³ k d¹ v crescendo. Další čtyřtaktí je jakousi variací předešlého a opět sestupuje, tentokrát v diminuendu. V obou čtyřtaktích vedeme všechny melodické tóny jako jednu celistvou frázi, což bývá pro žáky obtížné. Věnujeme pozornost vláčnému zápěstí, nekýváme jím na každý tón zvlášť, tím bychom plynulé legato rozbili. Levá ruka se pohybuje mezi terciemi jednočárkované oktávy a basovými tóny převážně velké oktávy. Přenášíme ji po jednotlivých dobách. Tento pohyb vytváří pocit právě se vynořujícího duhového oblouku. Ten je navíc naznačen i pohybem melodie pravé ruky. Barva je dominantní složkou skladby, kterou žák přednáší se značnou dávkou fantazie, citlivě, zpěvně. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 5. díl 2. část (č. 8), C. Czerny – 100 cvičení op. 599 (č. 35), E. Kraus – 40 etud pro začátečníky op. 77 (č. 14). Forma: a b a' (8+8+6).

9. Hra na babu

Hravá skladba připomínající etudu je v F dur, v rychlém tempu – Vivo a v 6/8 taktu, který budeme cítit na dvě doby. Hlavní pohyb má pravá ruka. Objevují se zde skoky a křížení rukou, což je pro autora typické. Part levé ruky je většinou situován do nezvykle vysoké polohy. Skladba patří mezi pianisticky náročnější, a tudíž vyžaduje poněkud vyšší stupeň technické vyspělosti. Aby byl pohyb osminových not v triolách plynulý a zvukově vyrovnaný, je výhodný tento způsob nácvičku: zahrajeme tři tóny, na třetím se zastavíme a povolíme ruku v zápěstí. Totéž realizujeme od druhého tónu, pak od třetího atd. Procvičíme takto celou frázi a přistoupíme k tónům čtyřem. Postupujeme úplně

stejně. Pak pět, šest atd. Cvičení je časově poněkud náročné, ale výsledný pohyb je velmi přesvědčivý. Ve výsledku by měla skladba působit rozmarně, živě, brilantně a efektně. Doporučené etudy: C. Czerny – 24 cvičení op. 777 (č. 23), C. Czerny – 100 cvičení op. 599 (č. 70), C. Czerny – 125 pasážových cvičení op. 261 (č. 1, č. 2), C. Czerny – 160 osmitaktových cvičení op. 821 (č. 19, č. 55), H. Lemoine – Dětské etudy op. 37 (č. 8, č. 9, č. 19), E. Kraus – 40 etud pro začátečníky op. 77 (č. 20, č. 32), S. Heller – 24 rytmických a výrazových etud op. 125 (č. 13), I. Hurník – Etudy (č. 17), F. Burgmüller – 25 lehkých etud op. 100 (č. 20). Forma a a' b c a' c' a d e k (8+8+8+8+8+8+8+8+8+4).

10. Pochod

Tato skladba je v C dur, ve 4/4 taktu a pochopitelně v pochodovém tempu – Tempo di marcia. Ostinátní figura v levé ruce přináší od počátku skladby typický pochodový rytmus v pianu. Pravá se přidává s originální melodií s přírazy. Zvláštní péči věnujeme nastudování partů každé ruky zvlášť, tedy i levé. Na první pohled prostý jednohlas nesmíme podcenit, jinak se nám do doprovodné figury vloudí celá řada zbytečných nečistot. Terciový příraz v 8. taktu hrajeme bez změny prstokladu, prvním a třetím prstem. Od 12. taktu se v doprovodu levé ruky objevuje pro zpestření osminová figura. Dodržujeme předepsané akcenty, které jsou vzhledem k formě skladby velmi významné, a také udržujeme jedno stejné pochodové tempo. Pokud použijeme pedál, je třeba propouštět na sudých dobách. V závěrečných taktech se žák setkává s označením o oktávu výše. Vysvětlíme, k čemu toto označení slouží. Autoři jej používají v místech, kde by zapsání do příslušné oktávy bylo komplikované a nepřehledné z hlediska velkého počtu pomocných linek. Může se nacházet i pod osnovou, pak znamená hrát o oktávu níže. Interpretace skladby by měla vycházet z jasné představy tempa a charakteru pochodu. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 23), C. Czerny – 24 cvičení op. 777 (č. 22), C. Czerny – 100 cvičení op. 599 (č. 82, č. 83), S. Heller – 24 rytmických a výrazových etud op. 125 (č. 23), I. Hurník – Etudy (č. 3, č. 15). Forma: i a a' b a'' (2+8+8+8+8).

11. Večer

Rozjímavá skladba v F dur, 3/8 taktu se zdvihem a klidným tempu – Andante teneroso. Po čtyřtaktové předešle levé ruky začíná něžné téma v pravé. Doprovod je třeba

hrát velmi jemně s představou nenápadného večerního vánku. Střední část skladby od 29. taktu je postavena na basové prodlevě v levé. Nad ní plyne melodická linka zpestřená akordy. Tato část je jakousi klidnou meditací. Tónina As dur ve 36. taktu moduluje do C dur. Závěrečný díl od taktu č. 48 se vrací původní F dur. Skladatel zde pracuje s prvky, které užíval v předcházejících dvou dílech. Pod hlavní melodií zaznívá dlouhý basový tón a dvojhmaty připomínající úvod. Stojí za povšimnutí, že melodii této skladby využil Prokofjev později jako jeden z motivů baletu Kamenný kvítek. Žák přednáší skladbu klidně, zádumčivě. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 3. díl (č. 2, č. 28), C. Czerny – 100 cvičení op. 599 (č. 56). Forma: i a b a' c c' a'' b' b'' (4+8+8+8+10+9+8+8+11).

12. Měsíc pluje nad lukami

Závěrečná skladba cyklu je v D dur, 2/4 taktu a středním tempu – Andantino. Prokofjev dokonale vystihl náladu noční krajiny ozářené měsíčním svitem. Jedná se o technicky náročnější skladbu určenou vyspělejší hráčům. Je založena na důsledném frázování, pohyb osminových not hrají obě ruce. Hlavní melodie je šestnáctitaktová. Zazní v sopráně, obloučky ji sice člení na kratší úseky, ale je nutné udržet nejméně čtyřtaktové fráze. V 19. taktu převezme melodii levá ruka v basové poloze. Od taktu č. 35 přichází tónina B dur. Téma si rozdělí levá s pravou. Od taktu č. 43 se vracíme do D dur, ve které setrváváme až do konce skladby. Poslední nástup tématu je synkopicky variován. V těchto osmi taktech bývá obtížné zachovat plynulost melodické linky. Pozor na akcentaci jednotlivých akordů! Následují další variace v osminových notách a skladba spěje ke svému závěru. Doporučené etudy: E. Kleinová, A. Fišerová, E. Müllerová – Album etud 2. díl (č. 3, č. 5), C. Czerny – 100 cvičení op. 599 (č. 36, č. 39, č. 71, č. 76), I. Hurník – Etudy (č. 10). Forma: i a b a' c a'' b' d a''' a'''' k (1+8+9+8+8+8+8+10+8+8+6).

EMPIRICKÁ ČÁST

Cílem výzkumu bylo zjistit názory pedagogů – klavíristů na výběr skladeb pro žáky a zjistit, zda upřednostňují skladby z alb období romantismu nebo hudby 20. století. Zajímalo nás, která z těchto alb upřednostňují a proč. Otevřená otázka v dotazníku nám umožnila nahlédnout do motivace pedagogů při výběru přednesových skladeb.

A v neposlední řadě šlo o potvrzení, či vyvrácení navržené hypotézy H1.

V bakalářské práci byl použit kvantitativní výzkum.

H1: Pedagogové zadávají žákům skladby romantických skladatelů více než skladby autorů 20. století.

5 Kvantitativní výzkumné šetření

Kvantitativní výzkum je označení pro přístup, jehož zdrojem má být pouze objektivní a co možná nejpřesnější zkoumání edukační reality, podobně jako v přírodních vědách. Opírá se o určitou vědeckou teorii, která je východiskem pro řešení výzkumného problému. Je to záměrná systematická činnost, při které se empirickými metodami zkoumají hypotézy o vztazích mezi jevy. Jedním z hlavních rysů kvantitativního výzkumu je numerické měření specifických aspektů sledovaného jevu. Je založen na vymezení měřitelných proměnných. Tento typ výzkumu se využívá především v přírodních vědách, medicíně, technických oborech apod. V pedagogických a psychologických disciplínách se kvantitativní výzkum již mnoho let uplatňuje také, ale povaha sledovaných jevů je složitější než v chemii nebo fyzice. Měření pedagogických a psychologických jevů je náročné z hlediska získávání dat i interpretace zjištěných výsledků. Často se řeší jeden nebo i více problémů navzájem souvisejících a propojených. Výzkumník definuje proměnné a formuluje pracovní hypotézu, kterou pak při vlastním empirickém výzkumu ověřuje (potvrzuje, nebo vyvrací). [20]

5.1 Použitá výzkumná metoda – dotazník

Dotazník je snad jednou z nejrozšířenějších pedagogických výzkumných technik. Používá se v nejrůznějších šetřeních zabývajících se člověkem. Podstatou dotazníku je zjištění dat o respondentovi, ale i jeho názorů, znalostí, hodnotového žebříčku a postojů k aktuálním problémům, které dotazujícího zajímají. Dotazník je psaný soubor otázek. V rámci vyplňování dotazníku respondent čte otázky, interpretuje jejich význam a následně na ně odpovídá. Otázky se mohou týkat minulosti, přítomnosti a budoucnosti. [20]

5.2 Realizace kvantitativního výzkumu

Vzhledem k charakteru práce se jevila jako nejlepší metoda dotazníkového šetření. Polostrukturovaný dotazník obsahoval otázky s možností výběru odpovědi, jednu otázku demografického charakteru a jednu otázku otevřenou. Dotazník byl anonymní – viz Příloha č. 1.

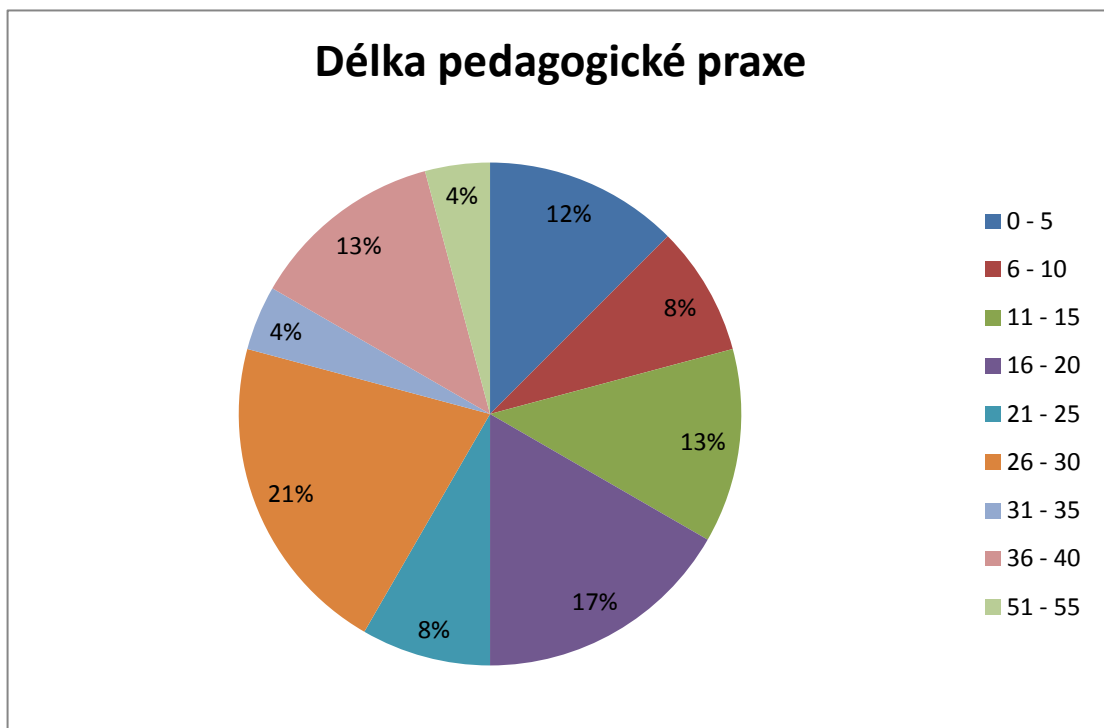
Výzkumné šetření probíhalo od října 2014 do ledna 2015. Výběr respondentů se zaměřil na pedagogy klavírní hry, na základních uměleckých školách jihočeského kraje.

Dotazník byl rozdán 30 respondentům. Návratnost byla 80 %, tj. 24 dotazníků.

5.3 Vyhodnocení kvantitativního šetření

Získaná data byla přehledně zpracována do tabulek a grafů s vyjádřením absolutní a relativní četnosti a vhodně doplněna stručným komentářem.

Moje pedagogické praxe: ____ let (roky)

Graf 1: Délka pedagogické praxe

Tabulka 1: Délka pedagogické praxe

Délka pedagogické praxe (počet let)	0 - 5	6 - 10	11 - 15	16 - 20	21 - 25	26 - 30	31 - 35	36 - 40	51 - 55
Počet odpovědí	3	2	3	4	2	5	1	3	1

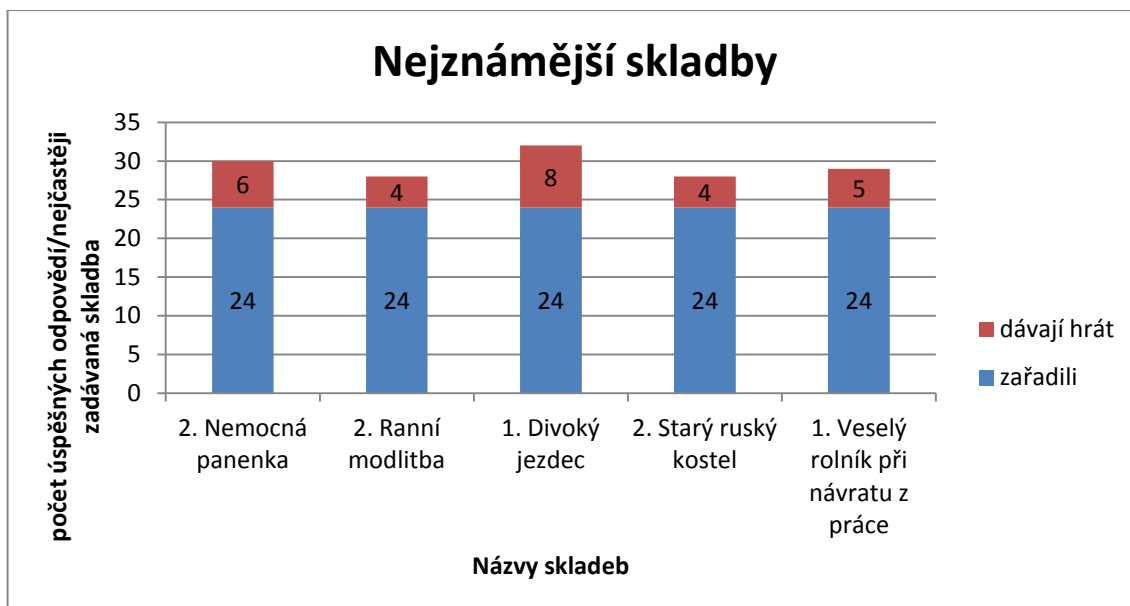
Pro lepší grafické vyhodnocení dat byla délka pedagogické praxe uspořádána po pěti letech. Nejvíce respondentů je zastoupeno v kategorii 26 – 30 s výsledkem 21 %. Druhou nejsilnější skupinu respondentů tvoří kategorie 16 – 20. Nejméně respondentů je zařazeno v kategorii 31 – 35 a 51 – 55 ve shodném počtu 4 %.

Vyhodnocením získaných dat jsme získali přehlednou představu o tom, jak jednotliví respondenti znají čtyři vybraná alba, která byla analyzována (u každé skladbičky najdeme číslo, které je totožné s označením alba: 1 – Schumann, 2 – Čajkovskij, 3 – Bartók, 4 – Prokofjev). Získaná data byla vyhodnocena barevnou škálou, přičemž fialová barva znamená zařazeno, bílá – nezařazeno, zelená – skladby, které dávají učitelé často žákům hrát. Viz Příloha 1.

Tabulka 2: Vyhodnocení neúspěšnějších/zadávaných skladeb

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	zařadili	dávají hrát	
2. Nemocná panenka																									24	6	
2. Ranní modlitba																										24	4
1. Divoký jezdec																										24	8
2. Starý ruský kostel																										24	4
1. Veselý rolník při návratu z práce																										24	5
1. Dozvuky z divadla																										23	4
1. První ztráta																										23	4
2. Pohřeb panenky																										23	4
2. Ruská píseň																										23	2
2. Stará francouzská píseň																										23	7
1. Cizí muž																										22	2
2. Nová panenka																										22	4
2. Pochod dřevěných vojáků																										22	1
2. Italská píseň																										22	3
2. Neapolská píseň																										22	5
2. Ježibaba																										22	4
2. Mužik s harmonikou																										21	
1. Veselý malý poutník																										21	
1. Malá romance																										21	4
2. Kamarinskaja																										21	1
1. Píseň italských námořníků																										21	2
2. Mazurka																										21	4
1. Píseň ženců																										21	
2. Valčík									2	2								2								21	3
2. Zpěv skřivánka																										21	2
1. Jezdecká																										20	1
1. Lovecká																										20	
1. Severská píseň																										20	2
1. Když nastanou žně																										20	
1. Seherezáda																										20	2
1. Ubohý sirotek																										20	1
1. Mignon																										20	3
1. Hřmotný chlapík																										20	6
1. Malá studie																										20	2
1. Vojenský pochod																										20	2
2. Zimní jitro																										20	1
1. Malá fuga																										20	1
2. V sladkém snění																										20	7
4. Tarantela																										20	6
1. Siciliana																										19	5
1. Jarní																										19	1
2. Polka																										19	3
2. Chůvina pohádka																										19	
2. Kolovrátkář																										19	2
4. Pochod																										19	2
4. Měsíc svítí nad lukami																										18	2
1. Chorál																										18	3

Z tabulky bylo vybráno 5 nejúspěšnějších skladeb, které poznalo všech 24 respondentů.

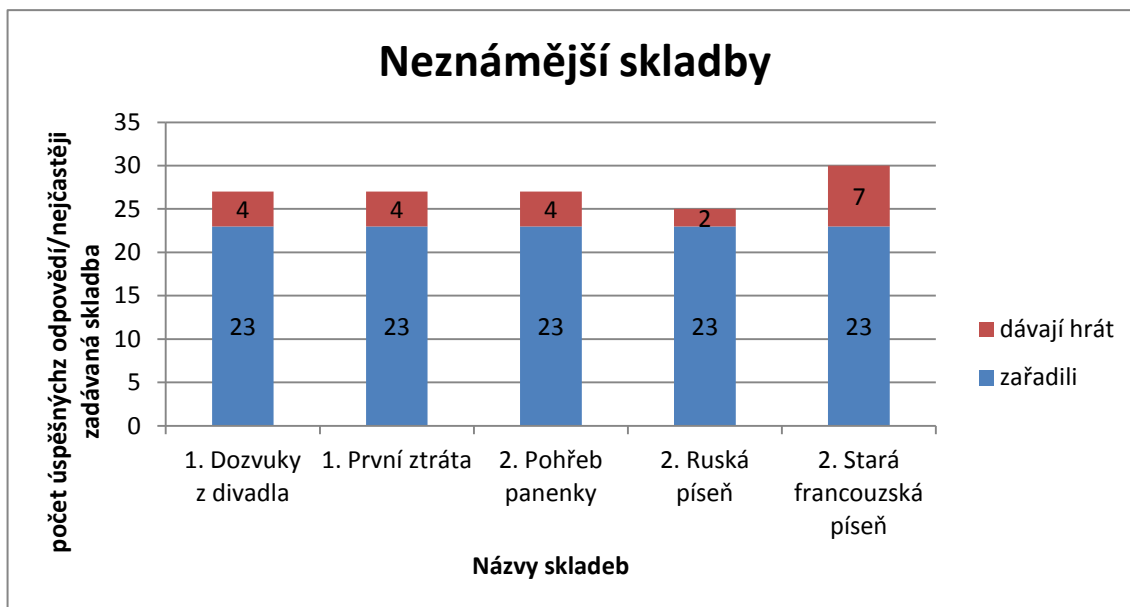
Graf 2: Nejznámější skladby 1

Tabulka 3: Nejznámější skladby 1

	zařadili	dávají hrát
2. Nemocná panenka	24	6
2. Ranní modlitba	24	4
1. Divoký jezdec	24	8
2. Starý ruský kostel	24	4
1. Veselý rolník při návratu z práce	24	5

Z grafického znázornění vychází 100% znalost těchto pěti skladeb R. Schumanna a P. I. Čajkovského. Všechny 24 respondentů tj. 100 % je správně zařadilo. Z grafu je také patrné, kolik respondentů skladbu nejenom poznalo, ale zároveň ji svým žákům dává hrát. Skladbou, která je nejčastěji zadávaná, je Divoký jezdec s osmi odpověďmi v dotazníku. Nejméně respondentů uvádí Ranní modlitba a Starý ruský kostel shodně se čtyřmi odpověďmi.

Z tabulky bylo vybráno 5 nejúspěšnějších skladeb, které poznalo 23 respondentů.

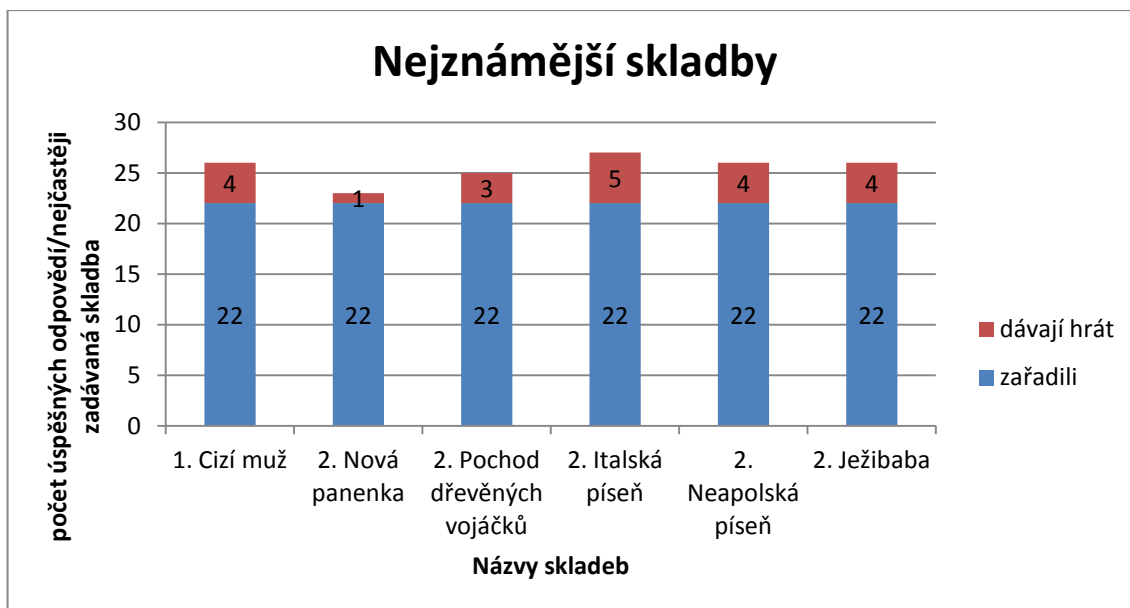
Graf 3: Neznámější skladby 2

Tabulka 4: Neznámější skladby 2

	zařadili	dávají hrát
1. Dozvuky z divadla	23	4
1. První ztráta	23	4
2. Pohřeb panenky	23	4
2. Ruská píseň	23	2
2. Stará francouzská píseň	23	7

Ze získaných výsledků je patrné, že dalších pět nejúspěšnějších skladeb poznali všichni kromě jednoho respondenta. Skladbou, která je nejčastěji zadávaná, je Stará francouzská píseň – uvádí sedm respondentů a naopak pouze dvě odpovědi získala skladba Ruská píseň.

Z tabulky bylo vybráno 6 nejúspěšnějších skladeb, které poznalo 22 respondentů.

Graf 4: Nejznámější skladby 3

Tabulka 5: Nejznámější skladby 3

	zařadili	dávají hrát
1. Cizí muž	22	4
2. Nová panenka	22	1
2. Pochod dřevěných vojáčků	22	3
2. Italská píseň	22	5
2. Neapolská píseň	22	4
2. Ježibaba	22	4

Z uvedených výsledků vychází, že skladby poznalo 22 respondentů, kteří je zároveň zařazují do výuky. Nejčastěji hranou je Italská píseň, kterou uvedlo pět respondentů. Nejméně hranou skladbou je Nová panenka s jednou odpovědí.

Prostor pro připomínky využilo 17 respondentů. Svými názory a faktickými poznámkami výrazně přispěli ke zkvalitnění celého výzkumu. Většina z nich se přiklání k názoru, že skladby 20. století nejsou u dětí v oblibě z důvodu nepřehledné a poněkud vzdálené tonality, drsných harmonií, nesrozumitelně vedených frází a složitého metra. Mezi pedagogy klavírní hry a jejich žáky jsou jednoznačně oblíbené skladby R. Schumanna a P. I. Čajkovského pro svůj mimohudební obsah a romantickou melodičnost. Alba a skladby v nich obsažené znají skoro všichni. Jedním z důvodů bývá skutečnost, že většina učitelů ve svém dětství tyto skladby hrála. (např. Divoký jezdec, Vojenský pochod). Za povšimnutí stojí fakt, že se nejedná o české autory! Ale i jisté pohodlí objevit a prozkoumat nové skladby hraje svoji významnou roli v neprospěch Bartoka a Prokofjeva. Dokonce i nevybavený notový archiv školní knihovny!

Pro dokreslení situace jsou zde uvedeny reakce 1/4 vybraných respondentů se zajímavými připomínkami v náhodném výběru:

Respondent č. 19: „...volím při výběru skladeb ty, které jsem sama hrála (nebo z téže sbírky). Nejméně znám Bartoka – jistě škoda! Hodlám si znalosti doplnit...“ (6 let pedagogické praxe).

Respondent č. 16: „...Bartókovo album vůbec nemáme v archivu, neznám vlastně...“ (29 let pedagogické praxe).

Respondent č. 9: „...častěji používám Schumanna a Čajkovského (vzhledem k nedostatku romantického repertoáru pro děti). Ale dotazník mě inspiroval – budu častěji dávat i Prokofjeva a Bartoka...“ (29 let pedagogické praxe).

Respondent č. 14: „...nepreferuji. Radši hraji s žáky skladby a skladbičky v jazzovém duchu (E. Hradecký, M. Dvořák, J. Horáček)...“ (30 let pedagogické praxe).

Respondent č. 10: „... Prokofjeva vůbec neznám...“ (30 let pedagogické praxe).

Respondent č. 15: „...sama jsem prošla výukou, kdy se přehrávala kompletní Alba, zejména Čajkovskij a většina ze Schumanna, ale žákům jsem už vybírala i ze soudobé klavírní literatury (také české!!)“ (51 rok pedagogické praxe).

5.4 Vyhodnocení získaných výsledků kvantitativního šetření

Učit na ZUŠ znamená velkou práci nejen se svými žáky, ale v první řadě sám se sebou. Pedagog, který vyučuje hře na jakýkoliv hudební nástroj, by neměl umělecky stagnovat, nýbrž neustále houževnatě pracovat sám na sobě. Důležité je chodit na koncerty, sledovat hudební dění u nás i v zahraničí, účastnit se seminářů a soutěží, na kterých zazní pohromadě velké množství kvalitně nastudovaného programu. Mezi odpověďmi některých respondentů byly neakceptovatelné argumenty, proč vlastně neznají hudbu 20. století. Jedni tvrdí, že dávají hrát dětem pouze to, co sami jako žáci LŠU nebo ZUŠ hrávali. Jiní v dotazníku uvedli, že žáci nemají tyto skladby rádi, že je lepší hrát s dětmi jazz. Žák nemůže mít rád, či nerad něco, co nezná. A proto je tu učitel, aby motivoval, ukazoval, zahrál, pustil nahrávku, doporučil koncert atd. I nedostatek notového materiálu ve školní knihovně je pro některé z pedagogů důvodem, že se nehraje ani Bartók, ani Prokofjev. Tyto argumenty jsou pro profesionálního klavíristu a pedagoga naprosto nepřijatelné a snad všichni respondenti, kteří věnovali svůj čas vyplnění dotazníku, se alespoň zamysleli nad svým přístupem k volbě repertoáru.

Závěr

Cílem teoretické části této bakalářské práce bylo analyzovat z metodického hlediska rozmanité skladby různých vývojových období klavírní tvorby, která je určena dětem a mládeži, a tímto je přiblížit začínajícím, či již zkušenějším pedagogům, kteří se většinou drží zavedených schémat při volbě repertoáru pro své žáky a nejsou otevřeni novým podnětům. Součástí práce byl rozbor čtyř klavírních alb autorů spadajících historicky do dvou století (19. a 20.). Tím byl naplněn cíl teoretické části bakalářské práce.

V rámci empirického výzkumu byla stanovena hypotéza, bylo provedeno kvantitativní šetření a hypotéza potvrzena: Pedagogové – klavíristé vybírají pro své žáky na ZUŠ skladby skladatelů období romantismu více a častěji, než skladby autorů 20. století. Tím byl naplněn cíl praktické části bakalářské práce. Z výzkumu vyplynulo, že jsou preferovány skladby Roberta Schumanna z Alba pro mládež op. 68 a Petra Iljiče Čajkovského z Alba pro mládež op. 39. Oproti tomu Album pro mládež Bély Bartóka pedagogové téměř neznají a skladby z Hudby pro mládež op. 65 Sergeje Prokofjeva zařazují minimálně. Důvody, které učitelé uvádějí, jsou velmi rozmanité a vedou k hlubšímu zamyšlení.

Resumé

Cílem této bakalářské práce bylo analyzovat z metodického hlediska rozmanité skladby klavírní tvorby období romantismu a 20. století, které jsou věnovány dětem a mládeži. Tato analýza má posloužit začínajícím pedagogům klavírní hry při výběru skladeb pro žáky různých věkových kategorií. Zároveň by jim měla přiblížit tvorbu opomíjených skladatelů 20. století Bély Bartóka a Sergeje Prokofjeva, jejichž Alba nejsou příliš známá. Obsahují však hodnotné klavírní skladby a jejich nastudováním rozšíří každý malý pianista svoje hráčské kompetence.

Résumé

The aim of this bachelor work was to analyse various piano compositions of Romanticism and the 20th century for children and youth from the methodological point of view. The analysis is aimed for beginning piano teachers while choosing compositions for their pupils of all ages. Also, the work was written to present works of often ignored composers of the 20th century – Béla Bartók and Sergei Prokofiev, whose albums are not well known but contain valuable piano compositions for piano playing competence broadening of every young pianist.

Seznam použitých zdrojů

- [1] BACHTÍK, Josef. *XIX. století v hudbě*. 1. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1970, 240 s., 1. obr. příl.
- [2] BARTÓK, Béla. *Album pro mládež*. 1. vydání. Praha: Supraphon, 1972, 39 s.
- [3] BURGMÜLLER, Friedrich. *25 lehkých etud, op. 100: piano*. 2. vyd. Editor Vilém Kurz. Praha: Orbis, 1951, 34 s.
- [4] CMÍRAL, Adolf a Jiří PILKA. *Základní pojmy hudební*. 7., dopl. vyd., (v SHV 2. vyd.). Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965, 275 s.
- [5] CZERNY, Carl. *125 pasážových cvičení, op. 261: klavír*. 5. slov. vyd. Editor František Maxián. Bratislava: Opus, 1986, 69 s.
- [6] CZERNY, Carl. *Prvé cvičenia pre klavír, op. 599: piano solo*. Editor Alžbeta Pappová. Bratislava: Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry, 1959, 56 s.
- [7] CZERNY, Carl. *24 cvičení, op. 777: (pravá ruka v rozsahu pěti tónů) : piano*. 1. vyd. Editor Vilém Kurz. Praha: Orbis, 1952, 15 s.
- [8] CZERNY, Carl. *160 osmitaktových cvičení, op. 821: piano 2 ms*. Editor František Maxián. Praha: Supraphon, 1980, 87 s.
- [9] ČAJKOVSKIJ, Petr Iljič. *Album pro mládež, op. 39: piano*. 7. vyd. Editor Jan Dostal. Praha: Supraphon, 1988, 4, 33 s.
- [10] ČERNUŠÁK, Gracian. *Dějiny evropské hudby*. 5., přehl. a dopl. vyd. (v Pantonu 3. vyd.). Praha: Panton, 1974, 527, 1 s., obr. příl.
- [11] HELLER, Stephen. *24 rytmických a výrazových etud*. 1. vyd. Editor Arnoštka Grünfeldová, Zdeňka Böhmová-Zahradníčková. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1960, 44 s.
- [12] HURNÍK, Ilja. *Etudy*. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1988.
- [13] KLEINOVÁ, Eliška, FIŠEROVÁ, Alena, MÜLLEROVÁ, Eva. *Album etud 1 – 5*. Praha: Supraphon, 2004.

- [14] KRAUS, Arnošt. *40 etud, op. 77: pro začátečníky postupně dle těžkosti od prvních začátků až k prostřednímu stupni*. Praha: M. Urbánek, 1908, 38 s. Edition M. U.
- [15] LEMOINE, Antoine Henry. *Dětské etudy, op. 37: pre klavír*. Editor Anna Kafendová-Zochová. V Bratislave: Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry, 1955, 77 s.
- [16] PÁLOVÁ – VRBOVÁ, Zuzana. *Béla Bartók*. 1. vyd. Praha: Státní hudební nakladatelství Praha, 1963, 216 s.
- [17] POSADOVSKÁ, Dagmar a Dušan PAZDÍREK. *Podobizny nad klavírem*. 1.vyd. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1966, 172 s., fot. Příl.
- [18] PROKOF'JEV, Sergej Sergejevič. *Hudba pro mládež, op. 65*. 2. vyd. Editor Eliška Kleinová, Alena Fišerová, Eva Müllerová. Praha: Supraphon, 1984, 34 s.
- [19] SCHUMANN, Robert. *Album pro mládež, op. 68: domácí a životní pravidla pro nastávající hudebníky*. 1. vyd. Editor Jan Otřímál. Praha: Supraphon, 1979, 64 s.
- [20] SKUTIL, Martin. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 254 s. ISBN 978-80-7367-778-7.
- [21] SMOLKA, Jaroslav. *Dějiny hudby*. Vyd. 1. Brno: TOGGA agency, 2001, 657 s. ISBN 80-902912-0-1.
- [22] SÝKORA, Václav Jan. *Dějiny klavírního umění: od nejstarší doby až po současnost*. 1. Vyd. Praha: Panton, c1973, 331 s., obr. příl.
- [23] VÁLEK, Jiří Miloš. *Italské hudební názvosloví*. 6. vyd. Praha: Panton, 1991, 153 s. ISBN 80-7039-150-2.
- [24] VOLEK, Tomislav. *Osobnosti světové hudby*. 1.vyd. Praha: Mladá fronta, 1982, 264 s.
- [25] VYSLOUŽIL, Jiří. *Hudební slovník pro každého*. 1. vyd. Vizovice: Lípa, 1995, 350 s. Edice populárně-naučné literatury. ISBN 80-901199-0-5.
- [26] BABORÁKOVÁ, Štěpánka. *Petr Iljič Čajkovskij – Velká klavírní sonáta G dur op. 37*. Brno, 2006. Bakalářská práce. Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně. Ústav hudební vědy. Vedoucí práce: PhDr. Jana Perutková, Ph.D.

Seznam použitých obrázků

Graf 1: Délka pedagogické praxe	80
Graf 2: Nejznámější skladby 1	83
Graf 3: Nejznámější skladby 2	84
Graf 4: Nejznámější skladby 3	85
Tabulka 1: Délka pedagogické praxe	80
Tabulka 2: Vyhodnocení nejúspěšnějších/zadávaných skladeb	81
Tabulka 3: Nejznámější skladby 1	83
Tabulka 4: Nejznámější skladby 2	84
Tabulka 5: Nejznámější skladby 3	85
Příloha 1: Dotazník	93

Přílohy

Příloha 1: Dotazník

Dotazník

Vážená kolegyně (kolego].

chtěla bych Vás touto cestou oslovit a poprosit o vyplnění jednoduchého anonymního dotazníku, který se stane základem mého empirického výzkumu v rámci bakalářského studia na Hudební katedře Pedagogické univerzity v Českých Budějovicích.

Cílem tohoto výzkumu je zjistit, do jaké míry a proč pedagogové – klavíristé na ZUŠ (a na konzervatoři v rámci předmětu Základy klavírní hry⁵²) preferují skladby 19. a 20. století uspořádané v Albech pro mládež a který autor a jeho Album je nejoblíbenější. Vybrala jsem alba těchto čtyř skladatelů:

Robert Schumann – Album pro mládež op. 68

Petr Iljič Čajkovskij – Album pro mládež op. 39

Béla Bartók – Album pro mládež

Sergej Prokofjev – Hudba pro mládež op. 65

K názvu skladbičky v levém sloupci přidejte prosím číslo Alba, do kterého patří (např. Divoký jezdec ① 2 3 4). Nevadí, když se spletete. Zároveň Vás poprosím o označení těch, které Vaši žáci hrají s oblibou (např. *Mužík s harmonikou). Budu Vám velmi vděčná za každý názor, postřeh a připomínku k těm oblíbeným skladbám, které často zadáváte a které v průběhu Vaší praxe hrálo více žáků.

⁵² Před ŠVP se tento předmět jmenoval Povinný (Obligátní) klavír.

Malá pohádka	1 2 3 4
Nemocná panenka	1 2 3 4
Měsíc svítí nad lukami	1 2 3 4
Jezdecká	1 2 3 4
Lovecká	1 2 3 4
Lidová písnička	1 2 3 4
Siciliana	1 2 3 4
Pějme píseň dokola	1 2 3 4
Mužík s harmonikou	1 2 3 4
Severská píseň	1 2 3 4
Chorál	1 2 3 4
Když nastanou žně	1 2 3 4
Dozvuky z divadla	1 2 3 4
Vzpomínka	1 2 3 4
Cizí muž	1 2 3 4
Válečná	1 2 3 4
Šeherezáda	1 2 3 4
Ubohý sirotek	1 2 3 4
Téma	1 2 3 4
Mignon	1 2 3 4
Hřmotný chlapík	1 2 3 4
Přijde jaro, přijde	1 2 3 4
Jarní	1 2 3 4
První ztráta	1 2 3 4

Veselý malý poutník	1 2 3 4
Popěvek	1 2 3 4
Za hvězdné noci	1 2 3 4
Ranní modlitba	1 2 3 4
Malá romance	1 2 3 4
Venkovská píseň	1 2 3 4
Divoký jezdec	1 2 3 4
Svatební	1 2 3 4
Nová panenka	1 2 3 4
Ať žije vinobraní!	1 2 3 4
Na ukončenou – Zpěv silvestrovské noci	1 2 3 4
Druhá námořnická	1 2 3 4
Tak bývá v zimě I	1 2 3 4
Malá studie	1 2 3 4
Kamarinskaja	1 2 3 4
Tak bývá v zimě II	1 2 3 4
Figurovaný chorál	1 2 3 4
Vojenský pochod	1 2 3 4
Německá píseň	1 2 3 4
Píseň italských námořníků	1 2 3 4
Zimní jitro	1 2 3 4
Veselá jízda	1 2 3 4
Maminka	1 2 3 4
Pochod dřevěných vojáčků	1 2 3 4
Pohřeb panenky	1 2 3 4
Mazurka	1 2 3 4

Ruská píseň	1 2 3 4
Kánonická píseň	1 2 3 4
Tři růžičky	1 2 3 4
Malá fuga	1 2 3 4
Polka	1 2 3 4
Italská píseň	1 2 3 4
Stará francouzská píseň	1 2 3 4
Děšť a duha	1 2 3 4
Variace na lidový popěvek	1 2 3 4
Tulácká	1 2 3 4
Skladbička	1 2 3 4
Neapolská píseň	1 2 3 4
Píseň ženců	1 2 3 4
Tulipán	1 2 3 4
Mateník	1 2 3 4
Chůvina pohádka	1 2 3 4
Ježibaba	1 2 3 4
Žertovná	1 2 3 4
Vzdálená milá	1 2 3 4
V sladkém snění	1 2 3 4
Kolovrátkář	1 2 3 4
Starý ruský kostel	1 2 3 4
Čerešne	1 2 3 4
Posmívání	1 2 3 4
Akordy	1 2 3 4
A přece to zní pěkně!	1 2 3 4

Vesnický tanec	1 2 3 4
Blátivá cestička	1 2 3 4
Flétnová	1 2 3 4
Valčík	1 2 3 4
Zpěv skřivánka	1 2 3 4
Večer	1 2 3 4
Hra na babu	1 2 3 4
Melodie	1 2 3 4
Písnička v mlze	1 2 3 4
Další žertovná	1 2 3 4
Unisono	1 2 3 4
Perpetuum mobile	1 2 3 4
Jitro	1 2 3 4
Procházka	1 2 3 4
Tarantela	1 2 3 4
Lítost	1 2 3 4
Valčík	1 2 3 4
Chorovod cvrčků	1 2 3 4
Pochod	1 2 3 4
Veselý rolník při návratu z práce	1 2 3 4 😊

 Doplníte, prosím:

Moje pedagogická praxe: _____let (roky)

Připomínky:

Děkuji srdečně za spolupráci a přeji hodně úspěchů ve Vaší krásné práci!

Eva Mezerová